

Teija Ruoho

UHREJA, UHKIA JA KURJIA OLOSUHTEITA: MEDIAN REPRESENTAATIO ILMASTOPAKOLAISUUDESTA

Johtamisen ja talouden tiedekunta
Pro gradu -tutkielma
Helmikuu 2023

TIIVISTELMÄ

Teija Ruoho : Uhreja, uhkia ja kurjia olosuhteita: Median representaatiot ilmastopakolaisuudesta
Pro gradu -tutkielma
Tampereen yliopisto
Hallintotieteiden tutkinto-ohjelma
Helmikuu 2023

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia representaatioita suomalainen media luo ilmastopakolaisuuden ilmiöstä uutisartikkeleissaan. Tutkimuksessa tarkastellaan kehyksiä, joilla media tulkitsee ilmastopakolaisuutta ja siihen liittyvien ilmiöitä, sekä kehyksistä juontuvia ilmastopakolaisuuden representaatioita. Ilmiötason lisäksi tarkastellaan sitä, millaisia syitä ja seurauksia ilmastopakolaisuudelle esitetään mediassa, ja miten media kuvaa ilmastopakolaisen oikeudellista asemaa.

Tutkimuksen kohteena ovat Ylen, Iltä-Sanomien ja Iltalehden ilmastopakolaisuudesta kertovat uutisartikkelit vuosilta 2007–2022. Nämä mediat valikoituvat, sillä niillä on paljon yhteiskunnallista vaikutusvaltaa ja siten myös valtaa representaatioiden luomisessa. Tutkimuksen aineistoksi valikoitui 31 artikkelia, joista irrotettiin 70 kuvaa analyysia varten. Aineistolle tehtiin integratiivinen kehysanalyysi, jossa verbaaliselle aineistolle tehtiin hermeneuttinen analyysi ja visuaaliselle aineistolle denotatiivis-deduktiivinen analyysi. Analyysin tulokset yhdistettiin kehyksiksi, joiden avulla media luo representaatioita ilmastopakolaisuudesta. Tutkimus on luonteeltaan konstruktivistinen.

Aineistosta nousi esille yhteensä seitsemän kehystä: ilmastopakolainen, turvallisuusuhka, uhri, monimutkainen ongelma, hyväksyttävä pakolaisuus, kurjat olosuhteet ja oikeudellinen asema. Kaikissa kehyksissä ilmastopakolaisuuden ilmiötä käsiteltiin varsin abstraktisti keskustelun kohteena, ja aihe pidettiin kaukana lukijasta. Tämä antaa väistämättä lukijalle sellaisen kuvan, että ilmiö tapahtuu jossakin kaukana eikä kosketa Suomea. Ilmastopakolaisuuden syiksi nimettiin muun muassa sääolosuhteita ja luonnonkatastrofeja ja seurauksiksi muuttoliikkeen kasvamista ja mahdollisia konflikteja. Ilmastopakolaisen oikeudellisen aseman todettiin olevan varsin heikko niin suomalaisessa, kuin kansainvälisessäkin lainsäädännössä.

Jatkossa voisi olla mielekästä tarkastella ilmastopakolaisuuden representaatioita esimerkiksi naapurimaissa, tai vaihtoehtoisesti tarkastella sitä, miten ilmastopakolaisuuden representaatiot muuttuvat tulevaisuudessa. Näiden lisäksi median soisi tarkastelevan sitä, millä tavoin he konstruoivat ilmiötä, jonka takana on oikeita ihmisiä, eikä vain lukuja ja ennusteita. Myös oikeudenmukaisuuden ja ilmastopakolaisten omien narratiivien esiin tuominen olisi erittäin tärkeää.

Avainsanat: Ilmastopakolaisuus, representaatio, kehysanalyysi, media

Tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkistettu Turnitin OriginalityCheck –ohjelmalla.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ	5
3 ILMASTOPAKOLAISUUS JA OIKEUDELLINEN DISKURSSI.....	7
3.1 Pakolaisuus Suomessa ja maailmalla	7
3.2 Ilmastopakolaisuus	10
3.3 Ilmastopakolaisen oikeudellinen asema	13
4 REPRESENTAATIOIOT MEDIASSA	18
4.1 Representaatiot	18
4.1.1 Reflektionistinen lähestymistapa	20
4.1.2 Konstruktionistinen lähestymistapa.....	21
4.2 Pakolaisuuden mediarepresentaatioita	24
5 KEHYKSET JA KEHYSTÄMINEN	27
5.1 Kehyksien teoriaa	27
5.2 Ilmastopakolaisuuden kehyksiä ja representaatioita mediassa.....	30
5.2.1 Uhri	31
5.2.2 Turvallisuusuuhka.....	33
5.2.3 Poliittinen toimijuus.....	34
5.2.4 Abstraktioita, suojelua, pelkäämistä ja todisteita	36
6 KEHYSANALYYSI ARTIKKELIEN ANALYSOINNIN POHJANA.....	39
6.1 Integriatiivinen kehysanalyysi tutkimuksen menetelmänä.....	39
6.1.1 Hermeneuttinen analyysitapa.....	40
6.1.2 Denotatiivis-deduktiivinen analyysitapa	42
6.2 Aineistona uutisartikkelit	43
7 ILMASTOPAKOLAISUUDEN KEHYKSET SUOMALAISSA MEDIASSA	46
7.1 Ilmastopakolainen	47
7.2 Turvallisuusuuhka	51
7.3 Uhri.....	56
7.4 Monimutkainen ongelma.....	61
7.5 Hyväksyttävä pakolaisuus	64
7.6 Kurjat olosuhteet	69
7.7 Oikeudellinen asema	73
8 MEDIAN REPRESENTAATIOIOT ILMASTOPAKOLAISUUDESTA	75
LÄHTEET	81

KUVALUETTELO

- Kuva 1. Poika äyskäröimässä, s. 49.
- Kuva 2. Kuivunutta satoa, s. 49.
- Kuva 3. Lapsia kuivuneella alueella, s. 50.
- Kuva 4. Piikkilanka-aitaa, s. 53.
- Kuva 5. Lapsia muurilla, s. 54.
- Kuva 6. Siluetteja, s. 54.
- Kuva 7. Pakolaisjoukko, s. 55.
- Kuva 8. Nainen ja lapsi, s. 58.
- Kuva 9. Naisia lastensa kanssa, s. 58.
- Kuva 10. Myrskyssä tuhoutunut talo, s. 59.
- Kuva 11. Pakolaisten pelastamista, s. 59.
- Kuva 12. Sir David Attenborough, s. 62.
- Kuva 13. Poliitikkoja Puolustusvoimien kurssilla, s. 63.
- Kuva 14. Poliitikkoja rivissä, s. 63.
- Kuva 15. Pakolaislapsia, s. 67.
- Kuva 16. Lapsia leikkimässä, s. 67.
- Kuva 17. Nuoria koulussa, s. 68.
- Kuva 18. Elämää tulvineessa kylässä, s. 70.
- Kuva 19. Kuivuutta, s. 71.
- Kuva 20. Elämää tulvineessa kaupungissa, s. 71.
- Kuva 21. Kuivuuden seurauksia, s. 72.

1 JOHDANTO

“The fate of the polar bear in an age of global climate change generates more public concern than the fate of millions of lives.” Näin ilmaisevat Wennersten ja Robbins huolensa ilmastopakolaisten asemasta kirjassaan ”Rising Tides” (2017). On totta, että kun ilmastokeskustelua mediassa seuraa, tuntuu painopiste olevan yhteiskunnallisten ja taloudellisten muutosten lisäksi eläin- ja kasvikunnassa, eikä niinkään ihmisissä, jotka jo kokevat ja tulevat kokemaan ilmaston lämpenemisen vaikutukset. Kenties ihmisten kärsimys nähdään niin itsestään selvänä, tai niin kaukaisena asiana länsimaista, ettei se nouse samalla tavalla esiin kuin esimerkiksi saimaannorppien uhka kuolla sukupuuttoon täällä koto-Suomessamme.

Ilmaston lämpeneminen on yksi aikakautemme suurimmista kriiseistä. Ilmaston lämpenemisen vaikutuksia on pyritty eri yhteiskunnan tasoilla minimoimaan erilaisten poliittisten päätösten avulla, kuten ihan kotitalouksissakin yksilötasolla. Pariisin ilmastopöytäkirjan avulla on pyritty rajaamaan maapallon keskilämpötilan nousu 1,5 asteeseen verrattuna esiteolliseen aikaan, jotta ilmaston lämpenemisen vaikutukset pysyisivät hallittavina eivätkä paisuisi koko ihmiskunnan selviämistä uhkaaviksi ongelmiksi (UNFCCC 2015). Uudemman UNFCCC:n raportin mukaan tavoitteesta ollaan vielä hyvin kaukana, ja tämänhetkisen tiedon mukaan näyttää siltä, että suuntana on 2,5 asteen keskilämpötilan nousu (UNFCCC 2022). Ilmaston lämpenemisen hillitseminen on erittäin tärkeää, sillä mikäli päästöistä syntyvä kasvihuoneilmiö vain vahvistuu entisestään, voi maapallosta pahimmassa tapauksessa tulla täysin asuinkelvoton. Vuonna 2018 IPCC (Hallitustenvälinen ilmastopaneeli) on raportissaan ilmaissut huolensa siitä, että kansalliset päästövähennystavoitteet eivät riitä, mikäli keskilämpötilan nousu pyritään pitämään 1,5 asteessa. Myös vuoden 2022 IPCC:n raportissa on nostettu esille, että 2 asteen tavoite on huomattavasti saavutettavampi, kuin 1,5 asteen tavoite määräaikaan mennessä. 2 asteen lämpenemisellä on huomattavasti voimakkaammat vaikutukset ilmastoon, kuin 1,5 asteen lämpenemisellä.

Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa maapalloomme hyvin monin eri tavoin. IPCC (2018) on listannut raportissaan muun muassa seuraavanlaisia vaikutuksia, kun ilmaston lämpeneminen pysyy alle kahdessa asteessa: keskilämpötilojen nousu maa- ja merialueilla, sään ääri-ilmiöitä, kuumuutta erityisesti runsaasti asutetuilla alueilla, sademäärien nousua tietyillä alueilla, ja toisaalta taas

kuivuutta toisilla alueilla. Näiden lisäksi merenpinta tulee nousemaan ja alueellinen biodiversiteetti ja ekosysteemit tulevat köyhtymään sekä maalla että meressä. Ilmaston lämpeneminen tulee vaikuttamaan myös ihmisten terveyteen, elinkeinoihin, ruokaturvaan, vedenjakeluun, yleiseen turvallisuuteen ja taloudelliseen kasvuun. Mikäli maapallon keskilämpötila pääsee ylittämään kahden asteen nousun, ovat vaikutukset vielä rankempia ja voimakkaampia. (IPCC 2018.)

Suomen tasolla ilmaston lämpenemisen vaikutusten ennustetaan olevan hieman säyseämmät, kuin muualla maailmalla. Lämpötilojen ennustetaan nousevan täälläkin, sademäärät kasvavat, roudan määrä vähenee ja lumipeiteaika lyhenee. Itämeren pinnan ennustetaan myös nousevan ja jääpeitteen kutistuvan. Sään ääri-ilmiöiden, kuten myrskytuulten, oletetaan myös vahvistuvan. (Ilmasto-opas.fi 2017.) Nämä kaikki taas vaikuttavat ekosysteemeihin ja biodiversiteettiin mahdollisesti peruuttamattomalla tavalla. Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa siis maailmalla hyvin eri tavoin, mutta se vaikuttaa kaikkialla varmasti.

Ilmaston lämpenemisestä aiheutuvat muutokset ihmisen elintilassa tulevat aiheuttamaan ja aiheuttavat jo myös muuttoliikettä. Edellä mainitut vaikutukset ihmisten elinoloihin, erityisesti ruoka- ja vesiturvaan, elinkeinoihin, talouteen ja yleiseen turvallisuuteen aiheuttavat muuttoliikkeitä maiden sisällä ja niiden välillä. Esimerkiksi tulvat Intian eteläisemmällä alueella pakottivat 1,8 miljoonaa ihmistä jättämään kotinsa vuonna 2015. Samana vuonna sykloni pakotti 55 prosenttia Vanuatun väestöstä ja 25 prosenttia Tuvalun väestöstä jättämään kotinsa. (UNHCR 2016.) Tätä muuttoliikettä kutsutaan ilmastopakolaisuudeksi. IPCC:n vuoden 2014 raportin mukaan jopa 150 miljoonaa ihmistä tulee joutumaan jättämään kotinsa vuoteen 2050 mennessä, mikäli ilmaston lämpenemiselle ei tehdä jotain. Maailmanpankin työryhmä puolestaan ennustaa määrän olevan noin 216 miljoonaa ihmistä vuoteen 2050 mennessä (Clement et al. 2021).

UNHCR eli Yhdistyneiden kansakuntien pakolaisjärjestö (2016) arvioi vuosittain ilmastosyistä kotinsa jättävien pakolaisten määrän olevan noin 21,5 miljoonaa, ja tulevaisuuden uhkakuvissa määrät saattavat nousta jopa miljardiin. Tulvat, myrskyt, maastopalot ja äärimmäiset lämpöolosuhteet ovat esimerkiksi olleet syynä 21,5 miljoonan pakolaisen vuosittaiseen liikehdintään, ja ovat olleet sitä jo vuodesta 2008. Myös hitaammin tapahtuvien muutosten, kuten vedenpinnan nousun takia ihmisiä joutuu lähtemään kodeistaan. (UNHCR 2016). Vuonna 2021 23,7 miljoonaa ihmistä joutui ympäristöllisten ja ilmastollisten syiden takia jättämään kotinsa ja heistä tuli pakolaisia oman maansa

sisällä. Esimerkiksi Kiinassa yli 6 miljoonaa ihmistä joutui erilaisten luonnonkatastrofien takia lähtemään pakoon asuinsijoiltaan vuonna 2021. (IDMC 2022.)

Tarkkojen lukujen ennustaminen on vaikeaa, mutta tutkimuskirjallisuudessa on yleisesti hyväksytty, että ilmaston lämpeneminen seurauksineen synnyttävät ja muokkaavat muuttoliikettä (Morrissey 2012). Mielenkiintoista onkin se, että vaikka suuri joukko ihmisiä joutuu ilmastollisista syistä jättämään kotinsa, eivät he laillisesti saa itselleen pakolaisstatusta. Yhdistyneiden kansakuntien pakolaissopimuksessa ei ole mainintaa ilmaston takia kotinsa jättävistä ihmisistä, eivätkä he täten saa kansainvälistä suojelua itselleen (Airos 2022).

Vaikka kyseessä on valtavan suuri mahdollinen kriisi, ei ilmastopakolaisuudesta juurikaan puhuta samalla mittakaavalla, kuin esimerkiksi yksittäisistä ilmastonmuutoksen aiheuttamista ilmiöistä, kuten tuhoisista metsäpaloista. Suomessa ilmaston lämpenemiseen liittyvä julkinen keskustelu ja sitä myötä uutisointi on edennyt hieman kausittaisesti: vuosina 2007–2008 koettiin ensimmäinen piikki ilmastouutisoinnissa, jonka jälkeen uutisoinnin määrä vakiintui kymmeneksi vuodeksi, ja seuraavan kerran uutisointi lisääntyi dramaattisesti loppuvuodesta 2018 lähtien. Tärkeää tämä on siksi, että uutisointi ja julkinen keskustelu muokkaavat ja muovaavat yhteiskunnan eri tasoilla tehtävää politiikkaa, ja siten vaikuttavat ilmastonmuutokseen ja siihen varautumiseen. (Lyytimäki 2020.) Tämä taas kytkeytyy suoraan siihen, miten ilmastopakolaisuuteen suhtaudutaan ja missä määrin siitä tulee osa ilmaston lämpenemiseen sopeutumista. Vaikka kytkös onkin lähes suora, ei ilmastopakolaisuudesta paljoakaan Suomen mediassa puhuta, vaan fokus on enemmän taloudessa ja muissa ilmaston lämpenemisen vaikutuksissa.

Vaikka julkinen keskustelu ilmastopakolaisuudesta onkin varsin vähäistä verrattuna siihen, millainen kriisi voi tulevaisuudessa käsissämme olla, on siltäkin väliä, miten asioista puhutaan. Medialla on paljon valtaa siinä, millaisena asiat näyttyvät, ja millaisia mielikuvia niistä syntyy, millaisia representaatioita ilmastopakolaisista esitetään. Millaisena ilmastopakolaisuus esitetään Suomen mediassa? Onko ilmastopakolaisuus jotakin kaukaista, joka tapahtuu kaukana meiltä, vai koskeeko aihe myös Suomea? Millaisia mielikuvia ilmastopakolaisuudesta nousee median kautta? Nämä ovat asioita, joita tahdon tällä pro gradu -tutkielmallani selvittää.

Esittelen ensin tutkimuksen asetelman ja tutkimuskysymykset seuraavassa luvussa, jonka jälkeen syvennyn ilmastopakolaisuuden ilmiöön ja oikeudelliseen keskusteluun ilmiön ympärillä. Tämän jälkeen perehdyn tutkimuksen teoreettiseen viitekehyseen representaation ja kehysteorian kautta. Teorian jälkeen kerron lisää analyysimenetelmistä, joiden jälkeen esittelen analyysin kautta löytyneet tutkimuksen tulokset sekä syvennyn pohtimaan tuloksia tarkemmin. Lopussa pohdin ilmastopakolaisuuden kehyksiä abstraktimmalla tasolla.

2 TUTKIMUSTEHTÄVÄ

Tahdon tässä tutkielmassa selvittää, millaisena ja millä tavoin ilmastopakolaisuus ilmiönä esiintyy Suomen mediassa. Ilmaston lämpenemisen aiheuttamassa muuttoliikkeessä piilee ilmiö, joka varmasti tulee koskemaan tulevaisuudessa myös Suomea, vaikka puhe siitä on vielä toistaiseksi vähäistä. Kuten UNHCR:kin (2016) artikkelissaan mainitsee, ei ilmastopakolaisuus oikeastaan ole vain tulevaisuuden ongelma, vaan se on jo täällä, kun jopa 21 miljoonaa ihmistä joutuu sääolosuhteiden takia jättämään kotinsa vuosittain. Niinkin suureksi ilmiöksi mediassa ollaan aiheesta kuitenkin varsin hiljaisia verrattuna moneen muuhun ilmaston lämpenemiseen liittyvään keskusteluun. Täysin hiljaa ei kuitenkaan olla, ja siitä kumpuaakin tämän tutkimuksen ydin.

Tutkimuksen tarkoituksena on integratiivisen kehysanalyysin avulla selvittää, millä tavoin Suomen mediassa kehystetään ilmastopakolaisuutta ilmiönä. Tutkimuskysymykseni ovat seuraavat:

Millaisena ilmastopakolaisuuden ilmiö kuvataan mediassa?

- a. Miten mediassa kuvataan ilmastopakolaisuuden syitä ja seurauksia?
- b. Miten ilmastopakolaisten oikeudellinen asema näkyy artikkeleissa?

Keräsin tutkimukseni aineistoksi 31 artikkelia Ylen, Iltä-Sanomien ja Iltalehden internetissä julkaistuista artikkeleista. Valitsin nämä medialähteet, sillä ne ovat Suomessa hyvin yleisesti tunnettuja. Ne ovat myös pääpiirteittäin ilmaisia medioita, ja siten helposti saatavilla kaikille. Täten niillä on myös paljon valtaa siinä, millä tavoin ilmastopakolaisuutta representoidaan mediassa, ja millainen kuva lukijalle välittyy aiheesta. Visuaalisia ja verbaalisia kehyksiä analysoivaan integratiiviseen kehysanalyysiin ja aineistoon itsessään pureudun lisää myöhemmin kuudennessa luvussa, jolloin perustelen paremmin tekemiäni päätöksiä tutkimusmenetelmistä.

Valitsemaani aihetta on tärkeää tutkia, sillä se on ajankohtainen ja tulevaisuuden poliittisten linjojen kannalta erittäin tärkeä. On tärkeää saada tietää, millaisia kehyksiä, syitä ja seurauksia esitetään ilmastopakolaisuudelle, sillä näiden mielikuvien vaikutuspiirissä tullaan tekemään tulevaisuuden poliittisia päätöksiä. Kuten myöhemmin tekstissä käy ilmi, ei ilmastopakolaisilla ole oikeudellista pakolaisen asemaa, vaikka he joutuvat pakon edessä jättämään kotinsa. Tämä tekee aiheesta myös

hyvin kiinnostavan – miten aihetta käsitellään julkisessa keskustelussa, vaikka sitä ei oikeudellisesti ole olemassa?

3 ILMASTOPAKOLAISUUS JA OIKEUDELLINEN DISKURSSI

Tutkimukseni kantava käsite on ilmastopakolaisuuden käsite. Ilmastopakolaisuuden käsite ei ole vielä toistaiseksi vakiintunut, vaan esimerkiksi englannin kielellä käytetään hyvin laajasti erilaisia ympäristösiirtolaisuuteen liittyviä termejä. Tässä tutkimuksessa aion kuitenkin käyttää käsitettä ilmastopakolainen, jotta sisältö pysyy ymmärrettävänä ja yhtenäisenä. Tiedostan kuitenkin, että tutkimusaiheeni aineistossa voidaan puhua ilmastopakolaisista eri käsitteillä. Tiedostan myös sen, että ”ilmastopakolainen”-käsite jo itsessään luo tietynlaista kuvaa ihmisestä, joka joutuu lähtemään kotoaan ympäristöllisistä syistä.

Käytän tässä tutkimuksessa ilmastopakolainen-käsitettä puhuessani ihmisistä, jotka ovat lähteneet kodistaan ilmaston lämpenemisestä johtuvien syiden takia. Valitsen termin siksi, että haluan korostaa ilmiön pakolaisuus-ominaisuutta, kuten myös sitä, että syyt pakolaisuuteen ovat ilmaston lämpenemisessä. Perustelen valintaani myös pakolaisuuden ensisijaisuusperiaatteella, joka tarkoittaa sitä, että laillista pakolaisstatusta edeltää aina pakolaisuus (Luker 2014, 92). Pakolaisuus ilmiönä ei siis ole riippuvainen pakolaisstatuksesta, vaan edeltää sitä. Ilmastopakolainen-termiä on myös käytetty eniten arkikielessä ympäristösiirtolaisuuteen liittyvistä teemoista puhuttaessa.

3.1 Pakolaisuus Suomessa ja maailmalla

Muuttoliikettä on ollut aina, ja ihmiset ovat aina pitkin historiaa liikkuneet paikasta toiseen niin vapaaehtoisesti kuin pakostakin, myös Suomesta ja Suomeen. Suomen ensimmäiseksi pakolaisaalloiksi voidaan sanoa Venäjän vallankumouksen jälkimainingeissa syntynyttä pakolaisvirtaa, kun Karjalasta lähdettiin Suomen puolelle Suomen itsenäistyttyä. Tällöin muutamassa päivässä tuli yli 6000 pakolaista Venäjältä Suomeen. (Punainen risti n.d.) Suomeen siirrettiin inkeriläisiä toisen maailmansodan aikaan, heistä osa kuitenkin pakkopalautettiin tai he siirtyivät pakkopalautusten pelon takia muihin maihin. Suomesta paettiin muihin Pohjoismaihin myös sotalapsina ja Lapin sodan seurauksina. Suuren muuttovirran synnytti hieman myöhemmin Neuvostoliitolle luovutetuilta alueilta evakuoitujen siirtolaiset, lähes 430 000 suomalaista. (Lyytinen 2019.)

Pakolaisen lisäksi käytetään laajalti turvapaikanhakija-termiä. Suomen Sisäministeriö (n.d) erittelee käsitteet siten, että ”turvapaikanhakijalla tarkoitetaan ulkomaalaista henkilöä, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta”. Pakolainen on taas henkilö, jolle on jo myönnetty turvapaikka. Suomessa turvapaikanhakijamäärät ovat pyörineet 2000-luvulla noin 1500 ja 6000 hakijan välillä vuosittain. Vuoden 2015 ”pakolaiskriisin” seurauksena Suomeen saapui kuitenkin ennätysmäärä turvapaikanhakijoita, hieman alle 33 000. (Sisäministeriö n.d.) Nykypäivänä tilanne on tasaantunut, mutta Venäjän sota Ukrainassa on nostanut kansainvälistä suojelua hakevien määrää jälleen. Suomessa kansainvälisellä suojelulla tarkoitetaan pakolaisasemaa tai toissijaista suojeluasemaa. Toissijainen suojeluasema tarkoittaa sitä, että turvapaikan saamisen edellytykset eivät täyty, mutta oleskelulupa voidaan antaa toissijaisen suojelun perusteella, eli siksi, että ”henkilöä uhkaa kotimaassaan tai pysyvässä asuinmaassaan kuolemanrangaistus, teloitus, kidutus tai muu epäinhimillinen tai ihmisarvoa loukkaava kohtelu tai rangaistus, tai henkilö ei voi palata kotimaahansa joutumatta vakavaan henkilökohtaiseen vaaraan siellä vallitsevan aseellisesta selkkauksesta johtuvan mielivaltaisen väkivallan vuoksi”. (Maahanmuuttovirasto n.d.a.) Tällä hetkellä tilapäistä suojelua voi saada Ukrainasta sotaa pakeneva henkilö (Sisäministeriö n.d). Tilapäisen suojelun avulla henkilö voi saada nopeasti väliaikaista suojelua vastaanottoa, ja täten myös oleskeluluvan (Maahanmuuttovirasto n.d.b).

Maailmassa on tälläkin hetkellä yli 100 miljoonaa kodistaan paennutta ihmistä. Suurin osa heistä elää köyhissä ja hauraissa maissa. Vuoden 2021 lopussa maailmassa oli 89,3 miljoonaa kotiseudultaan pakenemaan joutunutta, heistä 27,1 miljoonaa on pakolaisia ja 53,2 miljoonaa kotimaansa sisällä siirtymään joutuneita. Turvapaikanhakijoita heistä on 4,6 miljoonaa. 83 % kaikista maailman pakolaisista asuu kehittyvissä maissa. Valtaosa maailman pakolaisista on kotoisin vain kuudesta maasta: Syyriasta, Ukrainasta, Venezuelasta, Afganistanista, Etelä-Sudanista ja Myanmarista. (Suomen pakolaisapu n.d.a.)

Kaikista maailman 100 miljoonasta pakolaisesta vain pieni murto-osa hakee turvapaikkaa Suomesta, noin 0.04 %. Ensimmäiset pakolaiset saapuivat 1970- ja 1980-luvuilla Chilestä ja Vietnamista Suomeen. Suomi vastaanottaa pakolaisia myös suoraan pakolaisleireiltä uudelleensijoittamisjärjestelmän kautta. Tätä järjestelmää kutsutaan kiintiöpakolaisjärjestelmäksi, ja se on YK:n pakolaisjärjestön ylläpitämä. (Suomen pakolaisapu n.d.b.)

Pakkomuutto (*forced migration*) liittyy nykyään pitkittyneisiin konflikteihin, joiden taustalla on hyvin monimuotoisia ja monenlaisia syitä. Myös ympäristön muutos ja luonnonkatastrofit aiheuttavat ihmisten liikkuvuutta, kuten on ilmastopakolaisuuden kontekstissa todettu. Nykyajan pakolaisuuteen liittyy monia globaaleja kehityskulkuja esimerkiksi suhteessa pakolaisuuden kestoon, demografiaan ja asuinpaikkoihin. (Lyytinen 2019.) Vuonna 2017 jopa 13,4 miljoonaa pakolaista eli niin kutsutussa pitkittyneessä pakolaistilanteessa, joka tarkoittaa sitä, että yli 25 000 saman maan kansalaista on asunut pakolaisina tietyssä vastaanottavassa maassa vähintään viisi vuotta (UNHCR 2018a). Useat pakolaistilanteet ovat jatkuneet käytännössä jo vuosikymmeniä (Lyytinen 2019).

Osana Euroopan unionia Suomi on vuodesta 1999 lähtien pyrkinyt kehittämään yhtenäistä eurooppalaista turvapaikkapolitiikkaa ja siihen liittyvää lainsäädäntöä. Yhtenäisen turvapaikkapolitiikan on tarkoitus yhtenäistää ja harmonisoida EU-maiden turvapaikkamenettelyä ja päätöksentekoa, vahvistaa EU:n sisäistä vastuunkantoa ja solidaarisuutta sekä luoda vähimmäisvaatimukset turvapaikanhakijoiden vastaanotolle. (Lyytinen 2019.) Turvapaikkapolitiikan harmonisointi ja yhtenäistäminen ei kuitenkaan vielä toistaiseksi ole kovinkaan onnistunutta, vaan sitä voisi kuvailla EU:n poliittisten linjausten kipukohdaksi. Vuoden 2015 ”pakolaiskriisin” aikana EU ei onnistunut neuvottelemaan koko EU:n alueen kattavaa uudelleensijoitussuunnitelmaa pakolaisille, joka olisi toiminut vastuunkantosuunnitelmana ja olisi pohjimmiltaan tasa-arvoinen ja solidaarisuutta vahvistava. Vastuu pakolaisista jäi lähinnä EU:n aluetta rajaaville maille. (Wallascheck & Eigmüller 2020.) Esille on noussut esimerkiksi se, että ylikansalliset ja kansalliset intressit turvapaikkapolitiikassa ovat konfliktoituneet (Maldin & Takahashi 2017). Euroopan Unioni on pyrkinyt vastaamaan konfliktiin uudella New Pact -muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksella, joka loisi uuden järjestelmän, jolla muuttoliikettä voitaisiin hallita ja normalisoida pitkällä aikavälillä (Euroopan komissio 2020).

EU:n sisä- ja ulkorajojen politiikka vaikuttaa myös Suomeen saapuvien turvapaikanhakijoiden määrään. Perinteisesti pakolaisuuden ratkaisemiseksi on esitetty kolmea tapaa, joiden kautta pakolaisuus saataisiin kestävällä tavalla päätökseen. Nämä ovat vapaaehtoinen paluu kotimaahan, turvapaikkamaahan kotoutuminen ja uudelleensijoittuminen niin kutsuttuun kolmanteen maahan kiintiöpakolaisina. Nämä kolme ratkaisumallia eivät kuitenkaan nykyaikana vastaa pakolaisuuden haasteisiin yhtä hyvin kuin ennen, sillä esimerkiksi pitkittyneiden konfliktien takia kotiin paluu voi

olla mahdotonta, jonka takia kotoutuminen on erittäin tärkeää. (Lyytinen 2019.) Kotoutuminen tarkoittaa ”sitä prosessia, jonka aikana maasta toiseen muuttanut ihminen löytää yhteiskunnassa oman paikkansa olla ja toimia, ja tämän prosessin lopputulosta” (Saukkonen 2017, 15). Kotoutumisen prosessien onnistuminen riippuu hyvin paljon itse henkilöstä sekä yhteiskunnallisesta tilanteesta (Lyytinen 2019).

Kuten käy ilmi, on Suomen pakolaispolitiikka ollut aina hyvin konfliktipohjaista, ja suurin osa pakolaisista ovat kotoisin konfliktialueilta. Kansainvälisellä tasolla on jo kuitenkin ryhdytty varautumaan ilmaston lämpenemisestä johtuvaan muuttoliikkeeseen, ja se pyritään estämään yksinkertaisesti vähentämällä ilmaston lämpenemistä. On mahdollista, että tulevaisuudessa Suomeenkin tullaan kirjaamaan ensimmäiset ilmastosyistä turvapaikkaa etsivät ihmiset, ja turvapaikanhakupolitiikka saattaa tulla vuosien saatossa muuttamaan ilmaston lämpenemisen takia.

3.2 Ilmastopakolaisuus

Tämän tutkimuksen tekemisen helpottamiseksi määrittelen ilmastopakolaisen henkilöksi, joka joutuu tai on joutunut lähtemään kodistaan ilmastonmuutokseen liittyvien syiden takia, kuten luonnonkatastrofien (tulvat, kuivuus, sään ääri-ilmiöt), ympäristöongelmien, taloudellisten ongelmien sekä ilmaston hitaan muutoksen takia, joka vaikuttaa esimerkiksi ruoka- ja vesiturvaan (Airos 2022; Wennersten & Robbins 2017). Wennersten ja Robbins (2017) ovat listanneet ilmastopakolaisuutta aiheuttaviksi syiksi myös kehitysprojektit, jotka sisältävät muutoksia ympäristöön, kuten patojen ja ydinvoimaloiden rakentaminen ja näissä tapahtuvat vahingot sekä konfliktit ja sodat, jotka johtuvat ilmastollisista ja ympäristöllisistä syistä. Pakolaisstatuksen voi saada esimerkiksi konfliktista aiheutuvan vainon vuoksi, joka aiheuttaa sen, että vaikka konflikti joutuisi ilmastollisista syistä kuten kuivuudesta, on pakolaisstatuksen pääsyynä vaino eikä ilmaston lämpeneminen.

Geneven pakolaissopimuksen mukaan pakolaiseksi määritellään henkilö, jolla on

perusteltua aihetta pelätä joutuvansa vainotuksi rodun, uskonnon, kansallisuuden, tiettyyn yhteiskuntaluokkaan kuulumisen tai poliittisen mielipiteen johdosta, oleskelee kotimaansa ulkopuolella ja on kykenemätön tai sellaisen pelon johdosta haluton turvautumaan sanotun maan suojaan; tai joka olematta minkään maan kansalainen oleskelee entisen pysyvän

asuinmaansa ulkopuolella ja edellä mainittujen seikkojen tähden on kykenemätön tai sanotun pelon vuoksi haluton palaamaan sinne. (SopS 1:1).

Ilmastopakolainen-käsitteelle on Oksasen (2015) mukaan hyvin paljon vaihtoehtoja, jotka kielivät sen epätasaisuudesta. Kattokäsitteenä toimii ympäristösiirtolaisuus, joka korostaa ihmisen elinympäristön muutoksia perusteiksi ja syiksi muuttaa toiselle, elinkelpoisemmalle asuinpaikalle. Englannin kielellä käytävässä keskustelussa nousee vielä runsaammin esille erilaisia tapoja ilmaista ympäristösiirtolaisuutta, ja siirtolaisuuden (*migrant*,) ja pakolaisuuden (*refugee*) termejä käsitellään rinnakkain. Termit ”pakkosiirtolainen” tai ”pakotettu siirtolainen” (*forced migrant/forcibly displaced*) ovat myös yleisiä (esim. Bloch & Doná 2019). Myös termi ”displaced” esiintyy teksteissä, kuten myös kansainvälisissä poliittisissa ohjelmissa, esimerkiksi maan sisäisistä pakolaisista puhuttaessa (*internally displaced people/persons*). Muita termejä, joita voisi käyttää ilmastopakolaisista puhuttaessa ovat esimerkiksi ympäristöpakolainen, ilmastosiirtolainen, ympäristöllinen pakkosiirtolainen, ekopakolainen tai ilmastonmuutospakolainen sekä näiden eri yhdistelmät. (Oksanen 2015.)

Ilmastopakolaisista ei tule pakolaisia kuitenkaan ennen kuin aivan viimeisenä mahdollisena vaihtoehtona. McLeman (2018) on tutkimuksessaan nostanut esille kuusi kynnystä (*threshold*), jotka vaikuttavat ilmaston muutoksesta johtuvaan muuttoliikkeeseen. Kynnykset ovat tilanteita, jossa jonkinlaisen ärsyksen tai herätteen kautta tapahtuu jotain, jota ei muuten tapahtuisi. Kynnykset auttavat ymmärtämään ilmaston lämpenemisen potentiaalisesti globaaleja, alueellisia ja paikallisia muuttoliikkeitä ja sitä, millaista liikehdintä tulee olemaan tulevaisuudessa. McLemanin tutkimat ympäristöongelmiin liittyvät kynnykset ovat seuraavanlaiset: (1) Muuttuvaan ympäristöön sopeutumisesta tulee välttämätöntä; (2) Muuttuvaan ympäristöön sopeutumisesta tulee tehotonta; (3) Olennaisista muutoksista maankäyttöön ja elinoloihin tulee välttämätöntä; (4) Paikallinen sopeutuminen epäonnistuu, syntyy muuttoliikettä muualle esimerkiksi parempien elinolojen perässä, tai muuttoliike tapahtuu esimerkiksi kausittaisten luonnonolosuhteiden kuten monsuunien takia ja ihmiset palaavat niiden jälkeen takaisin asuinsijoilleen; (5) Muuttoliikkeestä tulee epälineaarista, eli ihmiset lähtevät ”pulsseittain” suurina joukkoina kodeistaan muualle esimerkiksi yksittäisten, äkillisten luonnonkatastrofien takia tai muiden, hiljalleen tapahtuvien ympäristömuutosten takia palaamatta enää takaisin; ja (6) Muuttoliike lakkaa olemasta epälineaarista, eli alueen asukasluku tasoittuu, kun ihmisiä ei enää muuta pois lyhyen ajan sisällä paljoa. (McLeman 2018.) Tämä osoittaa

sen, että muuttoliikettä, tässä tapauksessa pakolaisuutta, ei synny ennen kuin on ihan pakko, ja yleensä ihmiset pyrkivät ensin sopeutumaan ympäristöönsä.

Arias ja Blair (2022) ovat havainneet tutkimuksessaan asenteista ilmastopakolaisia kohtaan, että ilmastopakolaisilla on julkisessa keskustelussa hyvin ”keskitasoinen” positio. Suhtautuminen ilmastopakolaisiin on parempaa, kuin perinteisiin ekonomisista syistä muuttaviin siirtolaisiin, mutta hieman huonompaa, kuin perinteisiin, sodan tai vainon takia muuttamaan joutuviin pakolaisiin. Tutkijat korostavat tutkimuksessaan, että humanitaariset syyt sekä empatia muokkaavat asenteita muuttoliikettä kohtaan. Löydökset osoittavat myös, että ilmastopakolaisuuden aiheuttama muuttoliike tuskin vahvistaa ilmaston lämpenemistä estävää politiikkaa. (Arias & Blair 2022.) Asenteisiin vaikuttaa luonnollisesti myös se, miten esimerkiksi politiikassa puhutaan ilmastopakolaisista. Hyvin usea taho korostaa erityisesti ilmaston lämpenemisestä johtuvaa siirtolaisuutta turvallisuushkana (Hartmann 2010). Keyserlingk (2018) nostaa kirjassaan ”Immigration Control in a Warming World” esille sen, miten keskusteluun tulisi nostaa myös moraalinen puoli, sillä tällä hetkellä julkinen keskustelu antaa sellaisen kuvan, että ilmaston lämpeneminen nyt vain sattuu vaikuttamaan joihinkin ihmisiin enemmän, ja nämä jotkut ihmiset ovat turvallisuushka. Keyserlingk (2018) muistuttaa teoksessaan, että ilmaston lämpeneminen johtuu meistä, joten myös muuttoliike johtuu meistä, ja näin tulisi panostaa julkisen keskustelun ja politiikan oikeudenmukaisuuteen.

Milán-García et al. (2021) tutkimuksessa on todettu, että tutkimus ilmaston lämpenemiseen liittyvään muuttoliikkeeseen on nousussa ja lisääntynyt viimeisen kymmenen vuoden aikana. Suurin osa tutkimuksista on fokusoitunut ympäristöön sopeutumisesta johtuvaan muuttoliikkeeseen, ja iso osa on toteutettu alueilla, joihin ilmaston lämpeneminen tulee varmasti vaikuttamaan suuresti, kuten Afrikassa, Aasiassa ja Amerikassa. Tutkimuksissa on noussut esille jo tunnettujen teemojen kuten haavoittuvuuden, ilmaston lämpenemisen ja pakolaisuuden lisäksi esimerkiksi ilmasto-oikeudenmukaisuuteen liittyviä teemoja. Ilmasto-oikeudenmukaisuus (*climate justice*) tarkoittaa tässä kontekstissa sitä, että ilmastoulostuvuudella tulisi olla imperatiivinen merkitys kaikessa poliittisessa päätöksenteossa kaikilla tasoilla, ja jos sitä ei oteta päätöksenteossa mukaan, tulisi sillä olla oikeudellisia seurauksia. (Milán-García et al. 2021.)

3.3 Ilmastopakolaisen oikeudellinen asema

Ilmaston lämpenemisen sekä ympäristön ja muuttoliikkeen suhde nousivat kansainvälisen politiikan aiheeksi 80- ja 90-luvuilla YK:n ympäristöohjelman raportin ja ympäristökonflikteista syntyneen keskustelun myötä (El-Hinnawi 1985). Myöhemmin IPCC:n (1992) ensimmäisessä raportissa mainittiin, että yksi ilmasto lämpenemisen vakavimmista seurauksista on sen vaikutus muuttoliikkeeseen. Pääasiassa ilmastopakolaisuuden aihetta on käsitelty enemmän vuodesta 2010 eteenpäin YK:n Ilmastonmuutoksen puitesopimuksen (UNFCCC 2010a) myötä syntyneissä keskusteluissa. Tällöin ilmaston lämpenemisen ja muuttoliikkeen välinen suhde tunnistettiin Cancúnin sopeutumisen puitesopimuksessa (UNFCCC 2010b) ensimmäistä kertaa. Kyseisessä sopimuksessa kehoitettiin molempia osapuolia toimimaan ilmaston lämpenemisestä johtuvaa muuttoliikettä ymmärtääkseen, koordinoidakseen ja yhteistyötä lisätäkseen. Sopimus antoi institutionaalisen pohjan tulevalle työlle ja sitä pidetään ilmastopakolaiskeskustelussa merkittävänä käännekohtana. (Nash 2018.)

Ilmastopakolaisuus ei sisälly Yhdistyneiden kansakuntien sopimaan Geneven pakolaissopimukseen, joka on pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus (SopS 1:1). Tämä ei sinänsä ole yllätys, sillä sopimusta tehdessä ei ilmastopakolaisuuden käsitettä ollut vielä oikeastaan olemassa. Ilmastopakolaisuutta ei kuitenkaan ole myöhemmin lisätty osaksi sopimusta, joten heillä ei sopimuksen mukaan ole oikeudellista asemaa, eikä sopimus takaa suojelua ilmastonmuutoksen takia kodeistaan paenneille henkilöille (Airos 2022). Tähän saattaa osaksi liittyä käsitteen kiistanalaisuus, sillä vastakkaisen näkemyksen mukaan pakolaisuuden käsitettä ei tulisi käyttää ilmastopakolaisista puhuttaessa, ja että ilmastopakolaisista tai ympäristösiirtolaisista puhuminen on ylipäätään epätasällistä (Oksanen 2015). Toinen syy saattaa olla myös se, että Hartmannin (2010) mukaan ilmastopakolainen käsitteenä voi heikentää niiden pakolaisten oikeuksia ja asemaa, joilla on jo oikeudellinen asema. Tätä perustellaan esimerkiksi sillä, että suurin osa ilmaston lämpenemisestä aiheutuvasta muuttoliikkeestä tulee mitä luultavimmin tapahtumaan maiden rajojen sisällä, ja täten he kuuluvat edelleen kotimaansa suojelun piiriin. (Hartmann 2010.) Saman huomioi Islam teoksessaan ”Introduction to International Refugee Law” (2013, 218–219), jossa eri kansainväliset toimijat ehdottavat ”pakolainen”-termin sijaan käytettävän ”siirtolainen”-termiä.

Islam (2013) nostaa teoksessaan esille, että ilmastopakolaisuus olisi erittäin perusteltua ottaa osaksi pakolaissopimusta. Pakolaissopimuksessa on neljä vaatimusta, jonka takia pakolaisstatuksen voi

saada: hyvin perusteltu pelko vainosta; pelko vainosta, joka perustuu ihonväriin, uskontoon, kansalaisuuteen tai tiettyyn sosiaaliseen ryhmään kuulumiseen; uhrin ovat jättäneet kotimaansa ja uhrin eivät pysty tai halua palata kotimaahansa. Islam (2013) sovittaa ilmastopakolaisen näihin pakolaissopimuksen raameihin esimerkiksi siten, että ilmastopakolaiset kokevat vainoa maansa tai muiden maiden hallinnon kautta, kun tehdään poliittisia päätöksiä, jotka aiheuttavat tai lisäävät ilmaston lämpenemistä tai muita ympäristökatastrofeja, jotka vaikuttavat aina johonkin tiettyyn ihmisryhmään. Usein näillä ihmisryhmillä ei ole kunnolla poliittista vaikutusvaltaa vaikuttaa omiin oloihinsa tai poliittisiin päätöksiin, ja he ovat esimerkiksi huono-osaisempia tai köyhiä, joka muodostaa heistä oman yhteiskunnallisen ryhmänsä, joka kohtaa vainoa tai sortoa. Ongelma tässä on kuitenkin se, että ilmaston lämpeneminen lopulta kuitenkin uhkaa ihmisiä läpi yhteiskuntaluokkien ja -ryhmien, joten rajojen vetäminen ja määrittely on hankalaa. Ilmastopakolaiset myös lähtevät usein maasta, eivätkä pysty tai halua palata takaisin, jos jäljellä ei ole mitään, mihin palata. Toisaalta yleensä pakolaissopimuksen saavat pelkäävät palata takaisin kotimaahansa valtiosta tai hallinnosta johtuvien mahdollisten seurausten takia, ja näiden seurauksien pelkoa ilmastopakolaisilla ei ole. (Islam 2013.)

YK painottaa itse jatkuvasti sitä, miten pakolaissopimus on erittäin tärkeä, ellei tärkein keino hallita muuttoliikettä (UNHCR 2011). Siksi onkin hieman kummallista, ettei ilmastopakolaisuutta ole sen piiriin hyväksytty, vaikka tätä on ehdotettu juuri sopimuksen ominaisuuksien sekä ilmastopakolaisten puutteellisen pakolaissopimuksen vuoksi. Mikäli ilmastopakolaisuus lisättäisiin sopimukseen, saisivat ilmastopakolaiset nopeasti tehokasta, kattavaa, ja ennalta määrättyä suojelua. (Airos 2022.) Tällä hetkellä tämä asema kuitenkin uupuu. Airoksen (2022) tekemän tutkimuksen mukaan ilmastopakolaisuutta ei ole sisällytetty Geneven pakolaissopimukseen, sillä se ei valtioiden, sekä YK:n alaisten että niiden, joita ilmastopakolaisuus erityisesti tulee lähitulevaisuudessa koskemaan, mielestä palvelisi ilmastopakolaisen etua. Tämän sijaan valtiot kannattavat ilmastopakolaisille suunnattujen ja räätälöityjen suojeluvälineiden kehittämistä, ilmastonmuutoksen ennaltaehkäisyä sekä alueellisten sopimusten hyödyntämistä. (Airos 2022.)

Ehdotusta lisätä ilmastopakolaisuus pakolaissopimukseen voidaan perustella myös moraalista näkökulmasta, ja julkisessa keskustelussa on korostettu sitä, ettei ole olemassa moraalisesti hyväksyttävää syytä, miksei 70 vuotta vanhaa pakolaisen määritelmää voitaisi muuttaa. Tämän lisäksi korostetaan sitä, että on moraalitonta, miten ihmisellä, joka menettää kotinsa esimerkiksi sen jäädessä

meren alle, ei ole mahdollisuutta hakea turvapaikkaa. (Airos 2022.) Ilmastopakolaisuus erottaa perheitä ja yhteisöjä sekä rapauttaa sosiokulttuurisia siteitä, perinteitä ja pakolaisiksi joutuvien verkostoja. Nämä taas aiheuttavat turvattomuutta elämän, vapauden, omaisuuden, tasa-arvon, turvallisuuden, veden, ruoan, toimeentulon, resurssien, työssä käymisen, elintason, koulutuksen sekä terveyden ja hyvinvoinnin näkökulmasta. Nämä kaikki taas vaikuttavat ihmisoikeuksien toteutumiseen, ja pakolaisstatuksella ainakin suurinta osaa näistä voitaisiin turvata. Toki, esille nousee myös se, että yhteiskunnan tulisi tehdä kaikkensa, ettei ilmastopakolaisuudelle olisi tarvetta. Ihmisille tulisi taata oikeus elettävään ympäristöön ja ottaa vastuu ympäristön suojelemisesta yhteiskunnallisella tasolla. (Islam 2013.)

Vaikka Geneven pakolaissopimuksesta ilmastopakolaisuus vielä toistaiseksi uupuukin, ovat jotkut yksittäiset maat lisänneet ympäristöongelmista johtuvat syyt pakolaisstatuksen mahdollistajiksi. Esimerkiksi Euroopan Unionin alueella Suomella, Ruotsilla, Kyproksella ja Italialla on ulkomaalaislaissa edes jonkinlainen maininta ympäristöongelmista, mikä mahdollistaa tilapäisen suojelun, oleskeluluvan tai palautuskiellon (Kraler, Cernei & Noack 2011). Suomessa voi saada tilapäistä suojelua ympäristökatastrofin vuoksi.

Tilapäistä suojelua voidaan antaa kansainvälisen suojelun tarpeessa olevalle ulkomaalaiselle, jonka turvallinen paluu kotimaahansa tai pysyvään asuinmaahansa ei ole mahdollinen sen vuoksi, että maasta tai sen lähialueilta on tapahtunut ihmisten joukkopako aseellisen selkkauksen tai muun väkivaltilanteen taikka ympäristökatastrofin vuoksi. Tilapäisen suojelun antaminen edellyttää, että suojelun tarve voidaan arvioida lyhytaikaiseksi. Tilapäisen suojelun kesto on yhteensä enintään kolme vuotta. (UL 109 §)

Vielä toistaiseksi yksikään henkilö ei ole kuitenkaan saanut suojelua ilmastoperustein pakolaissopimuksen kontekstissa (Airos 2022). YK ei kuitenkaan ole jättänyt ilmastopakolaisia aivan täysin oman onnensa nojaan, vaan esimerkiksi YK:n alaiset ympäristön ja muuttoliikkeen hallinnan toimijat ovat tunnustaneet sen yhteyden, joka muuttoliikkeen ja ilmaston lämpenemisen välillä on, ja he ovat ehdottaneet vaihtoehtoisia käsitteitä ilmastopakolaisen käsitteelle, joilla voitaisiin parantaa ilmastopakolaisen oikeudellista asemaa (Airos 2022).

Ilmastopakolaisten suojeeluun on kuitenkin luotu jo oikeita välineitä, ja yksi näistä on *Global Compact for Migration* eli kansainvälinen siirtolaissopimus (GCM-sopimus), joka on luotu vuonna 2018.

Kyseessä on ensimmäinen YK:n sopimus, jossa tunnustetaan ilmaston lämpenemisestä syntynyt ja syntyvä muuttoliike. GCM-sopimuksella on määrä tukea muuttoliikkeen hallintaa kansainvälisesti, tarjota sopimuksen allekirjoittaneille valtioille vaihtoehtoisia menettelytapoja kiireellisiin kansainvälisen muuttoliikkeen pulmakohtiin vastatessaan ja antaa valtioille tilaa ja joustoa toimia omien kapasiteettiensa perusteella (IOM n.d). Toinen tärkeä vuonna 2018 solmittu sopimus on sen vuoden yleiskokouksessa tehty *Global Compact on Refugees* eli kansainvälinen pakolaissopimus (GCR-sopimus). GCR-sopimuksen on tarkoitus kehittää ennustettavampaa ja oikeudenmukaisempaa vastuunkantoa kestävästi muuttoliikettä koskien. Sopimuksen avulla on tarkoitus helpottaa vastaanottomaiden painetta, parantaa pakolaisten itseluottamusta, laajentaa pääsyä kolmansien maiden ratkaisuihin ja tukea lähtömaiden oloja niin, että paluu niihin on mahdollista turvallisesti ja arvokkuudella. (UNHCR 2018b.) Sopimukset muodostavat ohjeistuksen ”jaetusta velvollisuudesta suojella niitä, jotka ovat joutuneet pakenemaan kodeistaan” (Airos 2022, 13). Kyseiset sopimukset eivät kuitenkaan ole sitovia. (Airos 2022.)

YK:n alaisten sopimusten lisäksi on olemassa myös Nansen-hanke, joka nykyään tunnetaan *Platform on Disaster Displacement* -hankkeena (PDD). Hanke sai alkunsa Cancúnin sopeutumisen puitesopimuksesta (Nash 2018). Hankkeen tavoitteena on luoda yhtenäisempi ja parempi lähestymistapa niiden ihmisten suojeluun, jotka ovat ympäristökatastrofien takia joutuneet lähtemään valtion rajojen yli (McCarney & Kent 2020). Hankkeen taustalla ovat yksittäiset valtiot, eikä se ole YK:n hallinnoima (Platform on Disaster Displacement n.d.a). Nansen-hanke on kuitenkin merkittävä ilmastopakolaisuuden kontekstissa, sillä YK:n koostuu juuri yksittäisistä valtioista (Airos 2022). PDD ei kuitenkaan käytä ilmastopakolaisista ilmastopakolainen-termiä, sillä ”termi ei ole olemassa kansainvälisessä oikeudessa”. Ilmastopakolainen-termin sijaan he käyttävät termiä ”cross-border disaster-displaced person”. (PDD n.d.b.) Nansen-hanke pyrkii auttamaan ihmisiä, joilla on riski joutua lähtemään kodeistaan, pysymään kodeissaan tai vaihtoehtoisesti muuttamaan muualle. He pyrkivät myös tarjoamaan turvaa ja apua ihmisille, jotka ovat joutuneet lähtemään kotoaan ilmaston lämpenemisestä johtuvista syistä. (PDD n.d.c.) Hanke tarjoaa myös siihen osa ottaville valtioille työkaluja parantaakseen omia ratkaisujaan pakolaisten vastaanottamiseen. Hanke painottaa myös tehokasta integraatiopolitiikkaa maiden omissa viitekehyksissä kontekstisidonnaisesti. (PDD n.d.a.)

Vuonna 2020 tehtiin ilmastopakolaisen suojelun kannalta erittäin tärkeä edistysaskel, sillä YK:n ihmisoikeusneuvosto päätti, että mikäli ilmastonmuutos uhkaa ihmisen elämää hänen kotimaassaan,

ei häntä voida palauttaa kotimaahansa. Päätöksen taustalla oli erään kiribatilaisen henkilön valitus Uuden-Seelannin päätöksestä palauttaa hänet takaisin kotimaahansa, vaikka henkilön mukaan hänen olisi pitänyt saada turvapaikka ilmaston lämpenemiseen perustuvien syiden takia. Monet näkevät päätöksen merkkipaaluna, joka voi johtaa ilmastopakolaisten oikeuksien laajenemiseen. (Su 2020.)

4 REPRESENTAATIOIOT MEDIASSA

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys nivoutuu yhteen representaation käsitteen sekä kehysteorian ja jo aiemmin löydettyjen ilmastopakolaisuuden kehyksien avulla. Olen valinnut nämä käsitteet, sillä niiden avulla pystyn pureutumaan tutkimuskysymyksiini haluamallani tavalla, ja ne antavat tutkimukselleni sopivat tulkintavälineet. Aiemmin löydetty kehykset ilmastopakolaisuudesta antavat tutkimukselle myös hieman vertailupohjaa kansainväliseen tutkimukseen, jonka koen olevan tutkimukseni kannalta hedelmällistä. Tässä luvussa esittelen representaation käsitettä ja pohjaa, ja seuraavassa luvussa pureudun paremmin kehysteorian pariin sekä niihin kehyksiin ja representaatioihin, joita ilmastopakolaisuudesta on jo löydetty.

4.1 Representaatiot

Representaatio, eli esittäminen, on Knuuttilan ja Lehtisen (2010) mukaan läsnä monenlaisissa inhimillisissä toiminnoissa ja jokapäiväisessä elämässä. Erilaiset mallit, kuvat, merkit, äänet, mielteet ja signaalit esittävät eli representoivat jotakin muuta, kuin mitä ne ovat oikeasti. Representaatio on vakiintunut käsite humanistisessa ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa. Representaatio juontuu latinan sanaan *repraesentatio*, jonka kantasanalla *repraesentare* on kaksi päämerkitystä: kuvailla mielessään, asettaa silmien eteen, havainnollistaa tai kuvailla, ja tehdä heti tai toteuttaa (Robert 1964). Englannin kielellä termi *represent* puolestaan tarkoittaa edustamista ja jonkin toisen tilalla olemista (*to stand for/in place of*), sekä jonkin kuvana tai muotona olemista tai henkilöiden kohdalla sijaisen kautta merkitsemistä (Simpson & Weiner 1989).

Kontekstin mukaan representaatiolla voidaan tarkoittaa esimerkiksi taiteellista kuvaamista, poliittista edustamista, semanttista merkitsemistä, kielellistä esittämistä, visuaalista havainnollistamista tai tieteen tutkimuskohteiden epäsuoraa, välineellistä ilmentämistä. Representaatioiden avulla ihmiset luovat mielikuvia ympäröivästä maailmasta ja asioista sekä ilmiöistä. Muodostunut mielikuva on täten enemmän tai vähemmän epätodenmukainen, koska ihminen ei pääse käsiksi todellisuuteen representaation kautta. Perinteisesti representaatio ymmärretään tilana, objektina tai ominaisuutena, jonka tehtävä on viitata johonkin itsensä ulkopuoliseen. Oleellista on se, että representaatioon liittyy aina jonkin paikalta puuttuvan korvaaminen jollain toisella muodolla, joka on läsnä. (Knuuttila &

Lehtinen 2010.) Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi haastattelua pakolaiselta, joka median valossa voidaan asettaa edustamaan eli representoimaan suurta joukkoa muita pakolaisia. Hall (1999) kertoo teoksessaan ”Identiteetti”, että representaatio tarkoittaa yksinkertaisesti merkitysten tuottamista mielessämme olevien käsitteiden avulla ja representaatiot liittävät merkitykset kieleen ja kulttuuriin, joka tekee representaatioista hyvin kulttuurisidonnaisia. Representaatioita voidaan ajatella myös ilmiönä, joka mahdollistaa todellisuuden jakamisen ja ymmärtämisen, sekä tulkinnan ja kommunikaation, eli käsitteiden merkityksen tuottamisena (Hall 1997).

Representaation käsite on saanut osakseen kritiikkiä, sillä se on poikkeuksellisen laaja-alainen ja monitieteinen. On pohdittu, edustavatko tieteelliset yleistyksset, teoriat ja mallit representaatioina itsensä ulkopuolista todellisuutta, vai ovatko tieteelliset representaatiot kokonaan ihmisten tekemiä sosiaalisia konstruktioita (Knuutila & Lehtinen 2010). Käsitteen monimuotoisuus tulee esille siinä, miten erilaisesti sitä alakohtaisesti sovelletaan, kuten myös poikkeavissa tavoissa suhtautua itse käsitteeseen tieteen ja taiteen eri kentillä. Epäselvyydet, jotka käsitteen monimuotoisuudesta kumpuavat ja tieteelle esitetty vaatimus representoida kohteitaan totuudenmukaisesti ovatkin johtaneet monella alalla siihen, että objektiivisen representaation mahdollisuus ja käsite on kyseenalaistettu. (Knuutila & Lehtinen 2010.)

Teoksessaan ”Media Representation and the Global Imagination” Orgad (2012) nostaa valokeilaan mediarepresentaatiot ja sen, mistä ne koostuvat. Kun puhutaan median representaatiosta, puhutaan usein teksteistä (ja laajemmassa mittakaavassa kuvista, kuten tässä tutkimuksessa), jotka kiertävät mediatilassa ja omaavat symbolista sisältöä. Ne voivat olla esimerkiksi uutiskuvia ja artikkeleita, mainoksia, radio-ohjelmia, YouTube-videoita, blogeja, Facebook-postauksia ja niin edelleen. Representaatiolla viitataan siihen prosessiin, jossa tietyn kulttuurin jäsenet käyttävät merkkisysteemiä konstruoimaan merkityksiä. Tämä viittaa siihen, että representaatio on tarkoituksen tuottamisen aktiivinen prosessi, ja tuotoksia tällöin ovat representaatiot, jotka esiintyvät mediassa. (Orgad 2012.) Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että uutisen kirjoittaja tuottaa uutisartikkelin jostain aiheesta, tutkimukseni kontekstissa ilmastopakolaisuudesta, ja valitsemillaan kuvilla, sanamuodoilla, symboleilla ja muilla luo representaatioita artikkelin kohteesta. Voisi sanoa, että representaatioilla on aina taustallaan jokin motiivi, sekä (joskus kuviteltu) yleisö, jolle viesti kohdennetaan.

Representaatiot ovat tämän tutkimuksen kannalta erittäin tärkeitä, sillä kehystäessään eri ilmiöitä media luo samalla representaatioita kyseisistä ilmiöistä. Representaatioilla on väliä, sillä niiden avulla käydään esimerkiksi poliittista kamppailua erilaisista arvoista ja siitä, mikä on tärkeää ja miten asiat esitetään (Knuuttila & Lehtinen 2010). Erilaiset mielikuvat, jotka median kautta syntyvät ihmisille vaikuttavat ympäröivään maailmaan ja siihen, millaista politiikkaa tehdään, tai miten ylipäätään ilmastopakolaisiin suhtaudutaan nyt ja tulevaisuudessa.

Nostan seuraavaksi esille merkitysten ja tarkoitusten tuottamiselle kaksi erilaista lähestymistapaa: reflektionistisen ja konstruktionistisen lähestymistavan. Lähestymistavat eroavat toisistaan melko radikaalisti siinä, miten ne näkevät representoitavan asian eli ”todellisuuden” ja representaation välisen suhteen. Täten myös se, miten ne näkevät mediarepresentaatiot ja miten niitä tulisi tutkia, eroavat toisistaan. (Orgad 2012.) Oma tutkimukseni tutkailee aineistoa ja sen tuloksia konstruktionistisesta näkökulmasta, mutta olen kokenut tärkeäksi nostaa esille myös reflektionistisen lähestymistavan, sillä se syventää ymmärrystä representaatioista.

4.1.1 Reflektionistinen lähestymistapa

Reflektionistinen lähestymistapa kiinnittyy ajatukseen siitä, että kieli (ja täten mikä tahansa representaation muoto kuten kuva) käyttäytyy kuin peili, joka reflektoi maailmassa jo olevaa oikeaa tarkoitetta (Hall 1997). Reflektionistinen lähestymistapa olettaa, että todellisuus on saavutettavissa representaation kautta, ja siten representoiminen sopii reflektoidaan jo olemassa olevia todellisuuden merkityksiä. (Orgad 2012.) Tyypillinen esimerkki reflektionistisesta lähestymistavasta on ajatus valokuvan historiallisesta totuudellisesta arvosta: valokuva on ”todiste” siitä, mitä on joskus oikeasti tapahtunut ja se sekoittuu moderniin ajattelutapaan siitä, että valokuvat ovat objektiivisia representaatioiden välineitä. Käsitystä mediasta todellisuuden reflektoidajana on kasvatettu julkisessa keskustelussa sekä politiikassa. Media itsessään pitää yllä myös ajatusta roolistaan todellisuuden reflektoidajana. (Orgad 2012.) Schlesingerin tutkimuksessa (1987) nostetaan esille se, miten uutistoimijoilla on uskomus siitä, että he pystyvät saavuttamaan puolueettomuuden ja kirjoittamaan objektiivisesti.

Media on kuitenkin vuosien saatossa muuttunut, ja nykyään kuluttajat, kuten myös tuottajat ovat

tietoisia siitä käsityksestä, että representaatiot eivät aina reflektoi todellisuutta. Eri uutislähteet ovat saaneet kritiikkiä siitä, miten he representoivat esimerkiksi vähemmistöihin kuuluvia ihmisiä tai sotatilanteita. Esimerkiksi Al Jazeera ja BBC ovat myöntäneet, että heillä on ollut vaikeuksia uutisoida Gazan sodasta vuosina 2008-2009 neutraalisti. Kritiikkiä on saanut ylipäättään myös se ajatus, että representaation on tarkoitus *reflektoida* todellisuutta. Erilaiset median monitorointiprojektit (esimerkiksi Global Media Monitoring, Media Monitoring Africa, Media Monitorisi Network) ja kansalliset mediansääntelyelimet perustavat kritiikkinsä usein ajatukselle siitä, että median tulisi heijastaa tai kuvastaa sitä yhteiskuntaa, josta he uutisoivat. (Orgad 2012.) Esimerkiksi Etelä-Afrikan Presidentti Jacob Zuma (2010) on korostanut mediakriittisessä kirjeessään, että media ei voi väittää representoivansa ja suojelevansa koko valtiota, jos se ei ota huomioon esimerkiksi maan huono-osaisempia ihmisiä.

Koska elämme nykyään maailmassa, jossa uutiset ja tieto liikkuvat silmänräpäyksessä pallonpuoliskolta toiselle tietynlaisen symbolisen sisällön saattamana, on todellisuuden pohdiskelu entistä tärkeämpää. Bauman (2007) kuvailee elinaikaamme sanalla ”nestemäinen aika” (*liquid times*), jota karakterisoi epävarmuus, ja siten representaatiolla ja representoimisella on huomattavasti painoarvoa. Representaatiot ovat vastauksia epävarmuuteen ja epätietouteen, sillä ne ehdottavat tietoa. Tässä on kuitenkin oma problematiikkansa: nykymedia on varsin globaalia, kilpailukeskeistä ja huokoista, eikä täten voida sanoa, että representaatiot ovat todellisuuden peilikuvia, vaan pikemminkin ne lisäävät itsessään epävarmuutta ja hämmennystä. Esimerkiksi alati lisääntyvä kuvankäsittely on problemaattista representaatioiden kannalta. (Orgad 2012.)

4.1.2 Konstruktionistinen lähestymistapa

Oma tutkimukseni noudattelee konstruktionistista lähestymistapaa. Konstruktionistisessa metodologiassa lähtökohtana on todellisuus sen kaltaisena kuin se ilmenee yhteiskunnan jäsenten kokemuksessa, eli sellaisena, miten heidän ”arkiymmärryksensä” sen tulkitsee. Konstruktionismi perustuu siihen käsitykseen, että ihmiset pitävät jokapäiväistä elämismaailmaansa itsestään selvänä todellisuutena ja ihmiset myös tuottavat todellisuutta ajattelullaan ja toiminnallaan. (Häkli 2021.) He ikään kuin jo valmiiden rakenteiden myötä siis synnyttävät ja vahvistavat jo olemassa olevia merkitysrakenteita. Konstruktionistisessa metodologiassa kielellä ja kielellisellä ilmaisulla on avainasema (Häkli 2021).

Konstruktionistinen lähestymistapa representaatioihin pitää representaatioiden asemaa todellisuuden peilaajana naiivina: kaikki representaatio on luonnostaan ja väistämättömästi konstruointua tai rakennettua, ja siten valittu ja tietty kuvailu tietyistä todellisuuden elementeistä, jotka korostavat toisia merkityksiä ja rajaavat toisia ulkopuolelle (Orgad 2012). Tämä onkin suurin syy sille, miksi valitsin tutkimukseni tarkastelukulmaksi konstruktionistisen lähestymistavan representaatioihin. Konstruktionistinen lähestymistapa pohjautuu sille ajatukselle, että merkityssystemit, eli esimerkiksi kieli, ovat keskeisiä merkityksen tuottamisessa. Asioille siis annetaan merkityksiä sitä kautta, miten niitä representoidaan. (Hall 1997.) Konstruktionismi myös kritisoi asennetta, jossa tiede (tai tässä tapauksessa media) ei kysele tai kyseenalaista käyttämänsä kielen tai käsitteiden yhteiskunnallista alkuperää, ja on siten sokea omalle poliittisuudelleen (Häkli 2021). Tutkimukseni kontekstissa tämä tarkoittaa sitä, että kielellä ja valituilla käsitteillä luodaan representaatioita, joilla saattaa olla jokin poliittinen sävy, eli uutisilla luodaan mielikuvia ilmastopakolaisuuden ilmiöstä.

Semiotiikka on tärkeää median representaatioiden kannalta. Semiotiikka perustuu lingvisti Ferdinand de Saussuren (1974) työlle, jossa hän korosti ajatusta siitä, että kieli on merkkisysteemi. Saussure erottaa merkeille (*sign*) kaksi elementtiä: merkitsijä (*signifier*) ja merkitty (*signified*). Merkitsijä viittaa tekstiin tai kuvaan ja korreloituu merkittyyn, joka viittaa mielensisäiseen käsitykseen merkittävästä asiasta. Merkitsijä, eli esimerkiksi kuva, laukaisee pään sisällä ajatuksen merkittävästä, eli jostain tietyistä asiasta tai tekstistä nousee mielensisäinen assosiaatio johonkin tiettyyn asiaan. Näiden kahden elementin suhde on hyvin satunnainen: samalla konseptilla voi olla erilaisia merkitsijöitä eri kielissä, ja kielet ja sanojen merkitykset voivat ajan saatossa muuttua. (Hall 1997.) Saussure (viitattu Hall 1997, 31) korostaa myös, että merkeistä ei synny kiinteää tai pysyvää merkitystä, vaan niiden merkitys tuotetaan merkkien eroavaisuuksien avulla: merkit ovat systeemin jäseniä, ja ne määritellään suhteessa toisiin saman systeemin jäseniin. Nykymediassa tämä on erittäin hyvin näkyvillä, kun esimerkiksi representaatioiden kautta luodaan ”meitä” ja ”toisia”, eli toiseutetaan jotain toista ihmisryhmää. Nämä ”me” ja ”toiset” luodaan merkkien, eli esimerkiksi tekstin tai kuvien avulla. (Orgad 2012.)

Toiseuttamisen ilmiötä sivuaa ja kuvastaa esimerkiksi orientalismi, jossa ”idän” ja ”lännen” välille tehdään erotteluja kielen, kuvien ja kuvailujen avulla, ja ”itä” konstruoidaan ensisijaisesti ”läntisestä” näkökulmasta. Oikeastihan ”itä” ja ”länsi” ovat täysin ihmisten konstruoimia käsitteitä,

ja ne ovat vain maantieteellisiä lohkoja, joilla on omat historiansa, sanastonsa ja kuvastonsa. Toisaalta luomalla kuvan ”idästä”, voidaan esimerkiksi mediassa vahvistaa kuvaa myös ”lännestä”, ja siten kyseiset kokonaisuuden peilaavat toisiaan. (Said 2011.) Tämä orientalistinen jaottelu näkyy esimerkiksi mediassa kuvauksina mystisestä tai vaihtoehtoisesti konfliktien värittämästä ”idästä”.

Representaatiot ymmärretään usein myös kulttuurin kautta, ja representaatiot ovat merkittäviä vain tietynlaisissa kulttuurisissa asetelmissa. Representaatiot ammentavat tietynlaisia kulttuurillisia merkityksiä, symboleja, narratiiveja, koodeja ja tapoja, jotka puolestaan muokkaantuvat ja muovaantuvat ajan saatossa. Mediassa voi tavata esimerkiksi humoristisia tekstejä, joita ei itse kuitenkaan ymmärrä, koska ei ymmärrä kulttuurillisia tekijöitä sen taustalla. (Orgad 2012.)

Toisaalta konstruktionismia on myös kritisoitu sen kielellisyydestä ja kielellisten ilmiöiden painotuksesta. On esimerkiksi esitetty, että huomion keskittäminen kieleen, käsitteisiin, merkityksiin ja symboliikkaan vähentää tieteen mahdollisuuksia ottaa yhteiskunnassa vaikuttavien ilmiöiden materiaalisia ja konkreettisia piirteitä tarpeeksi huomioon. Lisäksi on väitetty, että konstruktionistisen tieteen tulkinta todellisuudesta ensisijaisesti kielellisesti tuotettuna ja kielen välittämänä rakennelmana on liian jyrkkä. Maailmalla on materiaalisen olemassaolon muoto, jota ei voi palauttaa sen merkitysrakenteisiin. Ilmiöiden sijainnillisuus, kontekstuaalisuus ja fyysisuus ovat tärkeitä todellisuuden tasoja, jotka tulee kielen lisäksi muistaa tutkimuksessa, eikä niitä tulisi ohittaa toissijaisena, kielestä ja käsitteistä kokonaan riippuvana konkretiana. Kritiikin johdosta tekstit ja merkitykset tuleekin sijoittaa yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä, olivat ne sitten kulttuurisia, taloudellisia tai poliittisia (Häkli 2021.)

Konstruktionistinen lähestymistapa representaatioihin valikoitui sen kautta, että representaatiot lähtökohtaisesti ovat kielellisiä (ja tässä tapauksessa myös kuvallisia) konstruktioita. Lisäksi myöhemmin tarkemmin esiteltävä valitsemani analyysitapa on lähtökohtaisesti luonteeltaan konstruktionistinen, joten tarkastelukulma ja analyysitapa ovat täten harmoniassa. Konstruktionistinen lähestymistapa antaa myös parhaat eväät tutkimuskysymyksiini vastaamiseen, sillä ne pohjautuvat paljolti siihen, millaisella kielellä ja siten representaatioilla ilmastopakolaisuudesta puhutaan. Lisäksi taustalla on oma mielenkiintoni kieltä ja käsitteitä kohtaan, ja koen mielekkääksi tarkastella niitä tutkimuksessani. Konstruktionismin kritiikin huomioon ottaen en kuitenkaan aio unohtaa sitä, että tarkastelemani ilmiö on luonteeltaan hyvin kontekstuaalinen ja

fyysinen. En näe tarkastelemiani uutisia ja siten kehyksiä todellisuuden kuvauksina, vaan konstruoituina, strategisina valintoina, joiden avulla ilmastopakolaisuudesta luodaan tietynlaista mielikuvaa.

4.2 Pakolaisuuden mediarepresentaatioita

Medialla on valtaa siinä, miten ja millaisessa valossa asiat näyttäytyvät. Median representaatioilla on väliä, sillä representaatiot ovat olennaisesti ja erottamattomasti osa valtasuhteita. Valtasuhteita on upotettu representaatioihin, ja mediarepresentaatiot taas tuottavat itsessään valtasuhteita, kun ne konstruoivat tietoa, arvoja, käsityksiä ja uskomuksia. (Orgad 2012.) Media tarjoaa tietoa maahanmuuttajaryhmiin sekä muuttoliikkeeseen ja moninaisuuteen liittyen, konstruoi ja välittää tietynlaisia representaatioita eri vähemmistöistä ja maahanmuuttajista sekä toimii tilana, jossa siirtolaiset ja muut vähemmistöt voivat osallistua julkiseen keskusteluun (Bleich, Bloemraad & de Graauw 2015). Maahanmuuttokeskustelussa suomalaista journalistista mediaa on viime vuosina syytetty esimerkiksi yksipuolisesta, liian ”positiivisesta” uutisoinnista, asioista, kuten turvapaikanhakijoiden rikoksista vaikenemisesta ja jopa valehtelemisestä, jonka myötä on syntynyt myös rasistisia ”vaihtoehtomedioita”, jotka ovat esittävinään totuuden pakolaisista. Syytöksiä on tullut niin kansalaisilta kuin poliitikoiltakin. Tämä johtuu osaksi siitä, että julkinen keskustelu näkemyksistä pakolaisuuteen on erittäin jakautunut, ja sillä on voimakas vastakkainasettelu. (Tuomola 2018.) Eräässä tutkimuksessa on osoitettu, että pakolaisuutisissa nousee esille usein kaksi eri diskurssia, jotka ovat passiivisuutta korostava uhriasema (*victimhood*) tai rikoksiin liittyvät uhkakuvat (*threat*) (Chouliaraki & Stolic 2017). Kuusiston ja Tuomisen (2019) mukaan nämä diskurssit nousevat esille myös suomalaisessa mediassa.

Pakolaiset olivat erityisesti Euroopassa median huomiossa vuoden 2015 ”pakolaiskriisin” aikana, kun Eurooppaan saapui yli miljoona turvapaikanhakijaa ja siirtolaista (Euroopan parlamentti 2022). Näin ollen heistä syntyi myös monenlaisia representaatioita mediaan, myös Suomessa. Nikusen (2020) tutkimuksen mukaan pakolaisia representoidaan mediassa usein vaarallisina uhkina tai vaihtoehtoisesti äänettöminä uhreina. Äänettömyys viittaa siihen, että pakolaiset itse harvoin toimivat tarinoidensa kertojina, vaikka media systeemisesti kertoi pakolaisista ja siirtolaisista (Nikunen 2020). Kyseessä on varsin problemaattinen ilmiö, joka tekee pakolaisista median objekteja ja vallan kohteita, ja ”heidän elämismaailmojen poliittinen, historiallinen ja biografinen erityisyys katoaa” (Malkki

1995, 296). Tätä äänettömyyttä kutsutaan myös strategiseksi äänettömyydeksi. (Malkki 1995.) Pakolaisilta viedään usein myös ihmisarvo asettamalla heidät vain numeroiksi erilaisissa kaavioissa, eikä heitä nähdä yksilöinä, joilla on elettyjä elämiä. Toisaalta media nostaa aina välillä tiettyjen henkilöiden tarinoita keskiöön, ja usein nämä tarinat ovat paljon empatiaa herättäviä. Ongelma tässäkin on kuitenkin siinä, että täten syntyy mielikuva siitä, että toiset ansaitsevat enemmän empatiaa ja huolenpitoa, kuin toiset. (Nikunen 2020.)

Uhri-representaation käsitteparina voidaan nähdä uhka-representaatio, joka on mediassa toinen vahva pakolaisrepresentaation muoto, kuten on jo aiemmin käynyt ilmi. Uhka-representaatioon liitetään turvallisuus ja turvallisuuden vähenemisen uhka niissä maissa, joihin pakolaisia on päätynt. (Nikunen 2020.) Uhkakuvaa luodaan erityisesti nuorien, tummien miesten kuvilla, jotka näyttävät siltä, että he ”tulevat meidän tilaamme” (Chouliaraki & Stolic 2017, 1169). Myös epäluottamus mediaan ja disinformaation leviäminen sekä ”vaihtoehtomediat” ovat vahvistaneet uhka-representaatiota viime vuosina (Andrejevic 2013). Uhka-representaatiota käytetään usein myös edistämään omia, henkilökohtaisia tai poliittisia agendoja (Pöyhtäri et al. 2019).

Samanlaisia löydöksiä ovat tehneet myös Kotilainen ja Pellander (2022) Suomen mediasta, jossa uhri- ja uhkakuvat esiintyvät samalla tavoin, kuin kansainvälisenkin median parissa. He ovat myös havainneet, että Suomen mediassa pakolaiset esitetään myös tukea ”ansaitsevina” (*deserving*) ja ”ansaitsemattomina” (*undeserving*). Nämä linkittyvät uhri- ja uhkakuvien kanssa hieman samoihin kategorioihin. ”Ansaitsemattomia” pakolaisia kuvataan usein hyvin pukeutuneina ja terveinä ihmisinä, joilla on puhelimia, koruja ja muuta omaisuutta, joka kontrastoituu ”perinteiseen”, kärsivään ja köyhään uhrikuvaan pakolaisesta, joka on lähtenyt kotimaastaan konfliktitilannetta pakoon. Tästä nousee tutkimuksen mukaan narratiivi, että tällaisilla pakolaisilla ovat asiat hyvin, eikä heidän tarvitsisi hakea turvapaikkaa. Usein heitä kuvataan myös nuorina miehinä, joihin liitetään myös uhkakuvia mahdollisina rikoksentekijöinä. ”Ansaitseva” pakolainen kuvataan taas yleensä uhrina, kenties sairaana tai muuten kärsivänä, ja usein kuvastot ovat lapsista ja naisista. Usein nämä kuvat ovat myös kaukaa otettuja. (Kotilainen & Pellander 2022.)

Lontoon Suomalainen Instituutti ja Suomen Benelux-Instituutti tekivät vuonna 2016 tutkimuksen, jossa he tutkivat suomalaisten, brittiläisten ja belgialaisten medioiden uutisointia pakolaisuudesta. Suomesta tutkimuksessa olivat mukana Aamulehti ja Helsingin Sanomat. Puolen vuoden ajalta

suomalaisen median pakolaiskeskustelussa vahvimpana teemana nousi esille seksuaalinen häirintä. Toisena oli pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden vaikutus EU:n ja Eurooppaan. Lisäksi uutisten aiheiksi nousivat rajakontrollit, katupartiot ja muut turvallisuusongelmat. Pääasiassa median uutisointi on ollut sävyltään neutraalia ja objektiivisuutta tavoittelevaa. Kaikki tutkimuksessa olleet mediat ovat kuitenkin uutisoineet hyvin eurosentrisestä näkökulmasta, ja turvapaikanhakijoiden omat narratiivit ja tarinat ovat jääneet sivuun. Fokuksessa on ollut enemmän asiantuntijalausunnat sekä poliitikkojen lausunnot. (The Finnish Institute in London & The Finnish Cultural Institute for the Benelux 2016.)

Muualla Euroopassa vuoden 2015 pakolaiskriisiä on kuvattu samalla tavalla kuin Suomessa, ellei jopa kielteisemmässä valossa. Amores, Arcila-Calderón ja Blanco-Herrero (2020) tutkivat Kreikan, Italian ja Espanjan median pakolaisrepresentaatioita ja erityisesti median kuvauksia pakolaisista. Pakolaiset esitettiin mediassa enenevässä määrin uhkina ja taakkana (*burden*). Maista Kreikka, joka otti suuren määrän pakolaisia vastaan, muodosti mediarepresentaatioillaan kielteisimmän kuvan pakolaisista. (Amores, Arcila-Calderón & Blanco-Herrero 2020.) Pelkästään Eurooppa ei kuitenkaan muodosta pakolaisista representaatioita uhkina ja riippakivinä, vaan samanlaisia löydöksiä on tehty myös Costa Ricassa, jossa Väli- ja Etelä-Amerikasta sekä Afrikasta muuttavat pakolaiset kuvattiin usein vaarallisina sekä huolenpitoa ansaitsemattomina (Fouratt & Castillo-Monterrosa 2022).

On sanomattakin selvää, että erityisesti uhkakuviin liittyvät representaatiot ovat pakolaisille vaarallisia. Representaatioilla on paljon valtaa siinä, miten ihmiset näkevät pakolaiset, ja mikäli heidät mielletään kaikki suureksi terroristien virraksi, voi seurauksina olla pahimmillaan väkivaltaisuuksia pakolaisia kohtaan. Tämän takia valtavirtamediassa tulisi olla erityisen varovainen, millaisia representaatioita pakolaisista luodaan. Toisaalta, kuten aiemmin olen jo todennut, representaatioita käytetään myös edistämään omaa agenda, ja joskus kyseinen agenda voi olla hyvinkin tuhoisa ja pahansuopa. Koska ilmastopakolaisuus ja etenkin julkinen keskustelu aiheesta itsessään on vielä hyvin ilmiötasolla niin oletan, että keskustelu ilmastopakolaisuudesta ei ole aivan yhtä politisoitunutta, kuin keskustelu esimerkiksi vuoden 2015 ”pakolaiskriisistä”. Oletan, että tutkimukseni artikkeleissa nousevat esille representaatiot uhreista ja turvallisuusuhista, sillä ne ovat aikaisemmissa pakolaisrepresentaatioissa vahvoja representaatioiden muotoja. Lisäksi oletan, että myötäillen aiempaa tutkimusta (Nikunen 2020), eivät ilmastopakolaisten omat narratiivit tule juurikaan näkymään mediassa.

5 KEHYKSET JA KEHYSTÄMINEN

Kehykset ja kehystäminen ovat tutkimukseni toinen pääkäsite. Kehystäminen on sekä teoria, että tapa analysoida tuloksia. Ensi vaikutelmalta kehykset ja representaatiot vaikuttavat hieman samoilta käsitteiltä, mutta sitä ne eivät suinkaan ole. Voisi ajatella niin, että kehyksien avulla tuotetaan tietynlaisia representaatioita median kontekstissa, eli tutkimukseni kontekstissa ilmastopakolaisia kehystetään tietyin strategisoin tavoin, jolloin heistä syntyy tietynlaisia representaatioita eli mielikuvia. Kehykset täten synnyttävät erilaisia, usein strategisia, representaatioita.

5.1 Kehyksien teoriaa

Kehykset (*frame*) ovat tulkinnan malleja, joiden avulla yksilöt tulkitsevat maailmaa (Goffman 1974). Kehysteoria pohjautuu siihen, että jotain asiaa, ongelmaa tai kysymystä voidaan tutkailla eri perspektiiveistä ja jäsentää siten, että siinä voi olla viittauksia erilaisiin arvoihin tai huomioihin. Näkökulmasta riippuen jollekin asialle voidaan siis tuottaa erilaisia arvoja ja viedä tulkitsijan huomio tiettyihin asioihin. Tätä kutsutaan kehystämiseksi. (Chong & Druckman 2007.) Kehykset ohjaavat täten yksilön toimintaa, kun ne antavat ympäröiville asioille merkityksiä (Goffman 1974). Kehystämistä käytetään hyvin paljon erilaisissa medioissa, jonka takia olen kehystämisen nostanut yhdeksi tutkimukseni kiinnepisteistä. Kehysteoriaa ja kehysanalyysiä käytetään tänä päivänä paljon viestinnän tutkimuksessa, massamediatutkimuksessa sekä poliittisessa analyysissä (D'Angelo & Kuypers 2010). Kehyksien avulla esimerkiksi toimittajat organisoivat informaatiota sovittamalla siihen nopeasti ja rutiininomaisesti tiettyjä kehyksiä, ja näin yksittäinen asia voidaan esittää eri tavoin erilaisilla kehyksillä, jolloin esitettävän aiheen luonne myös muuttuu (Karvonen 2000).

Karvonen (2000) nostaa esille Erving Goffmanin frame-käsitteen eli kehys-käsitteen luojana. Hänen teoksessaan ”Frame Analysis. An Essay on the Organization of Experience” (1974) korostetaan kehyksien olennaista luonnetta: kyse on kokemuksen virran järjestämisestä ja jäsentämisestä mielekkäästi. Goffmanin (1974) lähtökohtana on symbolisen interaktionismin käsite ”tilannemääritelmä” (*definition of the situation*), mikä tarkoittaa sitä, että sosiaalisessa tilanteessa vastattavaksemme tulee aina kysymys: mitä tässä oikein on meneillään? Voidaksemme toimia oikein on meidän ymmärrettävä tilanteen luonnetta – eri tilanteissa ja konteksteissa toimitaan eri tavoin, ja

mikäli tutussa tilanteessa tapahtuu jotain odottamatonta, vaatii se uudenlaista reaktiota ja tilanteen määrittelyä. Sisäiset kehyksemme ovat niitä, jotka ohjaavat meitä toimimaan. (Karvonen 2000.)

Viestintätutkija Todd Gitlin määrittelee teoksessaan ”The Whole World Is Watching” (1980) median tulkintakehikot eli kehykset enimmäkseen lausumattomiksi ja tiedostamatta jääviksi malleiksi, jotka jäsentävät maailmaa sekä raportoivalle journalistille, kuten myös meille, jotka luemme heidän raporttejaan. Gitlinin (1980) mukaan median tulkintakehikot ovat itsepintaisia tulkinnan, tiedostamisen, ja esittämisen malleja sekä painottamisen, valikoinnin, ja poissulkemisen malleja, joilla symbolien käsittelijät rutiininomaisesti organisoivat diskurssia, olipa se sitten sanallinen tai kuvallinen esitys.

Poliittisen viestinnän tutkija Robert Entman (1991) puolestaan toteaa, että uutistoiminnan kehikot (*news frames*) ovat olemassa kahdella tasolla: yhtäältä ne ovat ihmisten mieleen talletettuja informaation prosessoinnin periaatteita ja toisaalta ne ilmentyvät itse uutisteksteissäänkin. Entman (1991) vertaa kehyksien käsitettä kognitiotieteiden ”skeeman” (tietorakenteen) ja ”skriptin” (käsikirjoitus, juoni) käsitteisiin. Saman ovat todenneet Gamson et al. (1992, 384): ”Tulkintakehikolla (*frame*) on sama rooli mediadiskurssien analysoinnissa kuin skeemalla on kognitiivisessa psykologiassa - keskeinen organisoiva periaate, joka pitää koossa ja antaa yhtenäisyyttä sekä merkitystä kirjavalle joukolle symboleita”. Skeeman käsite ja kehyksen käsite eroavat toisistaan niin, että skeema on yleensä yksilön kognitioon liittyvä, mutta kehys käsitetään yleensä sosiaalisesti jaetuksi (sosiaalisen kognition) asiaksi (Karvonen 2000).

Gamson et al. (1992) ovat käyttäneet kehyksistä myös nimitystä ”tulkintapaketti” tai ”tulkintapakkaus” (*interpretive package*). Heidän mukaansa uutista kirjoittavaa journalistia ohjaa jokin tulkintakehikko, esimerkiksi ”käsitys vaaleista hevoskilpailuna”. Näin toimittajalla on jo ennen jutun tekemistä mielessään yleinen kaavamainen rakenne, jonka muuttujien paikat hän täydentää kunkin tapauksen henkilöillä ja tapahtumilla rutiininomaisesti. Sekä toimittaja, kuten myös hänen yleisönsä, tuntevat paljon käytetyn tulkintapaketin kaavan, joten toimittajan tarvitsee vain aktivoida haluttu tulkintakehikko tai kehykset yleisön mielessä esimerkiksi käyttämällä tiettyjä avainsanoja, perusfraaseja, käsitteitä, metaforia, symboleja ja stereotyyppisiä kuvallisia elementtejä. Gamsonin et al. (1992) mukaan median tulkintakehikot ovat syntyneet lähteiden, journalistien ja yleisön vuorovaikutuksessa.

Kehykset sisältävät tietyn ennakkokäsityksen siitä, miten todellisuus on jo rakentunut ja mikä siinä on merkittävää. Ennakkokäsitykset ohjaavat korostamaan joitakin puolia ja jättämään toiset merkityksettöminä huomiotta. (Karvonen 2000.) Robert Entman (1993, 52) nostaa teoksessaan esille sen, miten ”kehystäminen on joidenkin puolien valitsemista havaitusta todellisuudesta ja niiden tekemistä muita näkyvämmäksi tekstissä niin että suositaan ja edistetään tiettyä ongelmanmäärittelyä, kausaalista tulkintaa, moraalista arviota ja/tai toimintasuositusta.” Entmanin (1993) mukaan kehykset määrittelevät ongelmia (*define problems*) osoittamalla, mitä seurausten syynä oleva toimija (*causal agent*) tekee ja mitä hyötyjä sekä kustannuksia tästä on. Kehykset myös diagnosoivat syitä (*diagnose causes*) eli tunnistavat ne voimat, jotka luovat ongelman. Kehykset voivat tehdä myös moraalisia arvostelmia (*moral judgements*) arvioimalla kausaalisia agentteja ja niiden aikaansaannoksia, ja neljänneksi kehykset ehdottavat parannuskeinoja (*suggest remedies*) ongelmiin, oikeuttavat menettelytapoja ja ennustavat niiden todennäköisiä vaikutuksia. Kausaalisuuden korostaminen on tärkeää, sillä media usein etsii syitä ja syyllisiä tietyille tapahtumille. Kehystäminen korostaa joitakin todellisuuden puolia samalla, kun toisia häivytetään. (Entman 1993.)

Benford ja Snow (2000) ovat jakaneet kehystämisen kolmeen ydintehtävään: diagnostiseen kehystämiseen, prognostiseen kehystämiseen ja motivoivaan kehystämiseen. Nämä kehystämisen ydintehtävät auttavat ymmärtämään tietynlaisia ongelmallisia aiheita tai tilanteita, jotka tarvitsevat muutosta (diagnostinen kehystäminen), ehdottavat tapoja, joilla asioita muuttaa (prognostinen kehystäminen) sekä kannustavat toisia toimimaan muutoksen aiheuttamiseksi (motivoiva kehystäminen). Diagnostisen kehystämisen avulla ongelmalle tunnistetaan syitä sekä seurauksia, että toimijoita, joita ongelmasta voi syyttää. Itse ongelman luonteen tunnistaminen ei suoraan nosta esille syitä, sillä ne voidaan nähdä hyvin moninaisesti tulkinnan mukaan. Prognostinen kehystäminen esittää ongelmalle mahdollisia toimintamalleja ja ratkaisuja, sekä strategian sen toteuttamiseen, ja motivoiva kehystäminen perustelee syitä, miksi olisi tärkeää toimia ja muuttaa asioita, jotta ongelma ei enää näyttäytyisi ongelmana. (Benford & Snow 2000.)

Lyhyesti voisi siis sanoa, että kehystämisessä on kyse sekä kulttuurisesti rakentuneesta kuvaamisen tavasta sekä strategisista valinnoista, joiden avulla luodaan käsitys jostain tietystä aiheesta, tässä tapauksessa ilmastopakolaisista. Käsitteisiin vaikuttavat esimerkiksi valitut sanat ja sanamuodot, kuvat, narratiiviset valinnat, symbolit ja muut vastaavat tekijät, joita mediassa käytetään. Kehykset

ovat täten erittäin konstruktionistisia, sillä konstruktionismikin pohjautuu siihen, että käsitys todellisuudesta ympärillämme on kulttuurisesti, kielellä ja merkityksillä rakentunutta. Kuten aiemmin luvussa 4 olen kertonut, myös representaatiot koostuvat näistä asioista. Kulttuurisesti rakentuneet kuvaamisen tavat sekä strategiset, kielelliset ja kuvalliset valinnat ja täten kehykset luovat representaatioita, ja näitä strategisia valintoja tutkimalla pääsen sen juurelle, millaisia kehyksiä ilmastopakolaisuudesta luodaan mediassa ja millaisia representaatioita kyseiset kehykset tuottavat.

5.2 Ilmastopakolaisuuden kehyksiä ja representaatioita mediassa

Ilmastopakolaisuuden representaatioista ja kehyksistä mediassa on tehty aiempaa tutkimusta, mutta ei kovinkaan paljoa (Farbotko 2005, 2010, 2012; Cameron 2011; Bettini 2013; Dreher & Voyer 2014; Ransan-Cooper et al. 2015; Hingley 2017 & Høeg & Tulloch 2019). Osa tutkimuksesta on ollut kehystutkimusta, ja osassa on tutkittu yleisemmin representaatioita, joten kerron kehyksistä ja representaatioista yhdessä. Turvapaikanhakijoiden mediarepresentaatioissa korostetaan usein rotua, uskontoa ja dekontekstualisoituja narratiiveja, jotka pohjautuvat turvapaikanhakijoiden laittomaan tai lailliseen statukseen. Tutkimukset muualla maailmalla osoittavat, että pakolaiset lokeroidaan usein joko viattomiksi uhreiksi tai uhiksi sosio-ekonomiselle tasapainolle (Greussing & Boomgarden 2017; Klocker & Dunn 2003; Van Gorp 2005). Nämä lokerot ovat esiintyneet myös ilmastopakolaiskeskustelussa, jotka esittelen hieman myöhemmin. Kaikki pakolaisryhmät ovat siis ylipäättään hyvin marginalisoituja mediassa, eivätkä ilmastopakolaiset tästä kuvauksesta juurikaan eroa. Tätä lisää entisestään se, ettei ilmastopakolaisella ole oikeudellista statusta. (Høeg & Tulloch 2019.) Empiirinen tutkimus ilmastopakolaisten mediarepresentaatioista on niukkaa; suurin osa siitä on maantieteellisesti spesifiä ja se on tehty Oseanian alueella Tyynen valtameren saarivaltioihin fokusoiden (Høeg & Tulloch 2019).

Kuten aiemmassa pakolaistutkimuksessa, myös ilmastopakolaisten kontekstissa pakolaiset on esitetty kaukaisina, ilman nimiä, paikkoja tai konteksteja. Tarinoissa harvoin mainitaan niitä, jotka esiintyvät kuvissa, vaikka muuten uutisartikkeli voisikin kertoa heistä. (Høeg & Tulloch 2019.) Narratiivien kohteille ei siis anneta omaa ääntä. Uutiset ja artikkelit on myös usein tehty jossain muualla, kuin paikan päällä, ja verrattuna siihen, kuinka puhuttu asia ilmaston lämpeneminen on mediassa, on ilmastopakolaisista artikkeleita varsin vähän. (Høeg & Tulloch 2019.)

Luokittelen aiemmin löytyneitä ilmastopakolaisuuden kehyksiä ja representaatioita neljään eri kategoriaan, jotka ovat nousseet aiemmassa tutkimuksessa eniten esille: uhri, turvallisuusuhka, poliittinen toimija sekä muut esiin nousevat kehykset. Oletukseni on, että omasta tutkimuksestani tulee löytymään jokseenkin samankaltaisia ilmastopakolaisuuden kehyksiä ja representaatioita. Myös muunlaisia kehyksiä on löytynyt tutkimuksen avulla: esimerkiksi Farbotko (2012) on tutkimuksellaan identifioinut eri Oseanian alueen uutisista kolme eri diskurssia, joita käytetään puhuttaessa siirtolaisista, jotka ovat kotoisin Tyynen valtameren saarivaltioista: ilmastopakolaiset, taidokkaat merenkävijät (*skilful seafarer*) ja merelliset ajelehtijat (*oceanic drifters*).

Kehyksiä voisi siis luokitella enemmänkin tai jättää kokonaan luokittelematta, mutta tutkimuksen selkeyden ja ymmärrettävyyden kannalta koen järkevämmäksi tarkastella aiempaa kehystutkimusta löydettyjen kehyksien kautta. Tutkimuksen pohdinta tulee myös osin perustumaan aiemmassa tutkimuksessa löydettyihin kehyksiin, joten siksi tutustumme niihin nyt luokittain. Luonnollisesti, konstruktionistiseen lähestymistapaan nojaten en tarkastele aiemmin löydettyjä kehyksiä totuuden kuvauksina, vaan kulttuurisina ja strategisina valintoina, joilla on mediassa pyritty luomaan tietynlaista mielikuvaa ilmastopakolaisuudesta. Osa aiemmin tehdystä tutkimuksesta on myös tehty jollain muulla tavoin, kuin kehysanalyysia käyttäen, joten aion puhua kehyksistä puhuessa myös representaatioista. En myöskään oletta, että kaikki aiemmassa tutkimuksessa löydetty kehykset pätsivät myös suomalaiseseen kontekstiin, sillä aiempi tutkimus ilmastopakolaisuuden representaatioista keskittyy huomattavasti Tyynenmeren saarten alueelle.

5.2.1 Uhri

Kuten perinteisessä pakolaistutkimuksessakin, on uhri-kehys yksi vahvimmista ilmastopakolaisista uutisoidessa. Høegin ja Tullochin (2019) tekemässä tutkimuksessa Al Jazeera ja BBC:n ilmastopakolaisten mediarepresentaatioista nousi vahvimpana representaationa uhri-kehys. Sen avulla ilmastopakolaiset esitettiin ihmisinä, jotka kärsivät ilmaston lämpenemisen seurauksista ja esiin tuotiin ilmasto-oikeudenmukaisuuden nojalla humanitaarinen diskurssi siitä, miten globaalin pohjoisen tulisi toimia sekä auttaa muuttamalla pakolaispolitiikkaa sekä toimimalla lakien mukaan ja moraalisesti oikein. Uhri-kehystä kuvattiin esimerkiksi kuvauksilla ”pakotettu lähtemään pakoon”, ”suuri menetys” ja ”potentiaalinen humanitaarinen katastrofi”. Artikkeleita on kuvitettu sellaisilla

kuvilla, jotka saavat ilmastopakolaiset näyttämään kärsiviltä, tai vaihtoehtoisesti he ovat ympäristössä, joka on esimerkiksi tuhoutunut. (Høeg & Tulloch 2019.) Uhri-kehys korostaa ilmastopakolaisuutta ihmisinä, jotka ovat tilanteidensa uhreja, ja asiat eivät ole heidän kontrollissaan, eivätkä he pysty vaikuttamaan asioihin mitenkään (Horsti 2008). Uhri-kehyksessä korostuvat usein myös naiset ja lapset (Moeller 2002).

Ransan-Cooper et al. (2015) ovat tutkimuksessaan ympäristösiirtolaispolitiikan kehälle nostaneet myös esille uhri-kehysten. Heidän mukaansa suuri osa kansainvälisistä kansalaisjärjestöistä, media, tutkijat sekä eri hallintoelimet pitävät uhri-kehystä vahvasti yllä. Erityisesti kansalaisjärjestöt vahvistavat uhri-kehystä raporttien mielikuvilla sosio-ekonomisten struktuurien hajoamisesta kärsivistä ihmisistä. Uhri-kehykseen on konstruoitu symbolinen ilmaston lämpenemisestä ja luonnonkatastrofeista kärsivä ihminen, joka on passiivinen ja avuton, ja hänet täytyy ”pelastaa” ulkomaiden rahallisen avun tai mahdollisesti turvapaikan avulla. Ulkoinen humanitaarinen apu, oikeudellinen apu sekä rahallinen apu näytetään ratkaisuna ilmastopakolaisuuden ongelmaan. Globaali pohjoinen kehystetään usein pelastajaksi. Uhri-kehysten tarkoitus on usein herättää tietoisuutta ja mahdollisesti muuttaa politiikkaa, tai ihan vain myydä uutistarinoita. (Ransan-Cooper et al. 2015.)

Farbotkon (2012) tutkimuksessa on noussut esille uhri-kehys ilmastopakolaisuuden muodossa. Uhri-kehystä nimitetään uhri-nimityksen sijaan nimellä ”ilmastopakolaisuus” Farbotkon (2012) tutkimuksessa. Tutkimuksen mukaan mediassa ilmastopakolaisista raportointi antaa mahdollisuuden medialle luoda näkyvä todiste ilmaston lämpenemisen seurauksista. Näissä raporteissa harvoin tulee esille Tyynenmeren saarien asukkaiden omia narratiiveja, vaan ne on tehty ulkopuolisen silmin. Uutisissa nousee esille myös Uuden-Seelannin politiikka ottaa vastaan ilmastopakolaisia, ja se, miten Australia ei vielä tutkimuksen aikaan ole ottanut vastaan ilmastopakolaisia. Uutisissa on eroa myös siinä, ketkä esitetään ilmastopakolaisina. Fokuksessa on usein Tuvalu, mutta esimerkiksi Tongan ja Fijin asukkaita harvemmin kuvaillaan ilmastopakolaisiksi, vaikka heidän valtionsa on myös matala saarivaltio ja yhtä lailla ilmaston lämpeneminen on niille uhka, kuin Tuvalullekin. Tämä johtunee siitä, että ne ovat kooltaan suurempia, kuin Tuvalu tai esimerkiksi Kiribati. (Farbotko 2012.)

Dreherin ja Voyerin (2014) tutkimuksessa ilmastopakolaisuudesta Australian mediassa nousi esille myös uhri-kehys. Mediassa esitettiin Tyynenmeren alueen kehittyvät pienet valtiot (Small Island

Developing States, SIDS) ilmaston lämpenemisen uhreina, jonka avulla yritetään saada ihmiset, jotka eivät joudu ilmastopakolaisuutta kokemaan, kokemaan empatiaa ilmastopakolaisia kohtaan (Cameron 2011, Farbotko 2010). Artikkeleissa korostettiin niitä haasteita, joita SIDS-yhteisöt joutuvat kokemaan ja niissä esitettiin usein henkilökohtaisia kärsimyksen tarinoita (Farbotko 2005, 2010).

Uhri-kehys luo ilmastopakolaisuudelle representaation, jossa pakolainen on passiivinen olosuhteidensa uhri. Erityisesti ilmiötä "ulkopuolelta" tarkastelevat mediat pitävät yllä uhri-kehystä. Tällä on kenties tarkoitus motivoida lukijaa humanitaarisiin tekoihin, tai ainakin tuoda hänen tietouteensa ihmisten kärsimys. Kärsimystä ei kuitenkaan tuoda liian lähelle, eikä siitä tehdä henkilökohtaista, koska tarinoiden kohteita ei useinkaan kerrota, eikä heidän narratiivejaan kerrota henkilökohtaisesti. Uhri-kehyksellä voi myös pyrkiä siihen, että lukija haluaa auttaa jotenkin olosuhteista kärsiviä ihmisiä. Suomalaisessa keskustelussa uhri-kehys mitä luultavimmin ilmenee myös ilmastopakolaisuuden kontekstissa, sillä se on ilmentynyt myös aiemmassa pakolaiskeskustelussa vahvasti. Uskon, että kuten aiemmassa tutkimuksessakin, tulevat lähinnä narratiivit puuttumaan lähes kokonaan.

5.2.2 Turvallisuushka

Høegin ja Tulloch (2019) tutkimuksessa turvallisuushka-kehys kehystää ilmastopakolaiset uhiksi globaalin pohjoisen tasapainolle. Turvallisuushka-kehys ei ole heidän tutkimuksessaan yhtä vallalla oleva, kuin uhri-kehys. Turvallisuushka-kehystä kuvataan esimerkiksi sellaisilla ilmaisuilla, kuin ”varoitusta”, ”horjua”, ”mahdollinen ansa” ja ”konfliktin syy”. Kuvat ovat usein kaukaa otettuja, ja niissä näkyy ilmastopakolaisia massana, joka uhkaa horjuttaa yhteiskuntaa. (Høeg & Tulloch 2019.) Triandafylliou (2000) korostaa, että vastaavia kehyksiä käytetään provosoimaan, ja tällaisilla provokaatioilla voidaan muuttaa poliittista systeemiä sekä uhata geopolittista järjestystä. Myös ympäristöön liittyvät elementit, kuten vesi ja erityisesti tulvat näkyvät kuvastossa (Gabrielatos & Baker 2008), ja niiden avulla korostetaan symbolista eriytymistä mediassa.

Myös Ransan-Cooperin et al. (2015) tutkimuksessa on esillä turvallisuushka-kehys. Turvallisuushka-kehystä konstruoidaan usein sensaationhakuksella kielellä, ja sen avulla ilmastopakolaisia esitetään uhkana globaalille, alueelliselle tai kansalliselle turvallisuudelle.

Turvallisuushka-kehys on esillä erityisesti mediassa ja julkisessa keskustelussa (Bettini 2013; Snow & Benford 2000). Turvallisuushka-kehys on vahvempi globaalissa pohjoisessa, vähemmän globaalissa etelässä. Uhka-kehyksellä ilmastopakolaisia kuvataan usein sellaisilla ilmaisuilla kuin ”pakolaisten tulva”, joka on ”uhka kansalliselle turvallisuudelle” ja tarvitsee ”sotilaallista johtajuutta”, jotta nousevat konfliktit ”resurssien vähydestä” ja ”kehityksen haasteista” saadaan ratkottua. (Ransan-Cooper et al. 2015.)

Dreherin ja Voyerin (2014) tutkimuksessa nousee myös esille turvallisuusuhan kehys, mutta hyvin heikosti verrattuna muihin. Heidän tutkimuksessaan kehystä kutsutaan ilmastopakolaisuudeksi, ja se nousee esille etenkin Australian mediassa. Australian mediassa ilmastopakolaiset esitetään ”suurena aaltona ilmastopakolaisia, jotka etsivät uutta paikkaa elää” (Doherty 2012), ja tämä voidaan tulkita sanavalintojen takia turvallisuuteen viittaavana kehystenä.

Turvallisuushka-kehys luo ilmastopakolaisuudesta kuvaa passiivisena ihmismassana, joka saattaa olla vaaraksi sille alueelle, johon he massana suuntaavat. Kuten uhri-kehys, on turvallisuushka-kehyskin hyvin ilmiötä ulkopuolelta katseleva, ja sitä pitävät yllä erityisesti ne maat, jotka ovat mahdollisesti ilmastopakolaisten vastaanottomaana. Tämä tarkoittaa sitä, että myös Suomen mediassa turvallisuushka-kehys on luultavasti vahva, sillä se on ollut sitä myös aiemmassa pakolaistutkimuksessa. Siinä missä uhri-kehys luo kuvaa kärsivästä uhrista, jota tulisi auttaa, voi turvallisuushka-kehys pahimmillaan aiheuttaa poliittista vastustusta maahanmuuttajia kohtaan ja täten evätä heiltä mahdollisuuden parempaan elämään.

5.2.3 Poliittinen toimijuus

Ilmastopakolaisten poliittinen toimijuus nousee myös esille tutkimuksissa. Yksi poliittista toimijuutta korostavista kehyksistä on Høegin ja Tullochin (2019) tutkimuksessa esiin nouseva aktivisti-kehys. Aktivisti-kehys on heidän tutkimuksessaan noussut esille lähes yhtä paljon, kuin turvallisuushka-kehyskin. Aktivisti-kehyksessä ilmastopakolaiset kehystetään usein ”vihaisiksi hahmoiksi”, jotka ”haastavat tilanteen” ja ”kohtaavat tilanteen välittömät seuraukset”. Aktivisti-kehyksessä henkilöt kuvataan usein suoraan kameraan katsovina, jolloin he haastavat lukijaa. Tämä ”uhmaavampi” representaation muoto viittaa ilmastopakolaisten pyrkimykseen saada äänensä kuuluviin poliittisessa

systemissä sekä itselleen oikeudellista tukea ja tunnustusta, ja usein siihen liittyy argumentit siitä, että rikkaiden maiden tulisi ottaa vastuuta teoistaan ja avata maidensa rajat. (Høeg & Tulloch 2019.)

Ilmastopakolaisia kuvataan myös sopeutuvina toimijoina (*adaptive agent*) (Ransan-Cooper et al. 2015). Sopeutuvan toimijan kehyksessä ilmastopakolaisuutta kuvataan usein ”positiivisena sopeutumisreaktiona, ennemmin kuin epäonnistumisena sopeutua” (Baldwin 2014). Sopeutuvan toimijan kehyksessä korostetaan sitä, että maahanmuutto voi olla vain tapa sopeutua ilmaston lämpenemiseen, joka tarkoittaa eri ilmastopakolaisryhmien uudelleen asettumista uusiin paikkoihin ja siten uusien kaupunkien rakentamista ja urbaania suunnittelua ja poliittista toimintaa, jotta alueista tulisi maahanmuuttajille sopivia asua (Foresight 2011). Kehys korostaa siis asukasluvun kasvua ja muuta kehitystä niissä valtioissa, joihin mahdolliset ilmastopakolaiset muuttaisivat. Esiin kehyksessä nousee kuitenkin jälleen oikeudellinen puoli ja se, miten ilmastopakolaisilla ei ole vielä kansainvälistä oikeudellista pakolaistatusta, mutta sellainen tarvittaisiin. Sopeutuvan toimijan kehyksen ajatus perustuu työvoimaan sekä siihen, että ilmastopakolaiset veisivät tietojaan ja taitojaan uusiin maihin. Myös tietyt eniten ilmaston lämpenemisestä kärsivissä maissa asuvat ihmiset ovat tämän kannalla, ja esimerkiksi Kiribatin presidentti on kutsunut sopeutuvuuteen perustuvaa muuttoa ”arvokkuudella muuttamiseksi”, eikä sinänsä pakolaisuudeksi. (Ransan-Cooper et al. 2015.)

Ransan-Cooperin et al. (2015) tutkimuksessa nousee esille myös toinen politiikkaan liittyvä uudempi kehys, joka kehystää ilmastopakolaiset poliittisina subjekteina, eli poliittisina toimijoina. Kehys kuvataan vahvemmin ilmastopakolaisten itsensä näkökulmasta, ja kuten aktivisti-kehys, se myös korostaa ilmastopakolaisten tahtoa saada oma äänensä kuuluviin. Poliittisen subjektin kehys ei ole yhtä näkyvä kansainvälisellä poliittisella kentällä, luultavasti siksi, että sitä on hankalampi kontrolloida politiikan avulla ja siksi, että se lähtee ilmastopakolaisista itsestään. Narratiivinen fokus on poliittinen subjekti-kehyksessä usein resurssien käytössä ja niiden kontrolloinnissa, itsemääräämisoikeudessa, voimaantumisessa sekä epätasa-arvon, marginalisoitumisen ja epäoikeudenmukaisuuden ongelmien korostamisessa. (Ransan-Cooper et al. 2015.) Myös Dreherin ja Voyerin (2014) tutkimuksessa nousee esille halu näyttäytyä poliittisina subjekteina.

Hingley (2017) taas peräänkuuluttaa koko ilmastopakolainen-kategorisoinnin poistamista, kun puhutaan Tyynen valtameren saarien asukkaista. Hänen mukaansa kategorisointi on edesvastuutonta ja epäsensitiivistä, sillä se vähättelee näiden kansojen potentiaalia toimia ilmaston lämpenemistä

vastaan ja esittää Tyynenmeren saarten kansalaiset haavoittuvina resilientin sijaan. Hänen mukaansa koko ilmastopakolainen-termi siis saattaa heikentää poliittista toimijuutta. (Hingley 2017.)

Poliittinen toimijuus -kehys luo ilmastopakolaisuudesta passiivisen olosuhteiden uhri-kuvan sijaan aktiivisen toimijan kuvaa, jolla on voimaa toimia haastavassa tilanteessa ja vaikuttaa omiin olosuhteisiinsa. Tätä kuvaa ylläpitävät enemmän niiden alueiden mediat ja järjestöt, joita ilmastopakolaisuus eniten koskettaa (esim. Tyynenmeren saarivaltiot), kuin muut, ilmiötä ulkopuolelta tarkastelevat tahot. Poliittinen toimijuus -kehys luo myös ilmastopakolaisista kuvaa individuaaleina, toisin kuin uhri- ja uhka-kehykset, jotka kehystävät ilmastopakolaisuutta ennemminkin lukuina ja passiivisena massana. Tämä voi motivoida niitä ihmisiä, joita ilmastopakolaisuus uhkaa, toimimaan ilmaston lämpenemisen estämiseksi tai mahdollisesti esimerkiksi ”muuttamaan arvokkuudella”, kuten Ransan-Cooper et al. (2015) tutkimuksessaan nostivat esille. En usko, että poliittinen toimijuus -kehys välttämättä esiintyy kovinkaan vahvasti suomalaisessa mediassa, sillä ilmastopakolaisuuden ilmiö on meistä vielä niin ”kaukana”. Toisaalta poliittinen toimijuus voi tulla esille esimerkiksi oikeudellisen diskurssin kautta.

5.2.4 Abstraktioita, suojelua, pelkäämistä ja todisteita

Muita ilmastopakolaisuudesta nousevia median kehyksiä on esimerkiksi abstraktio-kehys. Abstraktio kehystää ilmastopakolaisia epämääräiseksi ilmiöksi, joka on tieteellisen keskustelun kohde. Abstraktio-kehystä kuvitetaan usein kaukaa otetuilla kuvilla, tai sitten kuvia ei ole ollenkaan. Kehys nostaa esille enemmän statistiikkaa, määritelmiä sekä ennusteita. (Høeg & Tulloch 2019.) Abstraktio-kehys on siis hyvin samankaltainen vallalla olevan turvapaikanhakijarepresentaation kanssa, jossa pakolaisia pidetään lähinnä lukuina ja keskustelun kohteena ilmiötasolla, eikä yksittäisinä ihmisinä, joilla on omat elämänsä. Uskon, että suomalaisessa ilmastopakolaisuuteen liittyvässä keskustelussa tulee esiintymään tämä sama abstrakti ilmiö-teema, jolla pakolaisuus pidetään lukijasta mahdollisimman kaukaisena.

Dreher ja Voyer (2014) ovat nostaneet esille ”todisteen” (*proof*) kehyksen tutkimuksessaan. Todiste-kehyksessä korostuu tieteellinen debatti ja sen legitimiys ja tarkkuus. Näistä debateista on syntynyt narratiiveja ”todisteista”, jotka kertovat ilmaston lämpenemisen vaikutuksista ja haasteista (Cameron 2011). Tämä taas korostaa jälleen ilmastopakolaisten uhriasemaa, sillä se näyttää, miten

haavoittuvaisia tietyt alueet ovat. Tämä voi olla ongelmallista, sillä uhri-kehysten korostaminen voi horjuttaa SIDS-yhteisön kykyä toimia proaktiivisesti, itseään määräävinä ja aktiivisina muutoksen toimijoina, vaikka heillä olisi halua toimia toisin. Syy tähän on siinä, että uhri-kehys näyttäytyy hyvin vääjäämättömänä ja siten epämotivoivana ja toivottomana. Tyynenmeren saarten omassa mediassa tulevat puolestaan esiin ilmasto-oikeudelliset kehukset, ihmisoikeudelliset kehukset, aktiivisen muutoksen toimijuuden representaatiot sekä muutto arvokkuudella, joka korostaa poliittista toimijuutta. (Dreher & Voyer 2014).

Todisteen representaatio nousee esille myös Farbotkon (2010) tutkimuksessa, joka nostaa esille, *wishful sinking*-representaation (”innokas tai halukas vajoaminen”) muodon, joka esiintyy mediassa erityisesti Tyynen valtameren saarista puhuttaessa. Kyseinen kehys korostaa sitä, miten vasta sitten, kun saari, esimerkiksi Tuvalu on kokonaan uponnut pinnan alle, on se ehdoton todiste ilmaston lämpenemisestä. Tuvalu toimii ikään kuin laboratoriona, jossa testataan ilmaston lämpenemistä ja sen vaikutuksia. Representaatioissa nousevat esille dramaattiset kuvaukset ja kuvat tulvissa tuhoutuvasta saaresta ja ihmisistä, jotka yrittävät etsiä kuivaa maata jalkojensa alle henkensä pitimiksi. Myös ilmastonlämpenemisturismi nousee esille – kannattaa käydä vierailmassa uppoavalla saarella vielä, kun se on mahdollista. (Farbotko 2010.)

Toisessa tutkimuksessa Farbotko (2012) on löytänyt kaksi uudenlaista kehystä: taidokkaat merenkävijät (*skilful seafarer*) ja merelliset ajelehtijat (*oceanic drifters*). Taidokkaat merenkävijät, eli *vaka*-diskurssi fokusoituu siihen, että ihmiset jättävät kotinsa ja aloittavat matkan toisaalle. Taidokkaat merenkävijät-representaatio nojaa Tyynenmeren saarten asukkaiden historiaan taitavina merenkävijöinä. Sinavaiana ja Kauanui (2007) selittävät, että *vaka*-diskurssi on metafora niille todellisille ja figuratiivisille matkoille, joita Tyynen valtameren saarten asukkaat joutuvat tekemään ilmaston lämmetessä. *Vaka*-diskurssi keskittyy Tyynen valtameren saarten asukkaiden esi-isiin, jotka navigoivat Tyynen valtameren ja sen saaria suurilla kanooteilla. Taidokkaat merenkävijät-representaatio on ollut esillä erityisesti Tyynen valtameren alueen mediassa, eikä niinkään muualla maailmalla. Tämä saattaa johtua myös siitä, että siinä on juhlistava ja historiaa vaaliva sävy, ja siihen on yhdistetty kulttuurista ylpeyttä. (Farbotko 2012.)

Merelliset ajelehtijat-representaatio korostaa myös merenkäymisen historiallista ja kulttuurillista merkitystä. Se on kuitenkin sävyiltään hieman synkempi, ja päämäärätietoisesta merenkäymisestä sijaan

korostuu kehys päämäärättömästä ajelehtimisestä, ja suurien, mahtavien kanoottien sijaan käytössä ovat kalastusveneet. Ajelehtijat-diskurssissa korostetaan myös tietoa ja taitoa, jota merenkulkuun tarvitaan, sillä mikäli näitä tietoja ja taitoja ei ole, voi merellä eksyä. Esille nousee myös historiallinen tapa joko jättää saari sosiaalisen epäsovun tai karkotuksen takia, josta voidaan luoda moderni verranto ilmaston lämpenemiseen ja saarelta lähtemiseen pakon alla. Ajelehtimis-diskurssissa korostuu myös merenkäymisen epävarmuus. Kanooteista on myöhemmin tullut esimerkiksi Tuvalulaisten symboli tuomaan tietoutta ilmaston lämpenemisestä ja sen vaikutuksista. (Farbotko 2012.)

Bettinin (2013) ote ilmastopakolaisuuden kehyksiin on hieman erilainen. Hänen tutkimuksissaan eri valtiollisten toimijoiden ja kansalaisjärjestöjen dokumentteihin nousi esille neljä eri diskursiivista kategoriaa: tieteellisen keskustelun kohde (*scientific*), kapitalistisen keskustelun kohde (*capitalist*), humanitaarisen keskustelun kohde (*humanitarian*) ja radikaali (*radical*). Hänen mukaansa ilmastopakolaiset kuvataan kaikissa kategorioissa paitsi radikaalissa joko ihmisinä, joita tulee pelätä (tieteellinen ja kapitalistinen) tai suojella (humanitaarinen), eli uhri- ja uhkakuvakehykset toistuvat. Radikaalissa kehyksessä nostetaan esille ilmasto-oikeudenmukaisuus ja se, että globaalin pohjoisen tulisi ottaa vastuuta ilmaston lämpenemisestä. Bettini (2013) argumentoi myös, että vahvat uhri- ja uhkakehykset vievät ilmastopakolaisilta heidän mahdollisuutensa luoda omaa poliittista toimijuuttaan. Nyers (2010) on tehnyt samanlaisia löydöksiä siirtolaisten poliittisen toimijuuden luomisesta.

Erilaisia kehyksiä ilmastopakolaisuudesta on jo paljon, kuten tämä luku osoittaa. Suurin osa niistä tuntuu fokusoituvan Tyynen valtameren saarten asukkaisiin, tai vaihtoehtoisesti joihinkin ”abstrakteihin ilmastopakolaisiin”. Tämä johtunee siitä, että Tyynenmeren saarivaltiot ovat itse mahdollisuuksien mukaan äänekkäitä ilmaston lämpenemisen vaikutuksista ja siitä, että ilmaston lämpenemisen vaikutukset mielletään usein juuri esimerkiksi meren pinnan nousuksi. Sivuuun jää kuitenkin esimerkiksi muiden luonnonkatastrofien takia kotinsa menettävät, vaikka luonnonkatastrofitkin osaltaan ovat ilmaston lämpenemisen seurauksia. Uskon, että näitä Tyynenmeren saarivaltioissa esiintyviä kehyksiä ilmastopakolaisuudesta ei juurikaan tule löytymään suomalaisen median kontekstista, vaan suomalainen media tulee mitä luultavimmin aiemman tutkimuksen valossa korostamaan uhri- ja turvallisuusuhka-kehystyksiä.

6 KEHYSANALYYSI ARTIKKELIEN ANALYSOINNIN POHJANA

Tässä luvussa esittelen tarkemmin kehysanalyysia analyysitapana yleisemmin sekä sitä, miten tämä toimii tutkimukseni kontekstissa. Näiden lisäksi esittelen tutkimuksen aineiston ja aineistonkeruun vaiheittain sekä perustelen valintojani tutkimuksen suhteen.

6.1 Integratiivinen kehysanalyysi tutkimuksen menetelmänä

Tutkimuksessani kehysanalyysi ja kehystäminen toimivat sekä teoriapohjana, että analyysimenetelmänä. Tarkastelin uutisartikkeleissa sekä kuvia, että tekstejä ja etsin niistä kehyksiä ilmastopakolaisuudesta ja siten representaatioita ilmastopakolaisuudesta, joita media luo. Mediasisältöjen analysointi kehysten kontekstissa on korostusten ja valintojen sekä samalla pois jättämisen tutkimista. Korostamisen kannalta huomio kiinnittyy usein erityisesti artikkeleiden erottuvimpiin osiin: otsikkoon, ingressiin, tekstin alkuun, kuvatekstiin ja pääkuvaan (Tankard 2001). Kuvien osalta taas kuvan kohteen valinta, kuvan koon määrittely ja asemointi lehteen sekä monet kuvaajan tekemät ratkaisut vaikuttavat siihen, millaisien asioiden kehystettävistä teemoista korostuvat (Coleman 2010; Messaris & Abraham 2001; Schwalbe 2006). Kuvien osalta myös se, millaisia käsitteellisiä kytköksiä mediaesitykseen rakentuu, vaikuttavat kehyksien luomiseen (Scheufele & Tewksbury 2006). Esimerkiksi suuret kuvat kiinnittävät helposti lukijan huomion ja vaikuttavat jutun tärkeyteen (Garcia & Stark 1991; Gibson & Zillmann 2000) ja ovat siten kehystämisen kannalta oleellisia tekijöitä (Kangas 2016).

Analyysitapaa, jossa analysoidaan kehyksiä kuvien ja tekstin kautta, kutsutaan integratiiviseksi tai yhdistäväksi kehysanalyysiksi (*integrative framing analysis*) (Dan 2017). Kolme argumenttia puhuu yhdistävän kehysanalyysin puolesta: suurin osa ympärillämme olevista viesteistä koostuu sekä kuvista että teksteistä ja hyvin usein kuvat ovat vielä tekstiä dominoivimpia, aiemmassa tutkimuksessa visuaaliset tekijät ovat saaneet enemmän huomiota kuin tekstit, ja visuaaliset tekijät, kuten kuvat, muistetaan usein paremmin kuin pelkästään tekstit ja siten kuvat vetävät enemmän huomiota puoleensa. Hyvin usein kehysanalyysi tehdään pelkästään kuvista tai tekstistä, ja niiden keskinäinen suhde jää huomiotta. Keskinäinen suhde on kuitenkin tärkeä huomioida, sillä kehykset,

jotka löytyvät sekä tekstistä, että kuvista, luovat selkeän ja vahvan viestin artikkelin lukijalle. (Dan 2017.)

Useat tutkijat ovat samaa mieltä siitä, että kun jokin viesti koostuu sekä tekstistä että kuvista, tulisi analysoida molempia (Rose 2012). Integratiivisessa analyysitavassa on kaksi mahdollista vaihtoehtoa: joko analysoidaan verbaaliset ja visuaaliset tekijät samaan aikaan tai sitten erikseen. Olen itse valinnut näistä jälkimmäisen, eli analysoin aineistot erikseen. Aineistoja erikseen analysoimalla pystyin huomioimaan paremmin aiemman tutkimuksen sekä sen, että verbaaliset tekijät ja visuaaliset tekijät eroavat toisistaan, ja voivat täten mahdollisesti luoda kehyksiä, joita ei toisesta elementistä löydy. Erikseen analysointi on myös luotettavampaa, sillä visuaaliset ja verbaaliset tekijät eivät pääse mahdollisesti vaikuttamaan toisiinsa. (Dan 2017.) Dan (2017) nostaa esille kuitenkin sen heikkouden erikseen tehtävässä integratiivisessa analyysitavassa, että se on aikaa vievää, eikä sille ole oikeanlaista tai valmista formulaa. Näen tämän itse lähinnä haasteena ja mahdollisuutena kehittää omaa tutkijuuttani ja koen, että valmiin kaavan puutos antaa minulle tilaa olla tutkimustilanteessa luova.

Jotta kumpikaan analyysin osa ei jäisi toisensa varjoon, valitsin analyysitavoikseni hermeneuttisen tavan verbalisille elementeille ja visuaalisille elementeille puolestaan denotatiivis-deduktiivisen tavan. Nämä tavat tuntuivat aineiston kannalta järkevimmiltä, sillä ne ovat molemmat hyvin aineistolähtöisiä.

6.1.1 Hermeneuttinen analyysitapa

Hermeneuttisessa analyysitavassa analysoidaan verbalisia elementtejä, eli omassa tutkimuksessani tämä tarkoitti uutisten tekstejä. Hermeneuttisessa analyysitavassa yhdistetään esille nousseita kehyksiä laajemmin kulttuuriin (Matthes & Kohring 2008). Van Gorp (2007) olettaa, että kulttuurisesti vallalla olevat kehykset sisällytetään tekstiin kehystämispörosessissa, eli esimerkiksi uutista kirjoitettaessa. Konstruktionistisesta näkökulmasta tämä tarkoittaa sitä, että vallalla oleva kulttuuri tulee näkymään uutisissa käytetyssä kielessä. Van Gorp (2007) on kehittänyt hermeneuttiseen analyysitapaan ”identiteettipakkauksen” (*identity kit*), joka auttaa löytämään kehyksiä tekstistä. ”Identiteettipakkaus” sisältää kehystämiskeinoja (*framing devices*) sekä perustelukeinoja (*reasoning devices*). Kehystämiskeinot ovat diskursiivisia ja ne voidaan usein

linkittää kulttuuriin, eli ne ovat esimerkiksi metaforia, eksemplaareja eli tapahtumien dramatisointeja, iskulauseita sekä kuvauksia eli rutiininomaisesti toistuvia verbaalisia karakterisointeja. Myös visuaaliset kuvat kuuluvat kehystämisen tapoihin hermeneuttisessa analyysissä, mutta analysoin niitä erikseen omalla tavallaan. Hermeneuttisen analyysitavan perustelukeinot osoittavat ongelman juuret, ennustavat (poliittisia) seurauksia ja vetoavat moraaliin. Ne siis määrittelevät käsillä olevan ongelman ja osoittavat syitä, seurauksia ja ratkaisumalleja. (Van Gorp 2007.)

Valitsin hermeneuttisen tavan siksi, että se antoi minulle työvälineet, joilla tarkastella ja tulkita uutisartikkeleita ja niistä löytyviä kehyksiä. Valitsin hermeneuttisen analyysitavan myös sen vahvuuksien takia: se auttaa löytämään eron sisällön ja kehyksien välillä sekä asettuu linjaan vallalla olevien kehyksien käsitteiden kanssa painottaessaan kulttuuria. Se on myös konstruktionistista, joka menee yksiin valitsemani tarkastelukulman kanssa. (Van Gorp 2005; 2007.) Dan (2017) nostaa hermeneuttisen tavan vahvuudeksi myös sen, miten se piilevien kulttuurillisten tekijöiden avulla voi paljastaa kehyksiä, jotka ovat yleistettävissä myös muihin, kuin analysoitavaan aiheeseen, eli esimerkiksi yleisemmin pakolaisuuskeskusteluun.

Hermeneuttisessa tavassa on kuitenkin huonotkin puolensa. Van Gorp (2007) itse on huomionut, että analyysitapa on hyvin aikaa vievä ja potentiaalisesti subjektiivinen. Myös Matthes ja Kohring (2008) huomioivat hermeneuttisen analyysitavan mahdollisen subjektiivisuuden sekä läpinäkyvyyden puutteen kehysten löytämisessä. Toisaalta Meretoja (2017) nostaa teoksessaan ”The Ethics of Storytelling” esille sen, että maailma koostuu aina perspektiiveistä ja tulkinnoista, ja perspektiivi on erittäin integraalia hermeneutiikassa. Perspektiivit ovat aina lähtökohtaisesti subjektiivisia kokemuksia ja tulkintoja maailmasta, ja siten hermeneuttinen analyysikin on lopulta subjektiivista tulkintaa, joka sitoutuu tulkitsijan perspektiiviin maailmasta.

Konstruktionistisessa tutkimuksessa on kyse kielellisistä tulkinnoista, jotka linkittyvät kulttuuriin, joten absoluuttisia totuuksia mediassa ilmentyvistä kehyksistä en tutkimuksellani pyri löytämään. Artikkeleita oli tutkimuksessani sen verran, että tutkimus oli mahdollista toteuttaa manuaalisesti, eli analyysi ei vienyt liikaa aikaa. Kerron ja avaan kehyksien muodostusprosessia mahdollisimman tarkasti ja läpinäkyvästi seuraavassa luvussa, jotta kehykset olisivat mahdollisimman ymmärrettäviä, helposti löydettäviä ja omat tulkintani löytämistäni kehyksistä olisivat mahdollisimman perusteltuja. Tutkijana olen subjektiivinen kokonaisuus, joka tekee omia tulkintojaan, joten joku toinen saattaisi

löytää tutkimuksesta hieman erilaisia kehyksiä, kuin minä. Pysin kuitenkin mahdollisimman hyvällä taustoituksella ja avoimella prosessin selittämällä perustelemaan löydökseni mahdollisimman hyvin.

6.1.2 Denotatiivis-deduktiivinen analyysitapa

Denotatiivisessa analyysitavassa visuaalista sisältöä kategorisoidaan omiksi kategorioiksi eli kehyksiksi (Dan 2017). Denotatiivisen analyysitavan voi jakaa kahteen: deduktiiviseen ja induktiiviseen tapaan. Deduktiivisessä tavassa tutkija vertaa aiemmassa tutkimuksessa löydettyjä kehyksiä omaan materiaaliinsa, ja induktiivisessä tavassa kehyksiä taas nostetaan esille suoraan materiaalin pohjalta. (Geise, Lobinger & Brantner 2013.) Visuaalisia tekijöitä tarkastellessani nojauduin deduktiiviseen analyysitapaan ja siten jo aiemmin löydettyihin ja mainittuihin kehyksiin ja tapoihin, joilla ilmastopakolaisuus esitetään mediassa. Luonnollisesti, mikäli aineistosta sattui löytymään kehyksiä, jotka eivät olleet nousseet esille jo aiemmassa tutkimuksessa, olen ottanut nämäkin silti huomioon ja nostanut ne omiksi kehyksikseen. Erityisesti uhri, uhkakuva sekä poliittinen toimijuus-kehukset toimivat vahvoina tutkimuksen taustamateriaaleina, sillä ne ovat aiemmassa tutkimuksessa olleet eniten vallalla, ja uskoin ennen analyysin tekoa näiden löytyvän myös omasta materiaalistani.

Denotatiivis-deduktiivisen analyysitavan vahvuus on siinä, että se on luotettavaa sekä hyvin lähellä materiaalia. Se auttaa myös luomaan yleistettäviä kehyksiä, joita saattaa löytyä tulevastakin tutkimuksesta, ja täten denotatiivis-deduktiiviset kehykset auttavat myös rakentamaan teoriapohjaa. Sen heikkoudet ovat kuitenkin siinä, että yksinään denotatiivis-deduktiivinen analyysi ei oikeastaan riitä, vaan se tarvitsee parikseen jonkin muun analyysitavan, kuten tässä tilanteessa hermeneuttisen analyysitavan. Denotatiivis-deduktiivisessä analyysitavassa saattavat uudenlaiset kehykset jäädä myös helposti huomiotta. (Dan 2017.) Tämän estääkseni pysyin avoimena mahdollisten uusien artikkeleiden visuaalisesta kuvastosta nousevien kehyksien varalta, enkä nojautunut liikaa aiempaan tutkimukseen.

6.2 Aineistona uutisartikkelit

Olen noudattanut aineistonkeruussa Danin (2017) luomaa ohjeistusta integratiiviseen kehysanalyysiin. Ohjeistuksen mukaan ensin piti valita tutkimuksen kohde ja ne tavat, joilla aikoo analyysin toteuttaa, eli hermeneuttinen analyysitapa sekä denotatiivis-deduktiivinen analyysitapa, jonka jälkeen aineisto kerätään ja verbaaliset sekä visuaaliset elementit irrotetaan toisistaan.

Tutkimuksen aineistona olen käyttänyt internetissä julkaistuja uutisartikkeleita Yleltä, Ilta-Sanomilta sekä Iltalehdeltä. Artikkelit ovat uutisia, joissa ilmastopakolaisuus on pääosassa, tai siitä on ainakin keskusteltu kunnolla ilmiötasolla. En ole ottanut tutkimuksessa huomioon esimerkiksi mielipidekirjoituksia tai pääkirjoituksia. Olen valinnut nämä uutismediat siksi, että ne ovat Suomen yleisesti tunnetuimpia ja luetuimpia uutismedioita ja täten niillä on eniten valtaa vaikuttaa ilmastopakolaisten representaatioihin ja siten kansalaisten mielikuviin ilmastopakolaisista. Ne ovat myös pääpiirteittäin ilmaisia, ja siten ne ovat helposti kaikkien saatavilla. Valitsemistani medioista Yle on kansallismedia ja Ilta-Sanomien sekä Iltalehti ovat tabloideja. Tämän tiedon nojalla oletankin, että tabloidit tulevat käyttämään kärkeämpää ja värikkäämpää sekä kenties poliittisesti asennoitunutta kieltä ilmastopakolaisuudesta uutisoidessaan. Uutismedioiden verkkosivustot ovat Suomessa nykypäivänä suosituin uutislähde (Medialiitto 2020), jonka avulla perustelen sitä, että en ole tarkastellut tässä tutkimuksessa sanomalehdissä julkaistuja artikkeleita. Lyytimäen (2020) mukaan Suomessa ensimmäinen ilmaston lämpenemiseen liittyvä uutisointipiikki oli vuonna 2007, joten aloitin uutisartikkelien tarkastelun vuodesta 2007 aina vuoden 2022 loppuun asti. Täten tarkastelemani aikaväli, josta artikkeleita olen etsinyt, oli 15 vuotta. Tällä jäljittelin Høegin ja Tulloch (2019) asetelmaa, jossa tutkittavien artikkelien tarkasteltava aikaväli oli 17 vuotta.

Olen etsinyt artikkeleita Ylen, Ilta-Sanomien ja Iltalehden internet-sivuilta hakusanoilla ilmastopakolaisuus, ympäristöpakolaisuus, ilmastonmuutos ja muuttoliike, sekä näiden eri variaatioilla ja yhdistelmillä. Uutislähteiden omien hakukoneiden toimimattomuuden takia etsin artikkeleita myös Googlen avulla. Näillä löysin 15 vuoden ajalta tutkimuksen aineistoksi 31 artikkelia, ja niistä erottelin omaksi aineistokseen 70 kuvaa. Artikkeleista 18 on Yleltä, 6 Ilta-Sanomista ja 7 Iltalehdestä. Hakukoneiden toimimattomuuden takia en uskalla väittää, että olen löytänyt aineistoksi aivan jokaisen 15 vuoden ajalla julkaistun artikkelin ilmastopakolaisuudesta. Artikkelit ovat erilaisia, osassa on vain tekstiä ja kuvia löytyy vähemmän. Osassa artikkeleista artikkelin pääpointti ei ole ilmastopakolaisuus, mutta aiheesta on puhuttu ainakin hieman, joten otin

tällaisetkin artikkelit mukaan tarkasteluun niiltä osin, kun ne ovat tutkimuksen kannalta relevantteja. Artikkelin kuvitusten tarkastelusta jätin pois graafit ja kartat, sillä ne usein sisälsivät tekstiä, ja niitä oli hankala sisällyttää kehystutkimukseen. Graafien ja karttojen sisällöt oli myös avattu artikkelin teksteissä itsessään, joten täten koin, että itse kuvat eivät tuo lisäarvoa tutkimukseen, kun niiden sisältämät tiedot löytyvät jo artikkelin tekstistä. Myös sellaiset kuvat, jotka eivät linkity ilmastopakolaisuuteen vaan ovat artikkelissa kuvittamassa esimerkiksi Suomen sääolosuhteita jätin pois tutkimuksesta.

Eroteltuani tekstiaineiston ja kuva-aineiston, aloitin analyysini tekstiaineistosta. Ryhdyin käymään artikkeleita läpi hermeneuttisen analyysitavan avulla, eli etsin tekstistä ilmastopakolaisuuden kehyksiä Danin (2017) listaamien ohjeiden mukaan Van Gorp'in kehittelemästä analyysitavasta. Etsin teksteistä siis erilaisia kehystämiskeinoja eli esimerkiksi metaforia, eksemplaareja eli tapahtumien dramatisointeja, iskulauseita ja kuvauksia eli rutiininomaisesti toistuvia verbaalisia karakterisointeja, sekä perustelukeinoja eli asioita, jotka ilmaisevat aiheen ongelmaa, syitä ja ratkaisumalleja, joilla luodaan kehyksiä ilmastopakolaisuuden aiheen ympärille. Esille nousevien kehystystapojen mukaan luokittelin samankaltaisia ilmaisuja ilmastopakolaisuuden ilmiöstä omiin kategorioihinsa, joista syntyi sittemmin kehyksiä.

Jotta pystyin analysoimaan tutkimukseni kuvamateriaalia mahdollisimman irrallaan verbaalisesta materiaalista, pidin parin päivän tauon analyysissäni. Sen jälkeen aloin käymään läpi visuaalista materiaalia denotatiivis-deduktiivisen analyysitavan avulla, eli pidin jatkuvasti mielessäni aiemman tutkimuksen kuvia analysoidessani. Sijoittelin samankaltaisia kuvia omiin kategorioihinsa, ja näistä syntyi omia visuaalisia kehyksiään. Osa aineiston kuvista ei kuitenkaan sopinut aiemmin tutkimuksessa löydettyihin kehyksiin, joten luonnollisesti aineistosta löytyi täten myös uudenlaisia kehyksiä.

Käytyäni läpi sekä verbaalisen että visuaalisen materiaalin ja koostettuani niistä omat kehyksensä, yhdistin esille nousseet verbaaliset ja visuaaliset kehykset toisiinsa. Näin sain analyysini tulokseksi aineiston pohjalta 7 kehystä. Kehyksistä 6 on sellaisia, jotka koostuvat sekä verbaalisesta että visuaalisesta aineksesta, ja yksi kehyksistä koostuu vain verbaalisesta aineksesta. Osa aineistosta sopi osaksi myös useampaa kehystä.

Luonnollisesti, koska kehysanalyysi on lopulta melko subjektiivista ja tulkinnanvaraista, varsinkin kun sen tekee manuaalisesti, voi joku toinen tutkijan asemassa oleva löytää valitsemastani aineistosta kenties erilaisia kehyksiä. Järjestelmällisesti käytyäni läpi aineiston tarkasti, ohjeiden mukaan kuitenkin oletan, että olen tulkinnallani löytänyt aineistossa esiintyvät vahvimmat kehykset, joita suomalainen media asettaa ilmastopakolaisuuden ilmiölle. Läpinäkyvyyttä lisätäkseni kerron vielä seuraavassa luvussa tarkemmin, miten ja mistä löytämäni kehykset koostuvat.

7 ILMASTOPAKOLAISUUDEN KEHYKSET SUOMALAISSA MEDIASSA

Mediassa kehystetään ilmastopakolaisuutta monella eri tavalla, ja täten ilmiölle annetaan monenlaisia erilaisia representaatioita. Löysin Ylen, Ilta-Sanomien ja Iltalehden 31 artikkelista ja 70 kuvasta yhteensä 7 erilaista kehystä, joilla kuvataan ja kerrotaan ilmastopakolaisuuden ilmiöstä. Näillä kehyksillä ilmastopakolaisuutta määritellään ilmiönä, ja ilmiö asetetaan kulttuurillisesti tietynlaisiin raameihin. Kaikki kehykset esiintyvät aineistossa tasaisesti, eivätkä yksittäiset kehykset nouse vahvemmin esille jossain tietyissä mediassa. Olen nimennyt esille nousseet kehykset seuraavanlaisesti: ilmastopakolainen, turvallisuusuhka, uhri, monimutkainen ongelma, hyväksyttävä pakolaisuus, kurjat olosuhteet ja oikeudellinen asema. Nostin nämä esille tekstistä aiempaan tutkimukseen nojaten, sekä uusia elementtejä löytämällä.

Toisin kuin aiemmassa tutkimuksessa, ei tutkimukseni artikkeleissa puhuttu Tyynenmeren saarista ja saaria uhkaavista ongelmista juuri ollenkaan, vaikka siellä ilmaston lämpenemisen vaikutukset ovat jo käsinkosketeltavia. En uskonut, että keskustelua olisi paljoakaan, mutta oletin, että keskustelua esimerkiksi Tuvalun tilanteesta olisi edes hieman enemmän. Uutisointi ilmastopakolaisuudesta keskittyi enemmän koko maapallon alueelle, ja uutisissa puhuttiin niistä alueista, joista pakolaisia on jo tullut paljon Eurooppaan, eli esimerkiksi Afrikasta. Verrattuna aiempaan tutkimukseen oli lukijaa ilmiötä lähelle vieviä narratiiveja myös vähemmän, 31 artikkelista kolmessa kerrottiin lähemmin henkilöistä, joita ilmastopakolaisuus kohtaa tai saattaa kohdata jossakin vaiheessa hänen elämäänsä. Aineistossa tarkasteltiin lähtökohtaisesti ilmastopakolaisuuden ilmiötä ulkopuolelta. Narratiiveja kuitenkin oli muutama, ja esimerkiksi nämä ovat osana hyväksyttävä pakolaisuus -kehystä. Myös poliittisen toimijuuden kehys puuttui artikkeleista kokonaan.

Vahvimaksi kehykseksi aineistosta nousi turvallisuusuhan kehys, joka ei aiemman suomalaisen pakolaisten representaatioiden tutkimuksen nojalla ollut yllättävä löydös (mm. Kuusisto & Tuominen 2019). Ilmastopakolainen- ja uhri-kehykset olivat myös vahvoja läpi aineiston. Aineistossa kuvattiin paljon syitä ilmastopakolaisuudelle, ja nämä syyt esiintyvät kurjat olosuhteet -kehysten alla. Ilmastopakolaisuuden monimutkaisuus ja ongelmallisuus tuotiin artikkeleissa myös esille. Asia, joka

itseäni yllätti kuitenkin eniten, oli oikeudellisen aseman puutoksen esiin nouseminen artikkeleissa. Ilmastopakolaisten oikeudelliseen asemaan oli otettu aineistossa kantaa, varsin vahvastikin. Artikkeleissa esiintyi pääasiasiallisesti yksi kantavampi kehys, mutta niissä saattoi olla myös elementtejä muista kehyksistä. Artikkelit eivät useinkaan kehystäneet ilmastopakolaisuuden ilmiötä vain yhdestä näkökulmasta. Mikään kehyksistä ei ollut tiettyssä mediassa vahvempi kuin toisissa, vaan ne olivat läsnä melko tasaisesti uutislähteestä huolimatta. Olen nostanut esille esimerkkejä ja otteita artikkeleista, jotka esittävät ja antavat hyviä esimerkkejä kehysten sisällöistä. Kaikista 31 artikkeleista ei kuitenkaan otteita tai kuvia ole nostettu esille. Kaikki artikkelit ja kuvat ovat kuitenkin osana ainakin yhtä kehystä. Näihin artikkeleista nousseeseen seitsemään kehykseen pureudun seuraavaksi syvemmin.

7.1 Ilmastopakolainen

”Yhä useampi joutuu jättämään kotinsa, kun merenpinta nousee. Heistä tulee ilmastopakolaisia.”
Lähde: Meri tuli kylään. Yle.

”Ilmastopakolaisella tarkoitetaan ihmistä, joka on jättänyt kotiseutunsa esimerkiksi merenpinnan nousun, tulvien, kuivuuden tai laidunmaiden kulottumisen takia.”
Lähde: Tanska ottaa vastaan ilmastopakolaisia. Yle, 6.12.2009.

Ilmastopakolainen-kehys itsessään konstruoi representaatiota siitä, mitä ilmastopakolaisuus ylipäättään on. Kehys määrittää ilmastopakolaisuutta käsitteenä ja kertoo lukijalle, mitä ilmastopakolaisuus tarkoittaa. Kehyksessä annetaan ilmastopakolaisuudelle erilaisia syitä, ja suurimmilta osin syiksi on mainittu vain ilmastonmuutos tai ilmaston lämpeneminen. Joissakin artikkeleissa mennään kuitenkin syvemmälle, ja mainitaan muuttoliikkeen syyksi esimerkiksi kuivuus, merenpinnan nousu tai tulvat. Näin ollen lukijalle kerrotaan, että mahdollinen tuleva muuttoliike johtuu ilmastollisista ja ympäristöllisistä syistä.

Sen lisäksi, että ilmastopakolaisuuden syitä mainitaan artikkeleiden verbaalisessa aineksessa, tuodaan esille myös se, mistä ilmastopakolaiset mitä luultavimmin lähtevät liikkeelle. Artikkeleissa mainitaan nimeltä esimerkiksi Afrikan ja lounaisen Aasian alueet, joihin ilmaston lämpeneminen tulee vaikuttamaan ja on vaikuttanut jo hyvin vahvasti. Verbaalisessa aineistossa nousee esille myös se, mihin ilmastopakolaiset voivat mahdollisesti suunnata, ja täten heistä luodaan maantieteellistä kuvaa.

Ilmiö pidetään kuitenkin varsin kaukana lukijasta, ja se tuntuu tapahtuvan jossain muualla, eikä koske juurikaan Suomea. Ilmastopakolaisten mahdollisista muuttoreiteistä puhuttaessa Eurooppa nousee kuitenkin esille, mutta ei Suomi. Näin ollen lukijalle välittyy kuva siitä, että ilmiö ei välttämättä tule koskemaan Suomea.

”Rajan yli tullaan menemään esimerkiksi Sahelin alueella, Afrikan sarvessa sekä eteläisessä ja lounaisessa Aasiassa.”

Lähde: Tuore raportti: Kuumuus tekee isosta osasta maailmaa asuinkelvottoman – kymmenet miljoonat joutuvat jättämään kotinsa. Iltalehti, 5.11.2022.

”– Tai sitten he lähtevät ulkomaille. Intiaan, Malesiaan, Yhdysvaltoihin. Tai Englantiin, Saksaan ja muualle Eurooppaan, Dash luettelee.”

Lähde: Meri tuli kylään, Yle.

Visuaalisessa aineksessa kuvataan esimerkiksi niitä elinoloja, joista ihmiset joutuvat lähtemään pakoon. Kuvat ovat samankaltaisia kurjat olosuhteet -kehyksen kanssa, ja osa kuvista kuuluu osaksi molempia kehyksiä. Ilmastopakolaisen visuaalisessa kuvastossa ilmastopakolainen tuodaan henkilönä kuitenkin hieman lähemmäs, kuin verbaalisessa aineksessa. Ilmastopakolainen kuvataan myös moninaisemmin, kuten esimerkiksi valkoihoisina globaalien pohjoisten asukkaina (Kuva 1) verrattuna yleisempään pakolaisrepresentaatioiden kuvastoon. Kuvissa on sekä miehiä, naisia, että lapsia. Tutkimuksen aineistossa ilmastopakolainen kuvataan myös ympäristön olosuhteiden armoilla olevana esimerkiksi elinkeinon kautta (Kuva 2). Osa kuvista on otettu läheltä ja niissä kasvot näkyvät tarkemmin, joka osaltaan tuo ilmastopakolaista lähemmäs lukijaa. Suurin osa kuvista on otettu taas kauempaa, ja niissä kuvataan ihmisten lisäksi erilaisia ilmaston lämpenemisen aiheuttamia tuhoja, kuten kuivuutta (Kuva 3), tulvia tai myrskyssä tuhoutunutta asuntoa.

Visuaalinen aineisto tuo ilmastopakolaisuuden ilmiön huomattavasti lähemmäs lukijaa, kuin verbaalinen aineisto. Koska pakolaiset kuvataan moninaisemmin, voi lukija itse kokea, että ilmiö tapahtuukin lähempänä häntä, kuin verbaalinen aineisto antaa ilmi. Pääasiallisesti kuvasto on kuitenkin ”perinteisen” pakolaiskuvaston mukaista, globaalien etelän ihmisiä, ja suurin osa kaukaa otettuja niin, ettei kasvoja näe kunnolla, mikä vie suomalaisen näkökulmasta ilmiötä taas kauemmas itsestä. Osa kuvastosta sopii myös uhri-kehykseen, sillä pääasiassa globaalien etelän asukkaista otetut kuvat ovat jollain tapaa kuvauksia kärsivistä ihmisistä. Tämä voi johtaa siihen, että syntyy ajatus, että ilmastopakolaisuuden ilmiö tapahtuu jossain muualla, eikä se kosketa Suomea.

Kuva 1. Poika äyskäröimässä. Lähde: Hukkuvalla Tangerin saarella lähellä Washingtonia uskotaan Trumpiin ja Jumalaan, ei ilmastonmuutokseen – ”Meistä voi tulla pakolaisia”. Yle, 12.11.2017.
Kuva: Yuri Gripas

Kuva 2. Kuivunutta satoa. Lähde: Länsi-Afrikassa useimmat pakenevat lähelle, mutta ilmastonmuutos voi ajaa miljoonat kohti Eurooppaa – kolme syytä, jotka saavat ihmiset liikkeelle. Yle, 6.4.2019. Kuva: Tanya Bindra / EPA

Kuva 3. Lapsia kuivuneella alueella. Lähde: YK:n ihmisoikeuskomitea linjasi: Ilmastopakolaisia ei voi pakottaa palaamaan kotimaahansa. Ilta-Sanomat, 21.1.2020. Kuva: David Gray / REUTERS

Yhdessä verbaalinen ja visuaalinen aineisto konstruoivat representaatiota ilmastopakolaisesta, joka pääasiassa on globaalista etelästä lähtevä, muualle maailmalle pyrkivä henkilö, mutta se saattaa joskus ollakin joku hieman lähempää, ja täten ilmaston lämpeneminen saattaa koskea myös muitakin, kuin globaalin etelän asukkaita. Tällä yritetään kenties luoda kuvaa globaalista ongelmasta, ja vedota suomalaisiin lukijoihin, jotta ilmiöstä tulisi sellainen, että täällä Pohjolassakin siihen voidaan vaikuttaa tai vaihtoehtoisesti se voi koskea meitäkin. Aiemmassa Farbotkon (2012) tutkimuksessa on noussut esille ilmastopakolainen-kehys, jossa ilmastopakolaiset kuvattiin todisteena ilmaston lämpenemisestä. Tämä sopii myös omasta aineistostani löytyneeseen ilmastopakolainen-kehykseen, sillä ilmastopakolaisten esitetään lähtevän ilmaston lämpenemisen myötä pakoon kotiseuduiltaan, ja siten he toimivat todisteina siitä, että ilmaston lämpenemisellä on oikeasti vaikutuksia. Tämä puolestaan voi parhaimmillaan motivoida ihmistä, kuten uutisen lukijaa, toimimaan ilmaston lämpenemisen estämiseksi empaattisista tai muista syistä.

Ilmastopakolainen-kehys luo representaatiota siitä, kuka on ilmastopakolainen, ja miksi hän on ilmastopakolainen. Ilmiö pyritään tekemään mahdollisimman ymmärrettäväksi, mutta silti se pitää ilmiön kaukana lukijasta. Kuten aiemmassakin tutkimuksessa (Høeg & Tulloch 2019),

ilmastopakolaiset on esitetty kaukaisina, ilman nimiä, paikkoja tai konteksteja. He ovat keskustelun kohde, mutta ihmisinä hyvinkin abstrakteja. Kehys pyrkii myös ennustamaan sitä, mihin ilmastopakolainen tulee mahdollisesti tulevaisuudessa lähtemään, kun hän joutuu jättämään kotiseutunsa taakseen. Ilmastopakolaiset esitetään myös todisteena siitä, että ilmaston lämpeneminen on oikeasti olemassa, ja sillä on valtavia vaikutuksia ihmisten elämäntilanteisiin, vaikka vaikutukset tapahtuvatkin meistä kaukana. Yhtäältä kehys pyrkii siis synnyttämään empatiaa uutisten tarinoiden kohteita kohtaan, mutta toisaalta ilmiö pidetään varsin kaukaisena lukijasta.

7.2 Turvallisuusuhka

”Ympäristöpakolaisuus voi johtaa seuraavien 10–20 vuoden aikana yhteenottoihin, kun ihmiset taistelevat elintilastaan”

Lähde: UNEP: Ilmaston lämpeneminen on turvallisuusriski. Yle, 17.4.2007.

” – Aiemmin 1960-luvulla eurooppalaisia peloteltiin kommunismin leviämisen kanssa. Nyt sen tilalle on tullut uusi pelko ilmastonmuutoksen aiheuttamista pakolaistulvistä”

Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019.

Turvallisuusuhan kehys on aineistosta nousevista kehyksistä kaikkein voimakkain verbaalisen aineksen osalta. Tämä näkyy siinä, että kehykseen sopivia tekijöitä, kuten sanavalintoja ja kuvia löytyi artikkeleista eniten. Aiemman tutkimuksen valossa turvallisuusuhan (Ransan-Cooper et al. 2015) kehykset ovat olleet vahvoja uutisoitaessa ilmastopakolaisista globaalin pohjoisen kontekstissa, ja Suomessa pakolaiskeskustelussa uhan teemat ovat myös näkyneet vahvoina (Kuusisto & Tuominen 2019).

Turvallisuusuhan kehystä luodaan esimerkiksi jo pelkästään sillä, että maalataan kuvaa suuresta massasta pakolaisia. Monissa artikkeleissa ja otsikoissa kerrotaan monista miljoonista ja miljardeista pakolaisista, jotka saattavat lähteä liikkeelle kotimaastaan. Tällaista massiivista pakolaisten liikehdintää kuvataan esimerkiksi sanoilla ”pakolaisaalto”, ”pakolaistulva”, ”pakolaisvirrat pulppuavat”, ”kansainvaellus” ja ”hallitsematon maahantulo”. Sanavalinnat eittämättä antavat lukijalle mielikuvan siitä, että hallitsematon pakolaisvirta on varmasti lähtemässä liikkeelle, ja se tulee olemaan niin suuri, ettei sitä pystytä kontrolloimaan, mikä itsessään ruokkii mielikuvaa

turvallisuusuhasta ja täten luo representaation, jossa ilmastopakolaisuus rinnastetaan uhaksi turvallisuudelle niin Suomessa, kuin muualla maailmallakin.

”– Ilmastonmuutos on koettu etelän ongelmaksi ja riskiksi pohjoiselle.”

Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019.

”Ilmastopakolaisuus onkin suuri turvallisuusuhka vakaiden yhteiskuntien turvallisuudelle tulevaisuudessa.”

Lähde: Ilmastonmuutos on uusi vihollinen, johon Puolustusvoimat varautuu – ”Sokkeja on tulossa, kun ääriolosuhteet pahentuvat”. Yle, 28.4.2018.

Tämän lisäksi artikkeleissa kutsutaan pakolaisvirtaa ihan suoraan turvallisuusuhaksi, joka tietenkin konstruoi representaatiota ilmastopakolaisista turvallisuusuhkana. Artikkeleissa puhutaan myös haasteesta, joka odottaa tulevaisuudessa. Turvallisuusuhan kehys on siis hyvin tulevaisuuteen orientoitunutta, ja aineistossa puhutaan siitä, mitä tulevaisuudessa tulee tapahtumaan ilmastopakolaisten kontekstissa, ja miten se uhkaa turvallisuutta. Artikkeleissa puhutaan paljon turvallisuudesta joko hyvin abstraktilla tasolla, tai sitten se nimetään esimerkiksi Euroopan turvallisuudeksi tai Suomen turvallisuudeksi. Verbaalisessa aineksessa puhutaan myös siitä, miten pakolaiset saattavat suunnata pohjoiseen. Lukija voi tulkita tämän pohjoisen tarkoittavan esimerkiksi Suomea, sillä usein Suomea kuvataan kulttuurisessa kontekstissa osana pohjoista ja Pohjolaa.

”Luuletko, että siirtolaisuus on nyt haaste Euroopalle? Odottakaa, mitä tapahtuu, kun tulee pula vedestä tai ruuasta tai kun heimot taistelevat elintilasta selviytyäkseen.”

Lähde: Pakolaisaalto on vasta alkusoittoa tulevasta. Yle, 12.9.2015.

” Ilmastonmuutoksen seurauksillakin on seurauksensa: suuret muuttoliikkeet voivat lisätä konflikteja ja pahentaa köyhyyttä entisestään. Niistä voi seurata myös uusia ympäristöongelmia.”

Lähde: Ilmastonmuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

Ilmastopakolaisten suoraan turvallisuusuhaksi nimeämisen lisäksi artikkeleissa luodaan kuvaa tulevaisuuden konflikteista, joita ilmastopakolaisuudesta saattaa syntyä. Syntyvät mielikuvat voivat olla hyvinkin apokalyptisia, kun ne yhdistetään muihin ilmaston lämpenemisen vaikutuksiin. Lukijalle voi myös syntyä sellainen kuva, että tällä hetkellä muualla maailmassa tapahtuvat konfliktit

”siirtyvät” lähemmäs omaa elinpiiriä, ja tämä voi tuntua uhkaavalta. Konfliktin rinnastaminen ilmastopakolaisuuden muuttoliikkeeseen luonnollisesti entisestään vahvistaa turvallisuusuhan representaatiota.

Visuaalisessa aineksessa turvallisuusuhka tuotiin esille kuvilla piikkilanka-aidoista (Kuva 4) ja muureista (Kuva 5), sekä kuvaamalla pakolaisia joukkona tummia siluetteja (Kuva 6). Nämä tummina siluetteina kuvatut pakolaiset ovat näkyneet myös aiemmassa tutkimuksessa (Kuusisto & Tuominen 2019), ja tummien siluettien avulla vahvistetaan kuvaa jostain tuntemattomasta ja kenties epäilyttävästä henkilöstä, tai tässä kontekstissa joukosta henkilöitä. Näiden lisäksi ilmastopakolaisuutta on artikkeleissa kuvattu myös suurella joukolla ihmisiä, joista suurin osa on selin kameraan eikä kasvoja näy kunnolla (Kuva 7).

Kuva 4. Piikkilanka-aitaa. Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019. Kuva: Sandor Ujvari / EPA

Kuva 5. Lapsia muurilla. Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019. Kuva: David Peinado / EPA

Kuva 6. Siluetteja. Lähde: Pakolaisaalto on vasta alkusoittoa tulevasta. Yle, 12.9.2015. Kuva: Aris Messinis / AFP / Lehtikuva

Kuva 7. Pakolaisjoukko. Lähde: Näin ilmaston lämpeneminen näkyy Suomessa – katso 10 kohdan lista, joka koskettaa jokaista suomalaista. Ilta-Sanomat, 7.10.2018. Kuva: Vesa Ranta

Kuvat suurista pakolaisjoukoista toistuvat aineistossa pariinkin otteeseen, ja tämä on hyvin yleinen tapa kuvata pakolaisuutta verrattuna aiempaan tutkimukseen. Tällaiset kuvat pakolaisten massasta antavat mielikuvan siitä, että ilmastopakolaisten massat tulevat horjuttamaan yhteiskuntaa (Høeg & Tulloch 2019). Kuvat ihmismassoista lisäävät myös ajatusta siitä, että pakolaisten joukkoa on vaikeaa hallita. Ne voivat myös vedota lukijan omalle mukavuusalueelle; ihmismassoissa ei ole mukavaa seistä, vaan niissä on ikävää ja ahdasta. Artikkeleiden visuaalisesta aineksesta löytyy myös kaukaa otettuja kuvia pakolaisleireistä, sekä kuvauksia kuivuudesta ja tulipaloista. Näillä ympäristöön liittyvillä elementeillä korostetaan symbolista eriytymistä mediassa (Gabrielatos & Baker 2008). Eriytyminen ja erilaisuuden korostaminen voi myös lisätä mielikuvaa turvallisuushasta, kun asetelma mediassa esitetään ”me” ja ”ne”-ajatuksen kontekstissa, ja ilmastopakolaisista luodaan toiseuttavaa, ”meistä Suomen asukkaista” eriävää mielikuvaa.

Turvallisuushan representaatio mediassa voi luonnollisesti olla ongelmallista. Pahimmillaan vahva turvallisuutta uhkaava kehys voi lisätä rasismia ja ksenofobiaa pakolaisia kohtaan. Koska

pakolaiskeskustelu on jo nyt Suomessa hyvin kahtia jakautunutta ja ajoittain kärkeästä, voi turvallisuusuhan kehys pahimmillaan vain lisätä kahtiajakautumista ja ääriajattelua. Turvallisuusuhan kehyksiä käytetään Triandafyllioun (2000) mukaan provosoimaan lukijaa. Provokaatiot voivat vahvimmillaan muuttaa poliittista systeemiä ja uhata geopolittista järjestystä (Triandafylliou 2000). Tämä voi olla ilmastopakolaisten ja pakolaisuuden hallitsemisen kannalta tulevaisuuden poliittisten päätösten kontekstissa pahimmillaan erittäin ongelmallista. Pahimmillaan ilmastopakolaiset voidaan nähdä vain uhkana turvallisuudelle, eikä oikeina, elävinä ihmisinä, jotka ilmaston lämpenemisen seurausten takia ovat heikossa asemassa muuhun yhteiskuntaan verrattuna, ja heitä tulisi auttaa.

Kuten Ransan-Cooper et al. (2015) tutkimuksessaan totesivat, on turvallisuusuhan kehys vahvempi globaalissa pohjoisessa kuin globaalissa etelässä, ja täten ei ole yllättävää, että kehys on hyvin vahva suomalaisessa mediassakin. Tämä johtuu siitä, että globaali pohjoinen ja siten Suomi tulee olemaan mahdollisesti vastaanottavana tahona, jos ja kun ilmastopakolaisten ryhmittymät lähtevät liikkeelle asuinsijoiltaan. Asia nähdään ongelmana ja haasteena, johon tulee löytää ratkaisu.

7.3 Uhri

”Jäätiköiden sulaminen pakottaa todennäköisesti miljoonat bangladeshilaiset muuttamaan Intiaan tulvia pakoön”

Lähde: UNEP: Ilmaston lämpeneminen on turvallisuusriski. Yle, 17.4.2007.

Aiempaan tutkimukseen verrattuna (esim. Høeg & Tulloch 2019, Dreher & Voyer 2015) uhri-kehys ei ole yhtä vallalla aineistossani, kuin aiemmin esitelty turvallisuusuhan kehys. Vaikka se ei ole kehyksistä vahvin, se kuitenkin nousee tasaisesti esille läpi aineiston. Artikkelit luovat ilmastopakolaisista kuvaa passiivisina olosuhteidensa uhreina, jotka joutuvat lähtemään pakoön asuinsijoiltaan. Verbaalisessa aineksessa nostetaan esille sekä yksittäisten ihmisten kärsimys, että yhteiskuntien kärsimys. Vaikka ihmisistä voidaankin puhua tekstissä yksittäisinä, ei heille silti anneta omaa narratiivia, eikä heitä tuoda lähelle artikkelin lukijaa.

” – Ihmiset ovat joutuneet liikkumaan kaupunkeihin niiltä alueilta, joilla he ovat tuhansia vuosia eläneet.”

Lähde: Pakolaisaalto on vasta alkusoittoa tulevasta. Yle, 12.9.2015.

Verbaalisessa aineistossa käytetään paljon ilmaisuja, kuten ”yhteiskunnan heikoimmat”, ”kohtalo”, ”lähteä pakoon”, ”joutunut jättämään kotinsa” ja ”epätoivoinen tilanne”. Teksteissä myös kuvataan sitä, miten ihmiset ovat joutuneet pakon edessä lähtemään, tai vaihtoehtoisesti pakotettu liikkeelle asuinsijoiltaan kuten myös sitä, miten he joutuvat vaaraan ympäristöllisistä syistä johtuen ja siksi joutuvat lähtemään liikkeelle. Verbaalisessa aineksessa tuodaan esille myös naiset ja lapset, ja muuten yhteiskunnan heikoimmassa asemassa olevat ja se, miten olosuhteet vaikuttavat heidän tilanteeseensa vielä enemmän. Artikkeleissa viitataan myös siihen, miten ilmastopakolaisuus voi lisätä pakolaisen haavoittuvuutta, ja mitä seurauksia haavoittuvuudesta voi olla, kuten alla oleva esimerkki ihmiskaupan uhriksi joutumisesta. Esille nostetaan se, miten jo valmiiksi haavoittuvassa asemassa olevien ihmisten olosuhteet kurjistuvat entisestään.

”- Tähän liittyy hyvin tärkeä oikeudenmukaisuus-ulottuvuus. Eli ilmastopakolaisuus koskettaa kaikkein köyhimpiä ja haavoittuvimpia ihmisiä kaikkein eniten ja ensimmäisenä.”

Lähde: Ilmastonmuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

”Ympäristöpakolaiset ovat usein epätoivoisessa tilanteessa, mikä asettaa heidät alttiiksi esimerkiksi ihmiskauppioiden rikollisille hankkeille.”

Lähde: Ympäristöpakolaisten määrä kasvaa miljoonilla. Yle, 9.10.2008.

Visuaalisessa aineistossa uhri-representaatiota luodaan kuvilla lapsista, naisista tai sekä lapsista että naisista (Kuvat 8 ja 9) ja kurjista oloista (Kuva 10). Naiset ja lapset usein kuvataan yhteiskunnan heikoimpina osapuolina, joten luonnollisesti heitä kuvataan eniten uhri-kehyksessä. Tämä nousee esille myös aiemmassa pakolaistutkimuksessa (esim. Moeller 2002). Kuvat eivät ole yhtä poikkeusta lukuun ottamatta lähikuvia, vaan niissä on usein monta ihmistä, tai sitten niissä kuvataan mahdollisten henkilöiden lisäksi ympäristöä ja niitä olosuhteita, joissa ilmastopakolaiset ovat ja joutuvat elämään, ja joista he joutuvat lähtemään pakoon. Artikkeleissa kuvien henkilöitä ei ole nimetty, eikä heille ole täten annettu omaa narratiivia. Kuvien henkilöt jäävät täten vaille omaa ääntä, ja heistä tulee vain visuaalisia näytteitä siitä, miltä ilmaston lämpenemisen uhri voi näyttää. Lisäksi aineistossa esiintyy kuvia tilanteista, joissa pakolaisia pelastetaan veneestä turvaan (Kuva 11).

Kuva 8. Nainen ja lapsi. Lähde: Länsi-Afrikassa useimmat pakenevat lähelle, mutta ilmastonmuutos voi ajaa miljoonat kohti Eurooppaa – kolme syytä, jotka saavat ihmiset liikkeelle. Yle, 6.4.2019.
Kuva: Helmut Fohringer / EPA

Kuva 9. Naisia lastensa kanssa. Lähde: Tanska ottaa vastaan ilmastopakolaisia. Yle, 6.12.2009.
Kuva: AP Graphics Bank

Kuva 10. Myrskyssä tuhoutunut talo. Lähde: YK varoittaa: Maailman on varauduttava ilmastopakolaisten liikkeelle lähtöön – ”Puhumme varmasti miljoonista”. Ilta-Sanomat, 22.1.2020. Kuva: Saeed Khan / AFP / Lehtikuva

Kuva 11. Pakolaisten pelastamista. Lähde: Turvapaikanhakijoiden määrän hetkittäinen lasku ei

tarkoita, että ilmiö olisi ohi – ”Ilmastopakolaisuus on kasvava trendi”. Yle, 30.5.2016. Kuva: Kay Nietfeld / EPA

Ilmastopakolaisista luodaan verbaalisen aineksen avulla uhrin kuvaa, jonka on tarkoitus synnyttää empatiaa ja myötätuntoa lukijassa. Ilmastopakolaiset esitellään ihmisinä, jotka kärsivät ilmaston lämpenemisestä ja sen seurauksista, eivätkä he mahda tilanteelleen mitään. Tämä on noussut esille myös Horstin (2008) tutkimuksessa pakolaisuuden kontekstissa. Uhrien esittäminen passiivisina voi pahimmillaan sivuuttaa heidät oikeina ihmisinä ja poliittisina toimijoina. Suomalaisessa mediassa esiintyvä kehys ilmastopakolaisista uhreina on myös hyvin abstrakti, eikä se nosta esille ihmisiä yksilöinä, joilla on omat tarinansa. Toisin kuin turvallisuusuhan kehyksessä, ei uhri-kehyksessä pohdittu oikeastaan ollenkaan, mitä ilmastopakolaiset uhreina tarkoittavat suomalaisesta näkökulmasta.

Uhri-kehysten myötä esille nousee myös aiheen humanitaarinen puoli, ja tausta-ajatuksena on ehkä se, että lukija saadaan pohtimaan sitä, miten hän itse pystyisi tilanteessa auttamaan. Toisaalta, koska narratiivit jäävät kehyksessä lähes kokonaan pois, ei auttamisen tunne välttämättä ole kovin vahva, kun uhri-kehyksessä esitetään ilmastopakolaiset vääjäämättömien olosuhteidensa uhreina. Koska olosuhteet esitetään niin annettuina, on niihin vaikea pureutua ja niitä lähteä ratkomaan tai selvittämään, mikä taas ei oikeastaan motivoi toimimaan. Oikeudenmukaisuuden diskurssit eivät nousseet aineistossa valtavasti esille muuten, kuin ylempänä olevassa otteessa, mutta toisaalta jo itse uhri-kehys voi synnyttää ja vahvistaa oikeudenmukaisuuden diskurssia.

Mikäli uhri-kehys on tarpeeksi vahva, voi sillä olla jopa poliittisia vaikutuksia, mikäli tarpeeksi moni ihminen kokee, että heillä on valtaa toimia jotenkin asian suhteen. Nämä poliittiset vaikutukset parhaimmillaan voivat tarkoittaa muutoksia jopa lakeihin, jotta ympäristöpakolaisille on helpompi taata paremmat olosuhteet vastaanottomaassa – tai edes ottaa heidät kunnolla huomioon oikeudellisessa keskustelussa esimerkiksi antamalla pakolaisstatuksen niille, jotka joutuvat ilmastollisista syistä lähtemään kotoaan.

7.4 Monimutkainen ongelma

Monimutkainen ongelma -kehys korostaa ilmastopakolaisuuden ilmiötä monimutkaisena ja -syisenä ongelmana, joka tulee yhteiskunnan tasolla jotenkin ratkaista. Ilmastopakolaisuuden ongelmaa kuvaillaan teksteissä suoraan ”sekavaksi vyyhdiksi”, ”ongelmaksi”, ”monimutkaiseksi kysymykseksi”, ”päivänpolttavaksi kysymykseksi”, ”vaikeaksi määritellä”, ”tulevaisuuden haasteeksi” ja ”globaaliksi ongelmaksi”. Erityisesti ilmiön ongelmallisuus ja haasteellisuus nousevat vahvasti esiin verbaalisessa aineksessa. Lisäksi nousee esille se, miten ilmiön syitä ja seurauksia itsessään on vaikea määritellä, joka entistään lisää sen haasteellisuutta.

”YK:n pakolaisjärjestö UNHCR on työskennellyt 70 vuoden ajan auttaakseen konfliktien alta köyhistä maista paenneita, mutta ilmastopakolaisten auttaminen on monimutkaisempi kysymys.”
Lähde: YK varoittaa: Maailman on varauduttava ilmastopakolaisten liikkeelle lähtöön – ”Puhumme varmasti miljoonista”. Ilta-Sanomat, 22.1.2020.

”Ilmastopakolaisuudesta puhuttaessa on usein vaikea määritellä, mikä on syy ja mikä seuraus.”
Lähde: Ilmastomuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

”Koko teema on sekava vyyhti, johon liittyy kysymyksiä laista, politiikasta, rahasta ja oikeudenmukaisuudesta. Aihetta pohditaan eri puolilla maailmaa asiantuntijatapaamisissa ja konferensseissa, mutta keskustelua ei ole keskitetty mihinkään.”
Lähde: Ilmastomuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

Siinä missä ilmastopakolaisten omat narratiivit jäävät koko aineistossa hyvin harvaan eikä heidän oma äänensä kuulu, on esille nostettu joukoittain asiantuntijoiden ja poliitikkojen lausuntoja ja pohdintoja. Uutisiin on nostettu lausuntoja erilaisilta professoreilta, tutkijoilta sekä ihmisiltä, jotka muuten toimivat pakolaisten parissa. Lisäksi lausuntoja on eri poliitikoilta, jotka toimivat korkearvoisissa viroissa esimerkiksi Suomessa, EU:ssa tai YK:lla.

” – Vaikka numero olisi 100 tai 50 miljoonaa vuoteen 2100 mennessä, kyseessä on silti valtava sekasorto ja suuri määrä kärsimystä, Ben Strauss, yhdysvaltalaisen Climate Centralin toimitusjohtaja ja johtava tutkija kommentoi AFP:lle.”
Lähde: YK:lta jälleen uusi apokalyptinen raportti: Maailmaan syntyy 250 miljoonaa ilmastopakolaista, kun vääjäämättä nouseva merenpinta nielaisee kaupunkeja. Iltalehti, 29.8.2019.

” Eurooppa voi odottaa vielä paljon nykyistä suurempaa siirtolaisaaltoa Afrikasta, jos ilmastonmuutosta ei saada hillittyä, sanoi Sir David Attenborough IMF:n kokouksessa pitämässään puheessa.”

Lähde: Attenborough: ilmastonmuutos lisää afrikkalaisten painetta pyrkiä Eurooppaan. Yle, 12.4.2019.

Visuaalisessa aineistossa kuvat ovat kasvo- ja lähikuvia artikkeleissa puhuneista asiantuntijoista sekä poliitikoista. Osassa henkilöt katsovat suoraan kameraan, osa kuvista taas on otettu esimerkiksi konferenssissa, jossa henkilö puhuu yleisölle tai on muuten tilanteessa mukana (Kuva 12). Lähikuvat, joissa henkilö katsoo kameraan, ovat lähinnä suomalaisista asiantuntijoista ja poliitikoista. Näiden lisäksi aineistossa on kuvia, jossa poliitikot ovat kerääntyneet yhteen niin sanotusti ratkomaan ilmastopakolaisuuden ongelmaa (Kuva 13, Kuva 14).

Kuva 12. Sir David Attenborough. Lähde: Attenborough: ilmastonmuutos lisää afrikkalaisten siirtolaisten painetta pyrkiä Eurooppaan. Yle, 12.4.2019. Kuva: Andrzej / Grygiel / EPA

Kuva 12. Poliitikkoja Puolustusvoimien kurssilla. Lähde: Ilmastomuutos on uusi vihollinen, johon puolustusvoimat varautuu – ”Sokkeja on tulossa, kun äärisolosuhteet pahenevat”. Yle, 28.4.2018. Kuva: Sasha Silvala / Yle

Kuva 14. Poliitikkoja rivissä. Lähde: Länsi-Afrikassa useimmat pakenevat lähelle, mutta ilmastonmuutos voi ajaa miljoonat kohti Eurooppaa – kolme syytä, jotka saavat ihmiset liikkeelle. Yle, 6.4.2019. Kuva: Michel Euler / EPA

Esille nostamani kehys ei esiinny aiemmassa tutkimuksessa ilmastopakolaisuudesta ainakaan kovin vahvana, muuten kuin siten, että ilmastopakolaiset ovat abstrakti, tieteellisen keskustelun kohde (Høeg & Tulloch 2019). Toisaalta aiemmassa pakolaistutkimuksessa on nostettu esille se, että ilmiöstä keskustellaan paljon asiantuntijoiden kautta, toisin kuin pakolaisten omien tarinoiden ja narratiivien kautta. Mielestäni tämä tekee kehyksestä mielenkiintoisen sekä jokseenkin ongelmallisen. Se vahvistaa ilmastopakolaisuutta abstrakteja sävyjä omaavana ongelmana, josta keskustellaan jossain hyvin kaukana lukijaa itseään, eikä se siten kosketa häntä. Asiantuntijoiden esille nostaminen luo myös sellaisen kuvan, että pakolaisten omat narratiivit ovat hyvin toissijaisia, ja on tärkeämpää kuunnella asiantuntijoita ja poliitikoita, jotka eivät välttämättä edes tiedä, millaista elämä ilmastopakolaisena saattaa oikeasti olla. Asiantuntijoiden ja poliitikoiden aseman korostaminen ilmastopakolaisuuden aiheessa saattaa luoda myös mielikuvan siitä, että heillä on vastuu ja velvollisuus ratkaista ilmastopakolaisuuteen liittyvät ongelmat, eikä yksittäisillä ihmisillä, kuten artikkelin lukijoilla tai ilmastopakolaisilla itsellään, välttämättä ole valtaa ongelman ratkaisuun.

Kuten Ransan-Cooper et al. (2015) tutkimuksessaan nostivat esille, globaalissa pohjoisessa ilmastopakolaisuuden ilmiö nostetaan esiin ongelmana, ja niin se nostetaan myös suomalaisessa mediassa. Osin tämä nojautuu myös turvallisuusuhka-kehykseen. Esille nousevat myös abstraktio-kehykseen liittyvät ennusteet, kun asiantuntijalausunnot pyrkivät ennustamaan sitä, paljonko ja minne ilmastopakolaiset tulevat tulevaisuudessa suuntaamaan. Toisaalta Monimutkainen ongelma-kehystä voisi siis kutsua myös abstraktio-kehykseksi, sillä se on hyvin samankaltainen Høegin ja Tulloch (2019) abstraktio-kehyksen kanssa. Suomessa kuitenkin nostetaan asiantuntijat ja poliitikot vielä suuremmalle korokkeelle määrittelemään ja kuvailemaan käsillä olevaa ongelmaa. Tämä johtaa siihen, että ilmastopakolaiset ja ilmastopakolaisuus ilmiönä pelkistetään vain numeroiksi, joka ei motivoi oikeastaan mihinkään toimintaan ja vie ilmastopakolaisilta heidän ihmisyytensä.

7.5 Hyväksyttävä pakolaisuus

”Parempia taloudellisia oloja etsivät siirtolaiset ovat enimmäkseen nuoria miehiä. Ympäristösyistä liikkeelle lähtee yhteiskunnan heikoimpia, eli naisia, lapsia ja vanhuksia. Se, että he joutuvat jättämään kotinsa kertoo ympäristön tilan toivottomuudesta, Bogardi kertoo.”

Lähde: Ympäristöpakolaisten määrä kasvaa miljoonilla. Yle, 9.10.2008.

Yllä oleva ote eräästä artikkelista esiintyy myös uhri-kehyksessä, mutta olen nostanut sen myös tärkeäksi osaksi hyväksyttävä pakolaisuus-kehystä sen luoman vastakkainasettelun vuoksi. Uhri-kehys ja hyväksyttävä pakolainen-kehys ovat osittain limittäisiä, mutta eivät täysin. Hyväksyttävä pakolainen -kehyksessä korostetaan sitä, millainen ilmastopakolainen vielä vahvemmin ”ansaitsee paikkansa ja huolenpitoa”, kuin uhri-kehyksessä. Yllä olevassa esimerkissä korostetaan naisten ja lasten ensisijaisuutta yhteiskunnan heikoimpina, ja tulee väistämättä kuva, että nuoret miehet eivät ”ansaitse” pakolaisstatusta samalla tavalla, vaikka hekin ovat voineet joutua jättämään kotinsa ilmaston lämmetessä, kuten naiset ja lapsetkin.

Yllä olevan otteen lisäksi aineistossa esiintyneet vähäiset lähinarratiivit ovat osa tätä kehystä. Niitä voisi korostaa myös osana uhri-kehystä, sillä ne osoittavat lukijalle lähes käsinkosketeltavasti, kuka ilmaston lämpenemisestä kärsii ja miten. Esille on nostettu esimerkiksi erään Yhdysvaltojen saaren, Tangierin, asukkaiden kohtalo, kun saari uhkaa upota meren pinnan noustessa. Tätä voitaisiin verrata aiemmassa tutkimuksessa esiintyneisiin narratiiveihin esimerkiksi Tuvalun asukkaista (Farbotko 2012). Myös Euroopasta on tuotu esille lähinarratiiveja, kun Alankomaissa ihmiset joutuvat muuttamaan kodeistaan alavilla mailla, kun heidän kotinsa uhkaavat upota mutaan.

Kolmas lähinarratiivi kertoo perheestä Bangladeshissa, jossa kuumuus pakottaa ihmisiä heidän ympäriltään muuttamaan kotikylästään muualle. Kaikissa lähinarratiiveissa kerrotaan muuttamisesta oman maan sisällä, joka toisaalta antaa lukijalle sen kuvan, että ongelma ei jälleen kosketa Suomea. Toisaalta Amerikasta ja Alankomaista esille nostetut esimerkit tuovat aiheita hieman lähemmäs suomalaista näkökantaa, mutta eivät kuitenkaan tarpeeksi realisoidakseen ongelman suuruutta lukijalle. Koska esimerkeiksi nostetut narratiivit ilmastopakolaisuudesta ”pysyvät kotimaansa rajojen sisällä”, luodaan sillä hyväksyttävämpää ilmastopakolaisen representaatiota, kun yksittäiset, kurjat tarinat eivät lopulta kosketa ”meitä”. Riskinä on myös se, että tällainen narratiivi voi luoda suomalaiselle lukijalle sen ajatuksen, että ilmastopakolaisuudesta syntyvä muuttoliike on ratkaistavissa muutolla oman maan sisällä, jolloin muualle muuttavista pakolaisista voi syntyä mielikuva ”elintasopakolaisista”, joka itsessään on erittäin huono asia esimerkiksi siten, että asenteet ”elintasopakolaisia” kohtaan ovat erittäin kielteisiä.

”Onko maahanmuutto ratkaisu huoltosuhdeongelmaan?”

Lähde: Ennuste: Pekingin papat ja Pihtiputaan mummit mullistavat maailmantalouden. Yle, 5.3.2014.

”– Suomalaiset ikääntyvät japanilaisten ohella maailman nopeiten. Se edellyttää sopeutumiskykyä, ja siksi haluamme nähdä maahanmuuttajat myös mahdollisuutena, Mönkkönen sanoo.”

Lähde: Turvapaikanhakijoiden määrän hetkittäinen lasku ei tarkoita, että ilmiö olisi ohi – ”ilmastopakolaisuus on kasvava trendi”. Yle, 30.5.2016.

Toisaalta verbaalisesta aineksesta nousee toisenlainen näkökanta hyväksyttävään ilmastopakolaisuuteen, joka koskee ”meitä” hyvinkin paljon. Ilmastopakolaisuus nähdään nimittäin mahdollisuutena ja keinona parantaa Suomen huoltosuhdetta, ja vahvistaa Suomen kansainvälistymistä. Tämä näkökanta ei ole järin vahva, mutta kuitenkin niin vahva, että se esiintyy artikkeleissa muutamaan otteeseen ja olen nostanut sen esille tähän kehykseen. Kun vaikutuksesta Suomen huoltosuhteeseen puhutaan, on artikkeleissa puhuttu maahanmuutosta ilmastopakolaisuuden sijaan, vaikka usein ilmastopakolaisuus on mainittu artikkeleissa ja syynä ihmisten liikkumiseen entistä enemmän tulevaisuudessa. Tämä saa ilmiön kuulostamaan hallittavammalta ja siltä, että siitä on Suomelle hyötyä ja täten on hyväksyttävää, että ilmastopakolaisia saapuu maahanmuuttajina Suomeen. Huoltosuhdetta parantamalla ilmastopakolaiset ”ansaitsevat” muuttaa osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Nämä nostot tuovat ilmastopakolaisuuden ilmiön kenties kaikkein konkreettisimmin lähelle suomalaista lukijaa verbaalisessa aineksessa.

Visuaalisessa aineksessa hyväksyttävä pakolaisuus korostuu kuvilla, joissa pääfokus on lapsissa, jotka näyttävät iloisilta (Kuva 15) ja esimerkiksi leikkivät (Kuva 16). Artikkeleissa on kuvattu myös nuoria kouluympäristössä (Kuva 17). Kuvat ovat suurimmilta osin värikkäitä, eikä niissä juurikaan korostu ne kurjat olot, joita ilmastopakolaiset yleensä kuvataan lähtevän pakoon, toisin kuin esimerkiksi uhri- ja seuraavaksi esiteltävässä kurjat olosuhteet -kehyksissä. Osa kuvista on kasvokuvia ja osa on otettu hieman kauempaa. Kuvat ovat myös melko moninaisia, ja niissä on kuvattu ihmisiä eri puolilta maapalloa.

Visuaalinen aineisto hyväksyttävästä pakolaisuudesta viittaa esimerkiksi siihen, että lapset ovat yhteiskunnassa heikoimmassa asemassa, ja samaan aikaan heissä on tulevaisuuden toivo. Erityisesti kouluympäristöön sijoittuva visuaalinen aines luo kuvaa koulutetuista nuorista, jotka ilmaston

lämpenemisen johdosta muuttavat muualle, vaikkapa Suomeen parantamaan huoltosuhdetta tai tarjoamaan tietotaitoaan kansainvälistyvässä ympäristössä. Lämpimät ja kirkkaat värit sekä iloiset ilmeet kuvissa antavat myös huomattavasti positiivisemmän kuvan ilmastopakolaisilmiöstä.

Kuva 15. Pakolaislapsia. Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019. Kuva: UNHCR

Kuva 16. Lapsia leikkimässä. Lähde: Hukkuvalla Tangerin saarella lähellä Washingtonia uskotaan Trumpiin ja Jumalaan, ei ilmastonmuutokseen – ”Meistä voi tulla pakolaisia”. Yle, 12.11.2017.
Kuva: Yuri Gripas

Kuva 17. Nuoria koulussa. Lähde: Meri tuli kylään, Yle.

Hyväksyttävä pakolaisuus -kehys luo representaatiota siitä, millaisia ilmastopakolaisia Suomi voisi mahdollisesti hyväksyä yhteiskuntaansa. Pääasiassa pakolaisten tulee olla nuoria ja lapsia, tai ainakin hyödyllisiä Suomen taloudelliseen tilanteeseen nähden. Lisäksi se, että elää tarpeeksi kurjissa olosuhteissa, voi näyttäytyä lukijalle sellaisena, että sen perusteella voisi saada sijan suomalaisesta yhteiskunnasta. Tältä osin hyväksyttävä pakolaisuus -kehys viittaa osin aiempaan keskusteluun siitä, kuka ”ansaitsee” olla pakolainen.

Hyväksyttävää pakolaisuus on myös siinä tilanteessa, että se ei kosketa Suomea, vaan tapahtuu jossain muualla, ”omien rajojen sisällä”. Tällöin ongelma ei kosketa Suomea, vaikka ilmaston lämpeneminen globaalina ongelmana oikeasti Suomea koskettaakin, ja jälleen

ilmastopakolaisuudesta luodaan abstrakti mielikuva, joka tapahtuu ilmiönä jossain kaukana, eikä motivoi minkäänlaiseen toimintaan.

7.6 Kurjat olosuhteet

”Yleisesti ottaen voi sanoa, että ilmastonmuutoksen vaikutuksista kärsivät eniten ne köyhät maat, jotka ovat kaikkein vähiten syyllisiä ongelman syntymiseen.”

Lähde: Kymmenen kysymystä ilmastonmuutoksesta. Yle, 25.11.2015.

”Kuivuus, meriveden nousu ja yhä useammin toistuvat ja rajummat hurrikaanit ovat esimerkkejä ilmastonmuutoksen seurauksista, jotka voivat pakottaa ihmisiä jättämään kotinsa ja pakenemaan”

Lähde: Ilmastopakolaiset voivat pyrkiä Suomeen. Iltalehti, 14.8.2022.

Kurjat olosuhteet -kehyksessä nostetaan vahvasti esiin syyt, joiden takia ilmastopakolaiset joutuvat lähtemään pakoon asuinsijoiltaan. Fokus on ilmaston lämpenemisessä ja siitä johtuvista seurauksista esimerkiksi ympäristöön, ja ihmiset ikään kuin ”sysätään sivuun” ympäristökuvausten tieltä. Kehyksessä kuvaillaan välillä hyvin tarkkaan, mitkä ja miten ilmaston lämpenemisen syyt vaikuttavat siihen, että ihmiset joutuvat jättämään kotinsa ja pyrkimään muualle. Lisäksi kurjat olosuhteet -kehyksessä korostuu se, missä ilmaston lämpeneminen vaikuttaa eniten.

Näin hiilidioksidipäästöt uhkaavat tutkijoiden mukaan pilata olosuhteet, jotka mahdollistavat muun muassa maanviljelyn ja karjan kasvatuksen. Erityisen tukaliksi olot voivat muuttua Saharan eteläpuolisessa Afrikassa, Etelä-Amerikassa, Intiassa, Kaakkois-Aasiassa, Arabian niemimaalla ja Australiassa.

Lähde: Jopa kolme miljardia ihmistä voi joutua ilmastopakolaisiksi seuraavan 50 vuoden aikana. Iltalehti, 6.5.2020.

Verbaalisessa aineksessa kuvaillaan ihmisten kärsimystä, mutta kuitenkin niin, että ihmiset itsessään pysyvät hyvin abstrakteina. Heitä ei nimetä, eikä heille anneta muita narratiiveja kuin se, että he kärsivät ilmaston lämpenemisen seurauksista. Ilmaston lämpenemisen seurauksia kuvaillaan hyvin tarkkaan ja erityisesti kuumuus ja sen seuraukset nostetaan esille artikkeleiden verbaalisessa aineksessa. Artikkeleissa mainitaan myös se, miten ihmisten elinkeinot kärsivät ilmaston lämpenemisestä, ja siten ihmistenkin kärsimys lisääntyy.

Myös kuumuuden suhteen kaupungit ovat kaikkea muuta kuin turvapaikka. Kaupungin lämpötilat ovat usein huomattavasti korkeammat kuin ympäröivän maaseudun.

Tämä johtuu siitä, että kaupunkien rakennusmateriaalit, kuten betoni ja asfaltti, imevät kuumuutta itseensä ja heijastavat sitä ympäristöön. Myös liikenne tuottaa lämpöä.

Kuumuus on vaarallista erityisesti kaupungeissa asuville köyhille ja huono-osaisille ihmisille, kuten slummeissa asuville lapsille. Ihmiset, joiden asema on jo valmiiksi heikko, eivät pääse kuumuutta pakoon kunnollisiin sisätiloihin. Siinä vaiheessa kun kaupungin kantokyky pettää, ihmiset joutuvat pakenemaan rajojen yli muihin maihin.

Lähde: Tuore raportti: Kuumuus tekee isosta osasta maailmaa asuinkelvottoman – kymmenet miljoonat joutuvat jättämään kotinsa. Iltalehti, 5.1.2022.

Kurjat olosuhteet -kehyksessä on kaikista kehyksistä vahvin visuaalinen aineisto. Kuvissa esiintyy esimerkiksi ihmisiä elinkeinonsa parissa, joka on ilmaston lämpenemisen seurausten myötä hankaloitunut (Kuva 18). Lisäksi kuvastoon kuuluu paljon kuvia luonnosta, joka on kärsinyt esimerkiksi kuivuudesta tai tulvista (Kuva 19). Näissä kuvissa ihmiset eivät ole fokuksessa, vaan ympäristö. Myös niissä kuvissa, joissa on ihmisiä, korostetaan heidän elämäänsä ympäristön armoilla (Kuva 20). Kuvat ovat kaukaa otettuja, osa niistä on otettu kaupungeissa ja osa taas maaseudulla tai kylissä. Aineistossa esiintyy kuvia myös eläimistä, jotka ovat kärsineet ilmaston lämpenemisen vaikutuksista (Kuva 21).

Kuva 18. Elämää tulvineessa kylässä. Lähde: Miljoonat ihmiset muuttavat uusiin maihin, mutta

vielä harva on ilmastopakolainen. Yle, 17.3.2019. Kuva: Abir Abdullah / EPA

Kuva 19. Kuivuutta. Lähde: Tuore raportti: Kuumuus tekee isosta osasta maailmaa asuinkelvottoman – kymmenet miljoonat joutuvat jättämään kotinsa. Iltalehti, 5.11.2022. Kuva: EPA/AOP

Kuva 20. Elämää tulvineessa kaupungissa. Lähde: YK:lta jälleen apokalyptinen raportti: Maailmaan syntyy 2050 miljoonaa ilmastopakolaista, kun vääjäämättä nouseva merenpinta nielaisee kaupunkeja. Iltalehti, 29.8.2019. Kuva: EPA/AOP

Kuva 21. Kuivuuden seurauksia. Lähde: Elämme erilaisessa ilmastossa 30 vuoden kuluttua, mutta millaisessa?. Yle, 22.4.2018. Kuva: Aaron Ufumeli / EPA

Kurjat olosuhteet -kehyksessä korostuu siis se, miten ilmaston lämpenemisestä kärsivät niin ihmiset, kuin luontokin. Ihmisille ei kehyksessä anneta oikeastaan muuta roolia, kuin ilmaston lämpenemisen seurauksista kärsivän rooli. Tämä menee osin yhteen uhri-kehysten kanssa, jossa ihmisistä luodaan myös hyvin passiivinen kuva, jossa he ovat olosuhteiden uhreja. Kurjat olosuhteet -kehyksessä nämä olosuhteet ovat kuitenkin ensisijaisessa fokuksessa, ja kuvauksilla korostetaan sitä, miten hirveitä oloja ihmiset joutuvat kestämään eri puolilla maailmaa ilmaston lämpenemisen takia. Kehyksellä on eittämättä tarkoitus herättää empatiaa lukijassa kärsiviä kohtaan, ja kenties motivoida toimimaan ilmastosta kärsivien hyväksi. Toisaalta kehys pitää edelleen ilmaston lämpenemisestä kärsivien ihmisten narratiivit kaukaisena lukijasta, ja siten hyvin abstraktina ilmiönä. Täten voisikin sanoa, että lukijalle saattaa nousta kurjat olosuhteet -kehysten myötä huoli enemmän luonnon ja eläinten suhteen, kuin ihmisten suhteen. Tämä huoli saattaa kuitenkin myös motivoida toimimaan ilmastolle paremmilla tavoilla, kun artikkeleissa tuodaan konkreettisesti esille se, millaisia vaikutuksia ilmaston lämpenemisellä on ympäristöön.

7.7 Oikeudellinen asema

”Kansainvälinen oikeus ei anna vastausta siihen, mitä meren alle peittyvien maiden kansalaisille käy.”

Lähde: Ilmastonmuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

Oikeudellisen aseman kehys nostaa artikkeleissa esiin ilmastopakolaisten heikon oikeudellisen aseman. Tämä kehys esiintyy artikkeleissa ainoastaan verbaalisessa muodossa, eikä siihen ole liitetty visuaalista ainesta. Toisaalta heikkoa oikeudellista asemaa ei välttämättä ole helpoin ilmentää visuaalisesti, sillä se on hyvin abstrakti kehys. Oikeudellinen asema -kehysten voisi nostaa myös monimutkainen ongelma -kehykseen mukaan, mutta tutkimuksen fokuksen takia koin parhaaksi nostaa sen omaksi kehukseksi.

”Mies lähetettiin takaisin Kiribatille neljä vuotta kestäneen oikeuskäsittelyn jälkeen. Jos mies olisi saanut jäädä Uuteen-Seelantiin, hänestä olisi tullut virallisesti maailman ensimmäinen ilmastopakolainen.”

Lähde: Uusi-Seelanti karkotti ilmastopakolaiseksi pyrkineen. Ilta-Sanomat, 24.9.2015.

Oikeudellinen asema -kehysten ytimessä on paljolti se, että ilmastopakolaisuudella tai ilmastopakolaisilla ei ole varsinaista oikeudellista asemaa. Tähän annetaan myös pariin otteeseen syitä, jotka perustuvat lähinnä sille, että ilmastopakolaisuutta on hankala määritellä. Tämän lisäksi aineistossa nostetaan esille ilmastopakolaisten asema suomalaisessa ja pohjoismaalaisessa lainsäädännössä, erityisesti Tanskassa, joka on vastaanottanut ympäristöstä johtuvista syistä muuttaneita henkilöitä. Oikeudellinen asema -kehyksessä on nostettu esille myös tapaus kiribatilaisesta henkilöstä, joka haki ilmastonmuutosperustein turvapaikkaa Australiasta tätä saamatta. Artikkeleissa on käsitelty myös tästä juontuvaa keskustelua ja YK:n ihmisoikeuskomitean antamaa lausuntoa tapauksesta. Vaikka kiribatilaisen miehen tapaus on nostettu esille, ei hänestä ole kuitenkaan luotu henkilökohtaista narratiivia.

Ilmastopakolaisuudelle ei ole virallista termiä, minkä vuoksi kansainvälinen oikeuskaan ei ilmiötä tunne. Käsitteen määrittelyssä on kolme ydinkysymystä: nähdäänkö muuttaminen vapaaehtoisena vai pakon sanelemana, onko se väliaikaista vai pysyvää, ja liikkuvatko ihmiset kansainvälisesti vai maan sisällä. Ilmastonmuutos etenee hitaasti, mikä tekee siitä erityisen hankalan kysymyksen kansainväliselle oikeudelle.

Lähde: Ilmastonmuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

Geneven sopimuksen pakolaisen määritelmä vainotuksi joutumisesta ei sovi ilmastopakolaisuuden mittariksi. Tanskassa on sovellettu eloonjäämiskriteeriä, jonka nojalla kielteisen päätöksen saaneet turvapaikanhakijat voivat saada oleskeluluvan humanitaarisilla perusteilla, jos he tulevat alueilta, joilla vallitsevat erityisen vaikeat elinolosuhteet. Tanska myönsi esimerkiksi vuonna 2001 oleskeluluvan 30:lle afganistanilaiselle maan kuivuuden vuoksi.

Suomen ulkomaalaislaissa on pykälä, jonka perusteella ulkomaalaiselle voidaan myöntää oleskelulupa humanitaarisen suojelun perusteella, jos hakija ei voi palata kotimaahansa siellä tapahtuneen ympäristökatastrofin vuoksi. Pykälää ei kuitenkaan ole koskaan sovellettu, eikä ilmastopakolaisuuskaan ei ole juuri esillä Suomen maahanmuuttopolitiikassa.

Lähde: Ilmastonmuutos hävittää kokonaisia valtioita – kansalaisten kohtalo ratkaisematta. Yle, 29.7.2011.

Oikeudellisen aseman kehys luo ilmastopakolaisuudesta hyvin abstraktia representaatiota oikeudellisen keskustelun kohteena. Koska oikeudellisessa keskustelussa ei oikeastaan tuoda esille, keitä ovat ilmastopakolaiset ja millaisesta ääriolosuhteista he joutuvat lähtemään pakoon, tulee lukijalle käsitys häilyväisestä ilmiöstä, josta juontuvaan ongelmaan ei ole vielä vastausta. Artikkeleissa ei myöskään luoda sellaista kuvaa, että ongelmaan tulisi kiireellisesti löytää vastaus. Vaikka ilmastopakolaisuus esitetään hyvin abstraktina aiheena oikeudellinen asema -kehyksessä, tuodaan se silti hieman lähemmäs lukijaa nostamalla aihe esiin Suomen kontekstissa. Tosin, kuten artikkeleista käy ilmi, ei Suomeen ole varmuudella muuttanut ihmisiä pelkästään ympäristöllisin perustein, eikä ilmastopakolaisuus ole ollut esillä Suomen maahanmuuttopolitiikassa juuri ollenkaan.

Oikeudellisen diskurssin abstrakti luonne voi johtaa siihen, että oikeudellisessa keskustelussa ilmastopakolaisten asemasta unohdetaan se, että lukujen takana on aivan oikeita ihmisiä, jotka joutuvat mahdollisesti kärsimään siitä, että eivät voi hakea turvapaikkaa toisesta maasta ilmaston lämpenemiseen liittyvistä syistä. Tämä voi lisätä entisestään heidän kärsimystään ja kurjuuttaan. Toisaalta, koska keskustelu oikeudellisen aseman heikkoudesta on olemassa, osoittaa se, että aiheesta ollaan kiinnostuneita ja pitämällä aiheen esillä pystytään heikolle oikeudelliselle asemalle kenties tekemään jotain.

8 MEDIAN REPRESENTAATIOT ILMASTOPAKOLAISUUDESTA

Tämän tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia representaatioita suomalainen media konstruoii ilmastopakolaisuudesta. Tutkimuksen kohteena olivat Ylen, Ilta-Sanomien ja Iltalehden internetissä julkaistut artikkelit 15 vuoden ajalta, ja tältä ajalta löydettyihin 31 artikkeliin tein integratiivisen kehysanalyysin konstruktionistisesta näkökulmasta. Tutkimukseni pääkysymys oli seuraavanlainen:

Millaisena ilmastopakolaisuuden ilmiö kuvataan mediassa?

Ilmastopakolaisuuden ilmiöstä luodaan monenlaisia representaatioita, mutta lopulta lähes kaikki esille nousseet representaation muodot ovat hyvin abstrakteja, passiivista mielikuvaa ilmastopakolaisuudesta luovia konstruointeja. Artikkelit korostavat ilmastopakolaisuutta hyvin ulkopuolisesta näkökulmasta, eivätkä tuo aihetta suomalaiselta katsantokannalta kovinkaan lähelle lukijaa. Tämä voi aiheuttaa sen, että ilmastopakolaisuutta ei nähdä tulevaisuuden kriisinä niin voimakkaasti, kuin se ehkä sen mahdollisiin mittakaavoihin perustuen tulisi nähdä. Ilmaston, kuten myös ilmastopakolaisuuden kannalta olisi erittäin tärkeää tunnistaa jo tässä vaiheessa se, millainen ongelma kyseessä on jo nyt, jotta sen pahentuminen voitaisiin tulevaisuudessa estää.

Suomalaisen median konstruoimat representaatiot ilmastopakolaisuudesta mukailevat aiempaa tutkimusta, ja täten ilmastopakolaiset esitetään esimerkiksi turvallisuusuhkina, uhreina ja tieteellisen keskustelun kohteina. Pakolaisten omia narratiiveja ei tuoda esille kuin pariin otteeseen, ja näin ilmastopakolaisuudesta luodaan representaatiota, jota ei tuoda lukijaa lähelle, vaan se pidetään kaukana ja ”meistä erillisinä”. Ainoa poikkeus on hyväksyttävä pakolaisuus -kehys, jonka avulla luodaan kuvaa siitä, millaiselle ilmastopakolaiselle löytyy tilaa suomalaisesta yhteiskunnasta. Kun pakolaisesta on Suomen taloudelle hyötyä, on hän silloin tervetullut Suomeen, ja näin ilmastopakolaisuus asetetaan mediassa Suomen kontekstiin.

Tutkielman ensimmäinen alakysymys kuului seuraavanlaisesti:

Miten mediassa kuvataan ilmastopakolaisuuden syitä ja seurauksia?

Mediassa ilmastopakolaisuuden syiksi nimettiin ilmaston lämpeneminen sekä elinolojen kurjistuminen alkuperäisillä asuinalueilla. Eniten tähän ottivat kantaa ilmastopakolainen-kehys sekä kurjat olosuhteet -kehys, jotka representaatioillaan konstruoivat kuvaa ilmastopakolaisista, jotka ympäristön muuttuessa joutuvat lähtemään kotoaan muualle. Ilmaston lämpenemisen juurisyitä tai globaalin pohjoisen vastuuta ilmaston lämpenemisestä ei kuitenkaan kehyksien ja representaatioiden kontekstissa juurikaan otettu esille. Näin lukijalle voi pahimmillaan välittyä kuva siitä, että mitään ei ole tehtävissä ja olosuhteet nyt vain sattuvat olemaan kurjemmat toisella puolella maapalloa, joka on erittäin vaarallinen ajatus ilmaston lämpenemisen kontekstissa. Tämä mielikuva voi viedä lukijalta pois vallan tunnetta ja motivaatiota ilmaston lämpenemisen lopettamisen edistämiseksi. Se voi myös vääristää ylipäätään sitä mielikuvaa, että toisella pallonpuoliskolla vallitsevat olosuhteet vain ovat olemassa, eivätkä ne johdu ilmaston lämpenemisestä.

Ilmastopakolaisuuden seurauksiksi nostettiin luonnollisesti ilmaston lämpenemisestä syntyvä muuttoliike, ja sen myötä nousevat mahdolliset turvallisuusuhat ja ongelmat. Aiemman tutkimuksen valossa ei ole yllättävää, että median representaatioissa korostuu huoli oman maan turvallisuudesta ja ilmastopakolaisuuden aiheuttamista mahdollisista konflikteista ja muista ongelmista, varsinkaan, kun Suomessa julkinen puhe pakolaisuudesta on välillä erittäin kärkeästä ja kahtia jakautunutta. Toisaalta turvallisuusuhan rinnalle on noussut, joskin erittäin paljon heikommin, ilmastopakolaisten mahdollinen hyöty Suomen talouteen, joka nousi esille hyväksyttävä pakolaisuus -kehyksessä. Ongelmallistahan tämä on siitä näkökulmasta, että kaikkien pakolaisten, jotka elävät niin äärimmäisissä olosuhteissa, että he joutuvat lopulta lähtemään, tulisi olla ”hyväksyttäviä pakolaisia”, eikä heistä tarvitsisi olla erikseen jotain hyötyä, että he ansaitisivat paikan suomalaisesta yhteiskunnasta. Pääasiassa ilmastopakolaisuuden representaatiot ovat seurausten kannalta kuitenkin sävyttyneet ongelmaksi ja uhaksi yhteiskunnalle, joka on erittäin vaarallista ilmastopakolaisten itsensä kannalta. Pahimmillaan tällaiset representaatiot voivat entisestään lisätä ilmastopakolaisten kokemaan rasismia, ja äärimmilleen vietyinä ne voivat aiheuttaa selkkauksia. Turvallisuusuhan ja monimutkaisen ongelman kehys voi siis itsessään uhata ilmastopakolaisen itsensäkin turvallisuutta, joka on ilmastopakolaisen statuksesta johtuen jo muutenkin vaakalaudalla.

Toinen tutkimukseni alakysymys oli seuraavanlainen:

Miten ilmastopakolaisten oikeudellinen asema näkyy artikkeleissa?

Ilmastopakolaisten oikeudellinen asema näkyy artikkeleissa enemmän, kuin tätä tutkimusta aloittaessani oletin. Median keskustelu ja kehystys aiheesta mukailee aiempaa tutkimusta ja julkista keskustelua siten, että ilmastopakolaisilla ei ole ollenkaan selkeästi määriteltyä oikeudellista asemaa, tai se on erittäin heikko. Näin ilmastopakolaisten oikeudellinen asema otetaan esille, ja se nostetaan keskustelun aiheeksi, vaikkakin muihin kehyksiin ja keskustelun aiheisiin ilmastopakolaisuuteen liittyen erittäin vähäisesti. Lyhyesti sanottuna oikeudellinen asema ja sen heikkous näkyy artikkeleissa, mutta toisaalta se näkyy lähes yhtä heikosti, kuin mitä ilmastopakolaisten oikeudellinen asema itsessään on.

Mikäli ilmastopakolaisten oikeudellisen aseman puute nostettaisiin mediassa vahvemmin esille, voisi sen avulla pyrkiä muuttamaan niin kansainvälistä kuin suomalaistakin oikeutta ja lakia siten, että ilmastopakolaisille voitaisiin taata pakolaisstatus ilmastollisista syistä. Tällä hetkellä oikeudellisen aseman puute tekee heistä erittäin haavoittuvaisia. Oikeudellisen aseman esiin nostamisella voisi julkiseen keskusteluun suomalaisessa mediassa nostaa esille myös keskustelun oikeudenmukaisuudesta, joka muualla maailmalla on ollut esillä. Oikeudenmukaisuuden keskustelu olisi tärkeää, sillä se auttaisi pureutumaan enemmän ilmaston lämpenemisen juurisyihin ja vastuukysymyksiin, ja sen avulla pystyttäisiin kenties herättelemään suomalaisiakin siihen, että toimia ilmaston lämpenemistä vastaan tulisi vauhdittaa kunnolla.

Luonnollisesti median representaatiot eivät peilaa todellisuutta täydellisesti, vaan representaatiot ovat konstruoituja, ja niihin on valittu ja nostettu esille tietynlaisia asioita ja näkökulmia ilmastopakolaisuuteen. Koska konstruktionismin periaatteiden mukaan representaatio on rakennettua, on väistämättä jotakin ilmastopakolaisuuden ilmiöstä jätetty representoimatta, eli ne on jätetty ulkopuolelle. Suomen kontekstissa esimerkiksi ilmastopakolaisten asema aktivisteina tai poliittisina toimijoina on jäänyt lähes huomiotta. Valitsemalla tietynlaisia elementtejä ilmastopakolaisuuden ilmiöstä media kuvaa ja luo tietynlaista representaatiota ilmastopakolaisuudesta, ja tässä tapauksessa syntyvät representaatiot ovat varsin passiivisia ja kaukaisia lukijalle. Keskustelu on myös päällisin puolin vielä hyvin ilmiötasoista.

Median luomat representaatiot ilmastopakolaisuudesta eivät kuitenkaan ole täysin uutisten kirjoittajien strategisia valintoja, vaan taustalla vaikuttaa myös kulttuuri sekä asenteet, jotka ovat iskostuneet kaikkeen ympärillämme, myös pakolaisista ja pakolaisuudesta uutisointiin. Tästä kielivät

esimerkiksi hyvinkin eriävät asenteet Ukrainasta lähtöisin oleviin pakolaisiin verrattuna Lähi-Idästä tai Afrikasta tuleviin pakolaisiin. Tämä lienee johtuvan muun muassa länsimaiden kolonialistisesta historiasta sekä suomalaisten omista (joskus piilevistä) rasistisista asenteista. Median lisäksi asenteet ovat näkyneet esimerkiksi politiikassa. Ilmastopakolaisuudesta nousevat representaatiot ovat hyvin samanlaisia, kuin jo aiemmin pitkin pakolaisten representaatiotutkimuksen historiaa löydettyt representaatiot. Ilmastopakolaisuuden representaatiot valottavat siis itsessään Suomessa vallalla olevaa kulttuuria ja asennoitumista pakolaisia kohtaan, ja täten jollain toisella puolella maailmaa uutisointi ja median representaatiot ilmastopakolaisista voi olla, ja onkin, erilaista. Tämän pohjalta voidaan sanoa, että ilmastopakolaisia kohdellaan suomalaisen median kontekstissa myönteisesti, mikäli he pysyvät omassa maassaan tai ovat jotenkin suomelle hyödyksi, kuten hyväksyttävä pakolaisuus -kehyksessä nostettiin esille. Muuten pakolaisia ei tänne haluta, vaan heitä kohdellaan abstraktioina, joka vie pakolaisilta ihmisyyden, tai turvallisuusuhkina. Koska valitsemani mediat ovat hyvin suuria valtavirtamedioita, voidaan sanoa niiden linjausten myötäilevän yhteiskunnankin mielipiteitä ja niitä kulttuurisia kehyksiä, jossa ilmastopakolaisuudesta keskustellaan.

Toisaalta yllä olevat kehykset ovat vain valtavirtamedioiden asettamia kehyksiä. Suomessa on noussut esille viime vuosina vaihtoehtomedioita, jotka tuovat mielipiteitään esille erittäin kärkkäästi, ja mediasta riippuen erittäin rasistisesti. Tämänkaltaiset mediat eittämättä konstruoivat ilmastopakolaisuuden ilmiöstä erittäin vahvasti representaatiota esimerkiksi turvallisuusuhkana, ja ne maalaavat pakolaisista erittäin kielteistä mielikuvaa. Usein tabloideja on syytetty samankaltaisista linjoista, mutta ainakaan tässä tutkimuksessa nämä linjat eivät juuri esiintyneet muuten kuin siltä osin, että Iltalehden kielenkäyttö ilmastopakolaisuudesta oli hieman apokalyptisempaa ja kärkkäämpää, kuin muiden medioiden. Medioista Yle oli neutraalein, joka oli myös odotettua sen kansallismedia-aseman takia.

Löytämäni representaatiot vahvistavat sitä tietoa, mitä meillä on jo ollut pakolaisten representaatioihin liittyen. Ne ilmentävät sitä, että se tapa, jolla pakolaisuudesta uutisoidaan, oli kyseessä sitten ilmastopakolaisuus tai muunlainen pakolaisuus, on erittäin konstruoitua ja kulttuuriin sitoutunutta. Tästä voidaankin tehdä päätelmä, että suomalaisessa mediassa tulisi tapahtua jonkinlainen kulttuurinen muutos, jotta median representaatiot pakolaisuudesta muovautuisivat monimuotoisemmiksi. Koska medialla on paljon valtaa, voi tämä murros muuttaa myös yhteiskunnan asenteita, ja asenteet voivat muuttaa politiikkaa. Tieteellisestä näkökulmasta katsoen tutkimukseni

kertookin paljon siitä, miten suomalaiset yhteiskuntana käsittelevät ja ymmärtävät ilmastopakolaisuuden ja pakolaisuuden ilmiöitä.

Tutkimukseni valottaa ylipäättään myös ilmastopakolaisuuden ilmiötä Suomen kontekstissa, sillä suomalaista tutkimusta aiheesta ei pahemmin ole. Tutkimukseni nostaa esille myös uudenlaisia representaatioita, joita ei aiemmassa tutkimuksessa löytynyt, kuten kurjat olosuhteet ja hyväksyttävän pakolaisuuden. Suomalainen käsitys ilmastopakolaisuudesta ei juurikaan eroa siitä, millaista se on muualla muuten kuin siten, että aihe tuntuu kaukaiselta, eikä se kosketa meitä. Tämä ei juurikaan motivoi sovittamaan ilmastopakolaisuutta turvapaikkapolitiikkakontekstiin, minkä takia ilmastopakolaisuuden representaatioita tulisi ehkä hieman muovata mediassa. Esimerkiksi se, että ilmiöstä puhuttaisiin jo nyt tapahtuvana, eikä joskus tulevaisuudessa tapahtuvana, voisi auttaa implementoimaan ilmiötä osaksi politiikkaa. Lisäksi olisi tärkeää, että oikeudenmukaisuuden teemat saataisiin osaksi keskustelua, kuten myös se, että se tuotaisiin lähemmäs lukijaa, ja empatiaa olisi helpompi tuntea uutisartikkeleiden kohteita kohtaan.

Nyt näin tutkimuksen valmiiksi saaneena koen, että valitsemani tutkimuskysymykset palvelivat hyvin tutkimukseni aihetta, ja sain niillä pureuduttua tarpeeksi hyvin siihen, mitä lähdin tutkimukseni avulla selvittämäänkin. Koen myös, että integratiivinen kehysanalyysi toimi tämän tutkimuksen viitekehyksessä todella hyvin, ja sen avulla oli mielekästä vastata asettamiini tutkimuskysymyksiin. Jos tekisin nyt jotain toisin, niin ottaisin ehkä tutkimukseen vielä Helsingin Sanomat ja Aamulehden, jotta saisin tutkimuksesta yleistettävämmän ja vielä pätevämmän. Toisaalta en usko, että kyseisten lehtien asettamat kehykset ilmastopakolaisuudelle juuri eroavat niistä, jotka nousivat tämän tutkimuksen myötä esiin, sillä omassa tutkimuksessani oli kohteena kansallinen media ja kaksi iltapäivälehteä, eikä niiden välisissä ilmastopakolaisuuden kehystyksissä ollut juurikaan eroa. Ainoa eroavaisuus kansallisen ja iltapäivälehtimedioiden välille nousi siinä, että Iltalehti käytti ilmastopakolaisuudesta uutisoidessaan jokseenkin kärjistetympää kieltä. Muuten uutisointi oli lähtökohtaisesti samankaltaista.

Tämän tutkimuksen myötä olisi mielekästä tutkia esimerkiksi muiden suomalaisten medioiden representaatiota ilmastopakolaisuudesta, tai tehdä vertaileva tutkimus esimerkiksi naapurimaidemme median uutisointiin ilmastopakolaisuudesta. Myös esimerkiksi tulevaisuuteen tähtäävä pidemmän

ajan tutkimus voisi olla mielenkiintoinen tarkastelu siitä, miten ilmastopakolaisuuden representaatiot mediassa mahdollisesti muuttuvat, tai millaisia representaatioita ilmastopakolaisuudesta ylipäättään on 20 vuoden kuluttua.

Toivoisin itse suomalaiselta medialta sensitiivisempää uutisointia ilmastopakolaisuuteen liittyen niin, että ilmastopakolaisia käsiteltäisiin ihmisinä, eikä lukuina, ongelmana tai passiivisina olosuhteidensa uhreina. Ilmastopakolaisuus on ja tulee olemaan monen muotoista, ja se tulee koskettamaan ihmisiä läpi yhteiskuntaluokkien ympäri maapallon. Täten toivoisinkin, että myös uutisointi heijastelisi ilmiön laajuutta vielä enemmän. Median representaatioilla olisi hyvä nostaa esille myös ilmastopakolaisten oma poliittinen toimijuus ja aktivismi, ettei heistä muodostuisi vain passiivista, keskustelun kohteena olevan kuvaa. Myös heidän kuuluu olla osa keskustelua.

LÄHTEET

- Airos, M. (2022). Oikeus olla olemassa: Ilmastomuutos ja YK:n pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus. *Kosmopolis*, 52(1), 9–34.
- Amores, J., Arcila-Calderón, C. & Blanco-Herrero, D. (2020). Evolution of negative visual frames of immigrants and refugees in the main media of Southern Europe. *Profesional de la información*. 29(6).
- Andrejevic, M. (2013). *Infoglut: How too much information is changing the way we think and know*. London and New York: Routledge.
- Arias, S. & Blair, C. (2022). Changing Tides: Public Attitudes on Climate Migration. *The Journal of Politics*. 84(1).
- Baldwin, A. (2014). Pluralising climate change and migration: an argument in favour of open futures. *Geogr. Compass*. 8, 516–528.
- Bauman, Z. (2007). *Liquid Times: Living in an Age of Uncertainty*. Cambridge: Polity.
- Benford, R. & Snow, D. (2000). Framing Processes and Social Movements: An Overview and Assessment. *Annual Review of Sociology*. 26, 611–639.
- Bettini, G. (2013). Climate barbarians at the gate? A critique of apocalyptic narratives on ‘climate refugees’. *Geoforum*, 45, 63–72.
- Bleich, E., Bloemraad, I. & de Graauw, E. (2015). Migrants, Minorities and the Media: Information, Representations and Participation in the Public Sphere. *Journal of Ethnic and Migration Studies*. 41(6), 857–873.
- Bloch, A & Doná, G. (2019). *Forced Migration. Setting the Scene*. Teoksessa: A. Bloch & G. Doná (toim.), “Forced Migration. Current Issues and Debates”. London and New York: Routledge.
- Cameron, F. (2011). Saving the ‘disappearing islands’: Climate change governance, Pacific island states and cosmopolitan dispositions. *Continuum*. 25, 873–886.
- Chong, D. & Druckman, J. N. (2007). Framing Theory. *Annual Review of Political Science*, 10(1), 103–126.
- Chouliaraki, L. & Stolic, T. (2017). Rethinking media responsibility in the refugee “crisis”. A visual typology of European News. *Media, Culture & Society*, 39(8), 1162–1177.
- Clement, V., Rigaud, K., de Sherbinin, A., Jones, B., Adamo, S., Schewe, J., Sadiq, N. & Shabahat, Elham. (2021). *Groundswell Part 2: Acting on Internal Climate Migration*. World Bank, Washington. Haettu osoitteesta: <https://openknowledge.worldbank.org/handle/10986/36248> 25.1.2023.
- Coleman, R. (2010). Framing the pictures in our heads. Exploring the framing and agenda-setting effects of visual images. Teoksessa P. D’Angelo & J. A. Kuypers (toim.), ”Doing News Framing Analysis. Empirical and Theoretical Perspectives”. New York: Routledge.
- D’Angelo, P. & Kuypers, J. A. (2010). Introduction: Doing News Framing Analysis. Teoksessa P. D’Angelo & J. A. Kuypers (toim.), ”Doing News Framing Analysis. Empirical and Theoretical Perspectives”. New York: Routledge.

- Dan, V. (2017). *Integrative Framing Analysis. Framing Health Through Words and Visuals*. New York: Routledge.
- Dohery, B. (2012). Climate change castaways consider move to Australia. *Sydney Morning Herald*. Haettu osoitteesta: <https://www.smh.com.au/environment/climate-change/climate-change-castaways-consider-move-to-australia-20120106-1pobf.html> 9.12.2022.
- Dreher, T. & Voyer, M. (2015). Climate refugees or migrants? Contesting media frames on climate justice in the Pacific. *Environmental Communication*, 9(1), 58–76.
- El-Hinnawi, E. (1985). *Environmental Refugees*. Nairobi: UNEP
- Entman, R. (1991). Framing U.S. Coverage of International News: Contrasts in Narratives of the KAL and Iran Air incidents. *Journal of Communication*, 41(4).
- Entman, R. (1993). Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm. *Journal of Communication*, 43(4).
- Euroopan komissio. (2020). Komission tiedonanto uudesta muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksesta. Haettu osoitteesta: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/?uri=CELEX%3A52020DC0609> 23.1.2023.
- Farbotko, C. (2005). Tuvalu and climate change: Constructions of environmental displacement in the *Sydney Morning Herald*. *Geografiska Annaler: Series B, Human Geography*. 87, 279–293.
- Farbotko, C. (2010). Wishful sinking: Disappearing islands, climate refugees and cosmopolitan experimentation. *Asia Pacific Viewpoint*. 51(1), 47–60.
- Farbotko, C. (2012). Skilful seafarers, oceanic drifters or climate refugees? Pacific people, news value and the climate refugee crisis. Teoksessa: K. Moore, B. Gross & T. Threadgold (toim.) "Migrations and the media". New York: Peter Lang Publishing.
- Foresight. (2011). Final project report – Foresight: Migration and Global Environmental Change. Government Office for Science. London, UK. Haettu osoitteesta: <https://www.gov.uk/government/publications/migration-and-global-environmental-change-future-challenges-and-opportunities> 9.12.2022.
- Fouratt, C. E. & Castillo-Monterrosa, L. (2022). Undeserving and Undesirable: Representing New Migrants and Refugees in Costa Rican Media. *Bulletin of Latin American Research*. 41(4), 591–607.
- Gabrielatos, C. & Baker, P. (2008). Feeling, sneaking, flooding: A corpus analysis of discursive construction of refugees and asylum seekers in the UK Press, 1996-2005. *Journal of English Linguistics*. 36(5), 5–38.
- Gamson, W. & Modigliani, A. (1989). Media discourse and public opinion on nuclear power: A constructionist approach. *American Journal of Sociology*, 95(1), 1–37.
- Gamson, W., Croteau, D., Hoynes, W. & Sasson, T. (1992). Media Images and the Social Construction of Reality. *Annual Review of Sociology*, 18, 373–393.
- Garcia, M. & Stark, P. (1991). *Eyes on the News*. St. Petersburg: Poynter Institute of Media Studies.
- Geise, S., Lobinger, K. & Brantner, C. (2013). Fractured paradigm? Theories, concepts and methods of visual framing research: Results from a systematic literature review. Teoksessa: S. Geise

- & K. Lobinger (toim.), "Visual framing. Chanceun Herausforderung der Visuellen Kommunikationsforschung". Cologne: Von Halem.
- Gibson, R. & Zillmann, D. (2000). Reading between the photographs: The influence of incidental pictorial information on issue perception. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 77(2), 355–366.
- Gitlin, T. (1980). *The Whole World Is Watching*. Berkeley: University of California Press.
- Goffman, E. (1974). *Frame analysis: An essay on the organization of experience*. USA: Harvard University Press
- Greussing, E. & Boomgaarden H. (2017). Shifting the refugee narrative? An automated frame analysis of Europe's 2015 refugee crisis. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 43(11), 1749–1774.
- Hall, S. (1997). *Representation. Cultural Representations and Signifying Practices*. London: Sage.
- Hall, S. (1999). *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Hartmann, B. (2010). Rethinking Climate Refugees and Climate Conflict: Rhetoric, Reality and the Politics of Policy Discourse. *Journal of International Development*. 22, 233–246.
- Hingley, R. (2017). 'Climate refugees': An oceanic perspective. *Asia & the Pacific Policy Studies*, 4, 158–165.
- Horsti, K. (2008). Europeanization of the public debate: Swedish and Finnish news on African migration to Spain. *Javnost – The Public*. 15(4), 41–54.
- Høeg, E. & Tulloch, D. (2019). Sinking Strangers: Media Representations of Climate Refugees on the BBC and Al Jazeera. *Journal of Communication Inquiry*, 43(3), 225–248.
- Häkli, J. (2021). *Konstruktionismi. Meta Hodos*. Tampere: Vastapaino.
- IDMC. (2022). *Global Report on Internal Displacement 2022*. Haettu osoitteesta: <https://www.internal-displacement.org/global-report/grid2022/#at-a-glance> 25.1.2023.
- Ilmasto-opas.fi. (2017). *Ennustettu ilmastonmuutos Suomessa*. Haettu osoitteesta: <https://www.ilmasto-opas.fi/artikkelit/ennustettu-ilmastonmuutos-suomessa> 31.10.2022.
- IOM. (n.d). *Global Compact for Migration*. Haettu osoitteesta: <https://www.iom.int/global-compact-migration> 30.1.2023.
- IPCC. (1992). *Climate Change: The IPCC 1990 and 1992 Assessments. IPCC First Assessment Report Overview and Policymaker Summaries and 1992 IPCC Supplement*. World Meteorological Organization and United Nations Environment Programme. Canada.
- IPCC. (2014). *Climate Change 2014. Synthesis Report. Contribution of Working Groups I, II and III to the Fifth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change*. Geneva, Switzerland.
- IPCC. (2018). *Global Warming of 1.5°C. An IPCC Special Report on the impacts of global warming of 1.5°C above pre-industrial levels and related global greenhouse gas emission pathways, in the context of strengthening the global response to the threat of climate change, sustainable development, and efforts to eradicate poverty*. United Kingdom & New York, USA: Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/9781009157940>

- IPCC. (2022). Summary for Policymakers. Teoksessa: P.R. Shukla, J. Skea, R. Slade, A. Al Khouradajie, R. van Diemen, D. McCollum, M. Pathak, S. Some, P. Vyas, R. Fradera, M. Belkacemi, A. Hasija, G. Lisboa, S. Luz & J. Malley (toim.), "Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to the Sixth Assessment Report of the Intergovernmental Panel on Climate Change". Cambridge University Press, Cambridge, UK and New York, NY, USA. doi: 10.1017/9781009157926.001.
- Islam, R. (2013). Climate Refugees and International Refugee Law. Teoksessa: R. Islam & J. H. Bhuyian (toim.), "An Introduction to International Refugee Law". Koninklijke Brill NV, Leiden.
- Karvonen, E. (2000). Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus*, 23(2), 78–84.
- Kangas, J. (2016). Näkymätön ilmasto, näkyviä kuvia: Ilmastoriskin visualisointi ja kuvallinen kehystäminen Helsingin Sanomissa. *Media & viestintä*, 39(4), 209–227.
- Keyserlingk, J. (2018). Facing a Heated Reality: Climate Change and Migration. Immigration Control in a Warming World. Imprint Academics: Andrews UK Limited.
- Klocker, N. & Dunn, K. M. (2003). Who's driving the asylum debate: Newspaper and government representations of asylum seekers. *Media International Australia*, 109, 71–92
- Knuuttila, T. & Lehtinen, A. P. (2010). Johdanto: Representaatio – tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi. Teoksessa: T. Knuuttila & A. P. Lehtinen (toim.), "Representaatio. Tiedon kivijalasta tieteiden työkaluksi". Helsinki: Gaudeamus.
- Kotilainen, N. & Pellander, S. (2022). (Not) Looking Like a Refugee: Symbolic Borders of Habitus in Media Representations of Refugees. *Media History*. 28(2), 278–293.
- Kraler, A., Cernei, T. & Noack, M. (2011). Climate refugees. Legal and policy responses to environmentally induced migration. European Parliament, Brussels. Haettu osoitteesta https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/IPOL-LIBE_ET%282011%29462422 2.11.2022
- Kuustisto, A. & Tuominen, J. (2019). Epäilyä ja myötätuntoa: Yksin tulleet turvapaikanhakijat Aamulehdessä, Helsingin Sanomissa ja Ylen verkkouutisissa 2014–2016. *Media ja viestintä*. 42(3), 187–212.
- Luker, T. (2015). Performance Anxieties. Interpellation of the Refugee Subject in Law. *Canadian Journal of Law and Society / Revue Canadienne Droit Et Société*, 30(1), 91–107. doi:10.1017/cls.2014.13
- Lyytimäki, J. (2020). Ilmastonmuutos isosti otsikoissa – kirittääkö uutisointi kestävyysmurrokseen? *Yhteiskuntapolitiikka*. 85(2), 191–196.
- Lyytinen, E. (2019). Turvapaikanhaku ja pakolaisuus: Suomi globaalissa kontekstissa. Teoksessa: E. Lyytinen (toim.), "Turvapaikanhaku ja pakolaisuus Suomessa". Siirtolaisuus-instituutti, Turku.
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.a). Toissijainen suojelu. Haettu osoitteesta: <https://migri.fi/toissijainen-suojelu> 30.1.2023.
- Maahanmuuttovirasto. (n.d.b). Tilapäinen suojelu Ukrainasta paenneille. Haettu osoitteesta: <https://migri.fi/tilapainen-suojelu> 30.1.2023.

- Maldini, P. & Takahashi, M. (2017). Refugee Crisis and the European Union: Do the Failed Migration and Asylum Policies Indicate a Political and Structural Crisis of European Integration? *Communication Management Review*, 2(2).
- Malkki, L. (1995). Purity and exile: Violence, memory and national cosmology among Hutu refugees in Tanzania. Chicago: University of Chicago Press.
- Matthes, J. & Kohring, M. (2008). The content analysis of media frames: Toward improving reliability and validity. *Journal of Communication*, 58(2), 258–279.
- McCarney, R. & Kent, J. (2020). Forced displacement and climate change: Time for global governance. *International Journal*. 75(4), 652–661.
- McLeman, R. (2018). Thresholds in climate migration. *Population and Environment*. 39(4), 319–338.
- Medialiitto. (2020). Uutismedioiden verkkosivut suosituin uutislähde. Haettu osoitteesta: <https://www.medialiitto.fi/uutiset/uutismedioiden-verkkosivut-suosituin-uutislahde/> 16.11.2022.
- Meretoja, H. (2017). The Ethics of Storytelling: Narrative Hermeneutics, History and the Possible. USA: Oxford University Press.
- Messariss, P. & Abraham, L. (2001). The role of images in framing news stories. Teoksessa: S. D. Reese, O. H. Gandy Jr & A. E. Grant (toim.) “Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World”. Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- Milán-García, J., Caparrós-Martínez, J. L., Rueda-López, N. & De Pablo Valenciano, J. (2021). Climate change-induced migration: a bibliometric review. *Globalization and Health*. 17, 1–10.
- Moeller, S. (2002). A hierarchy of innocence: The media’s use of children in the telling of international news. *The International Journal of Press/Politics*. 19(3), 36–56.
- Morrissey, J. (2012). Rethinking the ‘debate on environmental refugees’: from ‘maximalists and minimalists’ to ‘proponents and critics’. *Journal of Political Ecology*. 19, 36-49
- Nash, S. (2018). From Cancun to Paris: An Era of Policy Making on Climate Change and Migration. *Global Policy*. 9(1), 53–63.
- Nikunen, K. (2020). Breaking the Silence: From Representations of Victims and Threat towards Spaces of Voice. Teoksessa: K. Smets, K. Leurs, M. Georgiu, S. Witteborn & R. Gajjala (toim.) “The SAGE Handbook of Media and Migration”. SAGE.
- Nyers, P. (2010). No one is illegal between city and nation. *Studies in Social Justice*, 4(2), 127–143.
- Oksanen, M. (2015). Eettinen näkökulma ympäristöpakolaisuuteen. Teoksessa M. Jokela (toim.) ”Elävän rajan koeporauksia”. Imatra: Raja- ja merivartiokoulun julkaisut.
- Orgad, S. (2012). Media Representation and the Global Imagination. Cambridge: Polity.
- Pakolaisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus. 28.7.1951/1968. Haettu osoitteesta: https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1968/19680077/19680077_2#idm45949346070224 2.11.2022.

- PDD. (n.d.a). Our Response. Haettu osoitteesta: <https://disasterdisplacement.org/the-platform/our-response> 2.11.2022.
- PDD. (n.d.b). Key Definitions. Haettu osoitteesta: <https://disasterdisplacement.org/the-platform/key-definitions> 2.11.2022.
- PDD. (n.d.c). We Promote Measures. Haettu osoitteesta: <https://disasterdisplacement.org/we-promote-measures> 23.1.2023.
- Punainen Risti. (n.d). Sata vuotta apua pakolaisille. Haettu osoitteesta: <https://www.punainenristi.fi/tyomme/historia/sata-vuotta-apua-pakolaisille/> 30.11.2022.
- Pöyhkäri, R., Nelimarkka, M., Nikunen, K., Ojala, M., Pantti, M. & Pääkkönen, J. (2019). Tracing the definers of the refugee debate in the hybrid media environment. *International Communication Gazette*. Special Issue. November.
- Ransan-Cooper, H., Farbotko, C., McNamara, K., Thornton, F. & Chevalier, E. (2015). Being(s) framed: The means and ends of framing environmental migrants. *Global Environmental Change*. 35, 106–115.
- Robert, P. (1964). Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française. Ouvrage couronné par l'Académie française. Tome sixième. Paris: Société du Nouveau Littérature.
- Rose, G. (2012). Visual methodologies. An introduction to the interpretation of visual materials. Thousand Oaks, California: Sage.
- Said, E. (2011). Orientalismi. Suomentanut: Pitkänen, K. Helsinki: Gaudeamus.
- Saukkonen, P. (2017). Kotoutumisen seurantajärjestelmän kehittäminen Helsingin kaupungilla. Tutkimuskatsauksia 2017. Helsinki: Helsingin kaupunki.
- Saussure, F. (1974). A Course in General Linguistics. London: Duckworth.
- Scheufele, D. & Tewksbury, D. (2007). Framing, agenda setting and priming: The evolution of three media effects models. *Journal of Communication*, 57(1), 9–20.
- Schlesinger, P. (1987). Putting Reality Together: BBC News. New York: Methuen & Co.
- Schwalbe, C. (2006). Remembering our shared past: Visually framing the Iraq War on U.S news websites. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 12, 264–289.
- Simpson, J. & Weiner, E. (toim.) (1989). The Oxford English Dictionary. 2. ed. Vo. XIII. Quemadero-Roaver. Oxford: Clarendon Press.
- Sinavaiana, C. & Kauanui, K. (2007). Introduction. *Pacific Studies*. 30, 5–19.
- Sisäministeriö. (n.d). Pakolainen pakenee vainoa kotimaassaan. Haettu osoitteesta: <https://intermin.fi/maahanmuutto/turvapaikanhakijat-ja-pakolaiset> 30.11.2022.
- Snow, D. & Benford, R. (2000). Clarifying the relationship between Framing and Ideology. *Mobilization An Int. Q.* 5, 55–60.
- Su, Y. (2020). UN ruling on climate refugees could be gamechanger for climate action. *Climate Home News*. Haettu osoitteesta: <https://www.climatechangenews.com/2020/01/29/un-ruling-climate-refugees-gamechanger-climate-action/> 2.11.2022.

- Suomen Pakolaisapu. (n.d.a). Pakolaisuus maailmalla. Haettu osoitteesta: <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-maailmalla/> 30.11.2022.
- Suomen Pakolaisapu. (n.d.b). Pakolaisuus Suomessa. Haettu osoitteesta: <https://pakolaisapu.fi/pakolaisuus-suomessa/> 30.11.2022.
- Tankard, J. (2001). The empirical approach to the study of media framing. Teoksessa: S. D. Reese, O. H. Gandy Jr & A. E. Grant (toim.), "Framing Public Life: Perspectives on Media and Our Understanding of the Social World". Mahwah: Lawrence Erlbaum Associates.
- The Finnish Institute in London & The Finnish Cultural Institute for the Benelux. (2016). Refugees and Asylum Seekers in Press Coverage. Haettu osoitteesta: http://fininst.uk/wp-content/uploads/2017/11/Refugees_and_asylum_seekers_in_press_coverage.pdf 30.1.2023.
- Triandafylliou, A. (2000). The political discourse on immigration in southern Europe: A critical analysis. *Journal of Community and Applied Social Psychology*. 10, 373–389.
- Tuomola, S. (2018). Pakolaiskeskustelu MV-lehdessä. Merkityksellistämisen mekanismit ideologisissa puhuttelutavoissa. *Media & viestintä*. 41(3), 171–191.
- Ulkomaalaislaki. 30.4.2004/301. Haettu osoitteesta: <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040301> 30.1.2023.
- UNFCCC. (2010a). Framework Convention on Climate Change. Haettu osoitteesta: <https://unfccc.int/resource/docs/2010/awg/la12/eng/14.pdf> 25.1.2023.
- UNFCCC. (2010b). Cancun Agreements. Haettu osoitteesta: <https://unfccc.int/process/conferences/pastconferences/cancun-climate-change-conference-november-2010/statements-and-resources/Agreements> 25.1.2023.
- UNFCCC. (2015). The Paris Agreement. Haettu osoitteesta: <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement/the-paris-agreement> 31.10.2022.
- UNFCCC. (2022). Maintaining a clear intention to keep 1,5c in reach. Key takeaways from COP27. Haettu osoitteesta: <https://unfccc.int/maintaining-a-clear-intention-to-keep-15degc-within-reach> 25.1.2023.
- UNHCR. (2016). Frequently asked questions on climate change and disaster displacement. Haettu osoitteesta: <https://www.unhcr.org/news/latest/2016/11/581f52dc4/frequently-asked-questions-climate-change-disaster-displacement.html> 1.11.2022.
- UNHCR. (2018a). Global Trends. Forced Displacement in 2017. Haettu osoitteesta: <https://www.unhcr.org/5b27be547.pdf> 30.11.2022.
- UNHCR. (2018b). Global Compact on Refugees. United Nations: New York. Haettu osoitteesta: <https://www.unhcr.org/5c658aed4> 30.1.2023.
- Van Gorp, B. (2005). Where is the frame? Victims and intruders in the Belgian press coverage of the asylum issue. *European Journal of Communication*, 20(4), 484–507.
- Van Gorp, B. (2007). The constructionist approach to framing: Bringing the culture back in. *Journal of Communication*, 57(1), 60–78.
- Wallaschek, S. & Eigmüller, M. (2020). Never waste a good crisis: Solidarity conflicts in the EU. Teoksessa: M. Donoghue & M. Kuisma (toim.), Whither Social Rights in (Post-) Brexit

Europe? Opportunities and Challenges. Social Europe Publishing & the Friedrich-Ebert Stiftung.

Wennersten, J. R. & Robbins, D. (2017). Rising Tides: Climate Refugees in the Twenty-First Century. Indiana University Press.

Zuma, J. (2010). South Africa: Let the real media debate begin. Haettu osoitteesta: <http://allafrica.com/stories/201008140001.html> 6.12.2022.